

Száraz Adrienn

**Pedagógiai alapfogalmak és feladatok az
anyanyelvi tantárgy-pedagógia kérdésköréből**

*Az embert nem lehet valamire megtanítani,
csak hozzá lehet segíteni ahhoz,
hogy a tudást maga szerezzze meg
(Galileo Galilei)*

**Módszertani segédlet
a negyedéves magyar szakos hallgatói részére**

Előszó

Ezt a módszertani segédletet a magyar szakos tanárnak készülő hallgatóknak ajánlom, valamint a már gyakorló tanároknak, a tanárképző szakembereknek, valamint bárkinek, aki érdeklődik a pedagógia, a magyar nyelv tanításának módszertana iránt.

A segédletben megtalálhatóak azok a pedagógiai alapfogalmak, melyek véleményem szerint a legfontosabbak, leggyakrabban szóba kerülnek az anyanyelvi tantárgy-pedagógia oktatása során, de megtalálhatók olyan feladatok, azok leírása is, melyek eredménnyel alkalmazhatók a tanórák alkalmával. A segédlet végén egy feladatgyűjteményt találhat az kedves olvasó, mely a kurzus mélyebb elsajátítását hivatott szolgálni. A fogalmak jelentésének megmagyarázáshoz a rendelkezésre álló szakirodalmat használtuk fel, melyre a szócikkek végén hivatkozunk is.

Ábécés verseny – nyelvtani játék, mely a szókincs gyarapítására szolgál. Két vagy több csoport is játszhatja, és a cél: minél több szó gyűjtése egy adott témához (pl. oktatás, film, mese, időjárás stb.). Lényege, hogy a csoportok minden tagja a táblánál áll. Az első tanuló felír a táblára minél több a betűvel kezdődő szót, mely a témához kapcsolódik. Majd átadja csapattársának, aki b betűs szavakat ír. Ez így folytatódik, míg az utolsó, z betűvel kezdődő szó is fel nem kerül a táblára. Ha valamelyik csapat nem tud szót írni valamelyik betűvel, akkor azt a betűt kihagyhatják, és folytathatják a szólistát a következő betűvel. Az a csapat nyer, mely a legtöbb témához kapcsolódó szót gyűjtötte össze.

Adaptív pedagógia – egyfajta pedagógiai szemléletmód, melynek lényege a tanulók sajátosságainak megismerésére, megértésére épülő nevelés-oktatás, amely egyúttal támogatja és erősíti a közösségek tanulását, az együttes tanulást is. Az adaptív pedagógia célja minden tanuló optimális fejlődése, azaz ez a pedagógiai megközelítés nem a korrigáló pedagógiai tevékenységekre fókuszál, amely a normától való eltéréseket próbálja kezelni (pl. felzárkóztatás, tehetséggondozás), hanem a megelőzésre, a mindenki számára fejlesztő vagy az önfejlődést, saját választásokat biztosító tanulási környezet megteremtésére. Az adaptív szemlélet tág értelemben az egész iskolára vonatkozik, nemcsak a diákok igényeire, céljaira, hanem a tanárokéra, a tanulók szakmai közösségeikére is épít. Az adaptív pedagógia megvalósulását támogathatja az iskolaszervezet, az osztályokba sorolás, az osztálytermi tanulásszervezés, továbbá a célok, a tartalom, a tanulási utak, az időtartam, az értékelés egyéni sajátosságokhoz való igazítása. (Golnhofer 1999, M. Nádasi 2001, Lénárd – Rapos 2004, Rapos et al. 2011)

Add tovább a csomagot! *Feladattípusok, technikák* A tanár 8-10 szókérttyát rejt el egy csomagban úgy, hogy egy szókérttya egy réteg papírba van csomagolva, a következő kérttya pedig egy újabb réteg papírban van. Az így elkészített nagyobb csomagot a tanulók egymásnak adogatják. Eközben szólhat a zene. Mikor a zene elhallgat, az a tanuló, akinél a csomag van, kicsomagolja az első szókérttyát, vagyis eltávolítja az első réteg csomagolópapírt. A feladata az, hogy a szókérttyára írt szóval mondjon egy mondatot. Minden jó mondat egy pontot ér. A játék végén az a tanuló nyer, akinek a legtöbb pontja van. (<http://www.onestopenglish.com/community/lesson-share/extras/vocabulary/vocabulary-pass-the-parcel/145360.article>)

Aktivitás, aktivizálás: Az aktivitás (a fizikai mozgással járó cselekvés vagy a belső, intrapszichikus tevékenységek végzése) az emberi életjelenségek egyik legfontosabbika. A nevelés célja sem más, mint hogy felnőtt korára az ember a saját késztetési alapján önszabályozott tevékenységek végzésére legyen képes. A pedagógus ezt a tanulási folyamatot segíti elő az aktivizálás különböző módszereivel (pl. az érdeklődés felkeltésével, motiválással, a tevékenységek szervezésével), hiszen csak a saját tevékenységek végzése útján lehet eljutni az öntevékenység fokára. A tanulók tevékenykedtetése, cselekedtetése nemcsak az ismeretek elsajátítására, készségek kialakítására, képességek kibontakoztatására ad alkalmat, hanem – mivel az iskolai tevékenységek osztálykeretben zajlanak – az érzelmet, a kapcsolatokat és az önismeretet is fejleszti, főként, ha a feladatok kiscsoportos együttműködést is igényelnek. A humanisztikus nevelési irányzatok közös jellemzője, hogy az aktivizálás, mint fő módszer, a gyermeki személyiség egészének részvételét célozza, így az iskolai tevékenységek nem tananyag-centrikusak (főleg nem csupán a verbális ismeretátadásra irányulnak, ami a hagyományos szemléletű oktatás legnagyobb hibája), hanem az ismeretszerzés mellett egyben a mozgás-, az érzelmi és kapcsolati kultúrát is fejlesztik. Az aktivizálás tehát a didaktikai alapelvek egyike. Olyan szervező, irányító pedagógiai tevékenység, melynek célja a gyermekek (tanulók) belső (pszichés) aktivitásának, öntevékenységének kialakítása.

<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Aktivizáló rögzítés Célja: a tudásanyag legfontosabb részeinek (tények, fontos szabályok) megfelelő aktivizálhatósági szinten tartása (pl.: hosszabb anyagrészek feldolgozása)

Algoritmus – pontos, közérthető formában megadott előírás. Az ismeretek elsajátításának, ill. gyakorlati alkalmazásának két egymásra épülő szintje. A jártasság szintjén végzett tevékenység bizonyos elemei automatizálódnak, más elemek viszont tudatosak. Az automatizált és a tudatos (döntésigényes) lépések rendje a begyakorlás során állandósul, majd – további gyakorlás után teljesen automatikussá, azaz készséggé válik.

Anyanyelvi nevelés – A társadalmi élet különféle színterein megvalósuló nyelvsajátítás, az önálló nyelvi kifejezés elősegítése.

Attitűd tartós beállítódás, értékelhető viszony valamilyen tárgy, személy, jelenség, gondolat vagy érték irányában. Közvetlenül nem látható, csak következtetni lehet rá a személy cselekedetei, reakciói alapján.

Az utolsó szó jogán Játéktípus, mely eredményesen alkalmazható a nyelvtanórákon. Lényege, hogy egy adott szövegből a tanuló kijelöl egy olyan mondatot, amelyik tartalmáról van véleményük. Majd egy tanuló felolvassa azt, hogy mit jelölt meg. Az azonos mondatot megjelölő tanulók elmondják véleményüket, majd az első megszólaló az utolsó szó jogán összefoglalja a hallott véleményeket, és elmondja a saját véleményét. A feladatot bármilyen téma megbeszélésekor használhatjuk. Az azonos véleményeket elmondók után egy tanuló az utolsó szó jogán összefoglalja az elhangzottakat. (Bárdossy et al. 2002, Pethőné 2005)

Befejező rögzítés A feldolgozás befejező szakaszában történő ismétlés rendszerezéssel együtt, általában önálló didaktikai feladatként valósul meg. A téma végén az egész téma összefüggő átismétlése, egyben rendszerezése az erre a célra beállított órán (témazáró).

Bemutató Új tananyag megtanítása illusztráció, példák, szemléltetés vagy magyarázat segítségével. Az idegen nyelvek tanításakor leggyakrabban új szókinccs vagy nyelvtani szerkezetek tanítását jelenti, és célja, hogy a tanulók megértsék az új kifejezés vagy nyelvtani szerkezet jelentését. Az új nyelvtani szerkezeteket be lehet mutatni deduktív módon, amikor a tanár először elmagyarázza a nyelvtani szerkezet jelentését és formáját, majd utána ad rá példákat. Az új nyelvtani szerkezetet be lehet mutatni induktív módon, amikor a tanulók egy számukra érthető szituációban vagy szövegben használt példák és a tanár kérdései segítségével maguktól jönnek rá a nyelvtani szerkezet jelentésére. (Thornbury 1999, Scrivener 2005, Harmer 2007a)

Beszédképesség Nyelvi készség, amelynek célja, hogy a tanulók folyékonyan, érthetően és magabiztosan fejezzék ki magukat az egyes kommunikációs helyzetekben, valamint hogy nyelvhasználatuk megfeleljen a kommunikatív szituáció sajátosságainak és szabályainak. A beszédképesség fejlesztése leggyakrabban kommunikációs gyakorlatok segítségével történik. A beszédképesség fejlettségének szintje meghatározó más nyelvhasználati módok (írás, olvasás, fogalmazás) fejlődése, fejlesztése szempontjából. (Medgyes 1995, Scrivener 2005, Ur 2012, Útmutató 2013)

Bűvös számok Játéktípus, melynek elején minden tanuló kigondol három olyan számot, melyek az életükben fontos szerepet töltenek be, eseményeket, vagy tényeket jelölnek. Ezután a tanulók párokban megnézik egymás bűvös számait, és megpróbálják kitalálni, hogy mit

jelölnek. A találgatás után a tanulók megosztják az egész csoporttal a párjuk bűvös számait és ezek jelentését. (Bollas 2015)

Csoport „Társadalmi vonatkozásban egymással érintkező, eszmét cserélő, együttműködő tagokból álló egység.” (Nagy, 1976) A csoport az egyéneknek olyan együttese, amelyeket közös ismérvek jellemeznek, és közös célok, feladatok kötnek össze. A csoportokról szólva legtöbbször a kiscsoportokra gondolunk.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Csoportdinamika A dinamika görög eredetű szó, erőt jelent. A csoportdinamika kifejezés a csoportban ható erőkre utal, és annak kutatásaival foglalkozik, hogy mily módon változnak az emberek (viselkedésük) a csoport hatására, vagy állnak ellent azoknak. „Ezek a változások a csoporttagok egymás közti kapcsolatainak erőviszonyaiban valósulnak meg. Eszerint léteznek olyan, az együtteségből fakadó sajátos késztetések, amelyek az emberi együttesből együttműködő csoportot formálnak. Kibontakoznak olyan, a csoportéletből eredő többlethatások, amelyek kölcsönösen befolyásolják a résztvevők személyiségét. E csoportfolyamatok szabályszerű menetében kibontakozó feszültségeket, az erők összezapását és sajátos megjelenési formáit nevezzük csoportdinamikának.” (Bagdy, Telkes, 1988.)
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Csoportidentitás A csoportidentitás valamilyen csoporthoz való tartozás. A saját csoporttal való azonosulás, a csoport céljainak feltétlen elfogadása. „Ezen csoportok norma- és értékrendjével, elvárásaival különböző mértékben azonosulunk. Ez cselekvő egyetértést is jelent, ezek szerint a normák, minták szerint selkedünk, cselekszünk, beépülnek személyiségünkbe. Szociális interakció. Interakció az angol nyelvből átvett jövevényszó, jelentése: kölcsönhatás (Országh, 1992.), kölcsönös viszony. A szociális interakció arra a tevékenységre utal, amikor társadalomban élő egyének kommunikációs céllal lépnek egymással közvetlen szemtől szembeni kapcsolatba. Az interakciók ilyen megközelítésének lényeges mozzanata annak felismerése, hogy az érintkezést társas konszenzusok, kölcsönös (például szerep) elvárások szabályozzák, és megfordítva, ezen társas interakciók során sajátítják el, osztják meg egymással illetve alakítják az egyének közös társadalmi valóságukat.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Csoportjellemzők Azok a jellemzők, melyek egy csoportra vonatkoznak, annak sajátosságait leginkább meghatározzák. Beszélhetünk vegyes képességű és vegyes szintű csoportok, amelyeken belül a tanulók között kisebb-nagyobb eltérések mutatkoznak az adott tárgy tanulásához való képességeiben és az adott tárgy tanulása során elért szintjeiben.

Csoportmunka A frontális osztálymunkához hasonlóan a közös munkára alapozza előnyeit. Jellemzősége, hogy a tanár az osztály tanulóit kisebb, kb. 3–6 fős csoportokra bontja. A csoportok tagjai közösen dolgoznak a kitűzött feladatok megoldásán. Minden csoportnak olyan munkafeladatot kell kiadni, amelyet munkamegosztással lehet csak eredményesen megoldani. Ha több csoport kap azonos feladatot, akkor ez (feltéve, hogy a nyugodt, elkülönített munkavégzés lehetőségét biztosítani tudjuk) a versenyszellem erősítésére is fel lehet használni.

A csoportokat vagy szociometriai felmérés alapján, vagy a tanulók javaslataira építve célszerű kialakítani. A képességek szerint homogén csoportok kialakítása általában célszerűtlen, mivel az egyes csoportok munkatempójában jelentős különbségeket okoz, ez pedig fegyelmezési problémákhoz vezet.

A tanár a csoport vezetőjével tartja fenn a szükséges munkakapcsolatot. Neki adja ki a feladatot és a megoldásához szükséges segédleteket, és neki kell beszámolnia a végzett munka eredményéről is (ha nem szerepjátékról van szó).

A csoportmunka során a jó tanulók munkatempója magával ragadhatja a többieket is. A közös munkatervhez való alkalmazkodás munkafegyelemre nevelheti a közösséget (feltéve persze, hogy a tanulmányi feladatok elvégzésében a csoport minden tagja egyaránt érdekelt).

Alkalmazásához így a pedagógus egyéni ötletességére, a tananyag csoportmunkában való feldolgozhatóságának elemzésére van szükség. Mivel ez a frontális osztálymunkához képest jelentős többlet-energia ráfordításokat igényel, így csak ritkán fordul elő.

A jelentős mennyiségű tananyag feldolgozásának kényszere sem kedvez e munkaforma elterjedésének. A csoportmunka ugyanis a frontális osztálymunkánál több időt igényel. Mivel nagyon kevés az e téren hasznosítható tapasztalat, ezért e munkaforma alkalmazását további (gondosan előkészített) kísérletekkel kell megalapozni.

Csoportösszetétel: A csoport tagjainak fő jellemzői szerint homogén vagy heterogén lehet, amely a pedagógiában fontos mérlegelési szempont. Az iskolai oktatás-nevelés formális osztálykeretekben zajlik, amelyet általában (egyres alternatív iskolák kivételével) az életkor szerinti homogenitás jellemez. Párhuzamos osztályok szervezésekor gyakori szempont a

tanulási képességek alapján történő homogenizálás (amely a jó tanulónak ugyan – látszólag – kedvezőbb, de nevelési szempontból mindenkinek veszteség). Ugyanez a hátránya a speciális nevelési szükségletű csoportok elkülönítésének is (lásd még: szegregáció). A heterogén összetételű csoportokban az egyéni képességek szerinti fejlesztés differenciáló módszerekkel érhető el. A tehetség, felzárkóztatás, érdeklődés stb. szerinti csoportalkotás hatékony iskolai formái a szakkörök, az osztályon belüli csoportbontás vagy a csoportmunka szervezése. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Diákkvartett A tanulók négyes csoportokban dolgoznak. A csoport mindegyik tanulója leírja vagy lerajzolja egy papírra a tanár által megadott kérdéshez kapcsolódó válaszát, gondolatait. A tanár jeladására mindegyik tanuló továbbadja a papírját a bal oldalán ülő tanulónak (az óra járásával megegyező irányban), aki elolvassa, megnézi, és saját válaszaival, gondolataival kiegészíti. A papírok továbbadása többször megismétlődik. A feladat végén mindegyik négyes csoport együtt megnézi a négy lapot, majd a tartalmukat összefoglalja a nagy csoportnak. http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Dialógusalkotás A páros munka egyik változata, mely során a tagok párbeszédet alkotnak egy adott téma kapcsán.

Didaktika (= oktatáselmélet) A pedagógiának azon ága, amely a nevelés testi, értelmi, erkölcsi területei közül az ÉRTELEM képzésével foglalkozik (Herbart, Fináczy). Az oktatás területén jelentkező elméleti és gyakorlati problematikák összességével foglalkozik. Kritériumokat állít, útmutatást nyújt.

Didaktikai feladatok (funkciók) A tanítás-tanulás összefüggő folyamatának egységes lépései, amelyek hol önállóan, hol komplex módon jelentkeznek. Bármelyik didaktikai feladat elhanyagolása a tanulás eredményességét veszélyezteti. Didaktikai feladatok az oktatás folyamatában:

1. A figyelem felkeltése;
2. A tanuló informálása a célról;
3. Előismeretek felidézése;
4. Az új ismeretek nyújtása;
5. A tények, jelenségek sokoldalú elemzése;
6. Fogalomalkotás, következtetés absztrakciók;

7. Rendszerezés és rögzítés;
8. Alkalmazás;
9. Ellenőrzés és értékelés. (Nagy Sándor)

Deduktív módszer Az ismeretszerzés stratégiája az ismeretek feldolgozására, illetve általánosítására, vagyis a fogalomalkotásra irányul. A módszer lényege, hogy egy bizonyos ismeretlen fogalmat úgy mutatunk be, hogy az általánostól kiindulva közelítünk az egyedire.

Didaktikai formalizmus Formális képzés, melyben a gondolkodás és az intellektuális képességek fejlesztése az elsődleges cél. Nem a műveltségkép lesz a meghatározó szempont a tananyag kiválasztásánál, hanem csak a gyermek képességeinek fejlesztése. Sokak szerint káros jelenség: a didaktikai gondolkodás formális jellegű torzulása.

Didaktikai játék: Nevelési-oktatási módszer, amely a gyermekek egyéni, páros vagy csoportos játéktevékenységére épül. Célja a játék által a nevelési-didaktikai célok és feladatok megvalósítása, a gyermekek motiválása a fejlesztési folyamatban. A játék speciális fajtája a kommunikációs nevelést szolgáló szerepjáték.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Didaktikai materializmus Materiális képzés, melyben a nagy mennyiségű művelődési anyag elsajátítását tartják elsőrendűen fontosnak. Képviselői úgy vélik, hogy az oktatás folyamata automatikusan magában hordozza a képességfejlesztés lehetőségét is. Sokak szerint káros jelenség: a didaktikai gondolkodás materiális jellegű torzulása.

Differenciálás a tanulók egyéni sajátosságaira tekintettel levő pedagógiai tevékenység (=különbségtevés). Knausz Imre szerint a differenciálásnak három típusa van: az érdeklődés szerinti vagy tartalmi differenciálás; különböző tanulási utak alapján történő differenciálás; a követelmények differenciálása

Diktálás rajzolás A tanár megkéri a tanulókat, hogy rajzoljanak egy kört. Ez lesz egy figura feje, amely a tanulókat ábrázolja. Ezek után a tanár további instrukciókat ad, a tanulók pedig követik ezeket, és rajzolnak. Az instrukciók a következők lehetnek: Rajzolj magadnak csukott szemeket, ha városban élsz, és nyitott szemeket, ha faluban! Rajzolj magadnak egy pici orrot, ha fiútestvéreid vannak! Rajzolj magadnak nagy orrot, ha lánytestvéreid vannak!

Rajzolj magadnak egy nagy szeplős orrot, ha vannak fiú- és lánytestvéreid is! Rajzolj magadnak egy piros orrot, ha nincsenek testvéreid! Rajzolj magadra egy pólót, ha jobban szereted a nyarat, mint a telet! Rajzolj magadra egy pulóvert, ha jobban szereted a telet, mint a nyarat! Stb. Amikor a rajzok készen vannak, a tanulók párokban összehasonlítják őket, és megbeszélik, hogy ezek alapján mit tudnak meg egymásról. A végén a tanulók az egész csoportnak megmutatják a rajzukat, és a falra is kitehetik. http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Diktoglossz A tanár egy rövid szöveget diktál úgy, hogy a mondatok között rövid szünetet tart. A néhány másodperces szünetben a tanulók jegyzeteket készítenek az elhangzott mondatról. Fontos, hogy a szünet ne legyen elég hosszú ahhoz, hogy a tanulók a mondatokat szóról szóra leírják. A szöveg felolvasása után a tanulók a jegyzeteik alapján megpróbálják rekonstruálni a szöveget, és leírják. A cél az eredeti szöveg minél pontosabb rekonstruálása és az írott szöveg alkotásának gyakorlása.

http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Diszkrimináció: Igazságtalan, hátrányos megkülönböztetésen alapuló kirekesztő magatartás. Azokat az embereket, csoportokat ítéljük meg negatívan, amelyekkel szemben előítéleteket táplálunk. A demokratikus társadalmak különböző antidiszkriminációs törekvései ezt a társadalmilag kedvezőtlen tendenciát kívánják csökkenteni. Az oktatás területén elsősorban a cigány etnikai kisebbség hátrányos helyzetű, illetve a fogyatékos gyermekek csoportjaival szemben megnyilvánuló diszkriminációt kell számításba venni. E csoportok integrációjával (a szeparációval szemben), emellett a sajátos szükségleteiknek megfelelő támogatási formákkal (amit pozitív diszkriminációnak is neveznek) lehet csökkenteni esélyegyenlőtlenségüket. A pedagógus e sajátos helyzetük okainak feltárásával, multikulturális neveléssel, a többséggel való együttnevelésük során kialakuló reális ismeretekkel és együttérzéssel, illetve saját előítélet-mentes magatartásának példájával oldhatja a cigányokkal vagy fogyatékosokkal szembeni ellenérzéseket, s akadályozhatja meg a diszkriminációt a gyerekek körében. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Dominó A tanulók a dominóra írnak egy szót a szövegből, majd az első szó utolsó betűjével kezdődő újabb szót írnak a dominó másik felére. Azután úgy illesztnek a második szó alá új dominót, hogy olyan szót írnak rá, amelyik a második szó utolsó betűjével

kezdődik. A cél az, hogy minél hosszabb lánc épüljön ki. A feladatot meg lehet oldani közösen vagy egyénileg is versenyben. Vagy mindenki írja a saját dominóját, vagy egy-egy dominót ír egy-egy tanuló. Addig csinálják, amíg találnak szavakat, végül sorban felolvassák a szavakat. Minden szót csak egyszer szabad leírni (asztal-légy, gyalog-galamb, bokorrá). http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Drámapedagógia a személyiség fejlesztésének olyan módszere, amelynek során az egyén ismeretei, készségei, képességei, kapcsolatai a nevelő által irányított, csoportban végzett közös dramatikus cselekvés révén fejlődnek; a drámajátékban a gyermek cselekvőként, közreműködőként van jelen, képzeletben és tevékenyen él meg élethelyzeteket. A XX. század eleji reformpedagógiai irányzatok felélesztették ezt az eszközt.

Effektív motiváció: A tanulók ambícióinak, becsvágyának felkeltése által a személyes teljesítményre irányuló motiváció kialakítása. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Effektív motiváció A személyes teljesítményre irányuló motiváció kialakítása a tanulók ambícióinak, becsvágyának felkeltése által.

Egyéni fejlesztési terv: A pedagógiai folyamat olyan speciális tervezési dokumentuma, amely lehetővé teszi az egyéni sajátosságokhoz igazított, egyénre szabott fejlesztést. Az egyéni fejlesztési terv a szakértői vélemény és a pedagógus saját pedagógiai diagnózisa alapján készül. Tartalmazza: a fejlesztés fő területeit, a felkészítés idejét, ütemezését, az egyes területeken belül a fejlesztés célját, feladatát, módszerét, eszközét. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Egyéni munka Az egyéni munka a munkaformák harmadik változatát képviseli. A tanulók itt az új anyag feldolgozását a saját munkatempójuknak megfelelően végzik.

Egynyelvű csoport Az idegennyelv-oktatás szempontjából fontos, hogy a tanár tisztában legyen azzal, hogy csoportjának tagjai milyen nyelven tudnak kommunikálni. Ha mindannyian azonos nyelvet beszélnek, egynyelvű csoportról van szó.

Egy percünk a tiéd Játéktípus, melynek segítségével fejleszthetjük a tanulók beszédképességét. Lényege, hogy a csoport minden tagja egy percig beszélhet egy adott témáról. Lehet ez olvasmányélmény, szabadidős tevékenység

Együttes élmény: Arra utaló fogalom (Mérei Ferenc), hogy mivel a csoportlét a tagok számára a közös tapasztalatok, értékek, normák és személyes kapcsolatok rendszerét jelenti, amelyet átszőnek érzelmeink is, a csoportban, társakkal együtt, közösségben átélt események érzelmi és kohéziós hatása jelentősen megnövekszik, s ezt a hatást az egyes csoporttagok utólag már nem értékelhetik másként. Az iskolában például a közös kirándulás, hangverseny-, múzeumlátogatás vagy a kooperatív tanulási módszer alkalmazásának egyik hozadéka éppen az együttes élmény fenti hatása. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Együtműködés (cooperáció) kooperálás (lat.): 1.,együtműködés, közreműködés, összedolgozás 2. segítség, támogatás, 3. szövetkezés (Bakos, 1967, 392. o.) A kooperatív jelzőt a magyar nyelvben nehézkesen ragozható együtműködő szó helyett használjuk, mely jelentése: „az a cselekvés, tény, hogy valaki, valami közösen összhangban tevékenykedik.” (Bakos, 1979. 459. o.) „Az együtműködés együttes munkálkodást jelent. Ideális esetben az együtműködés egyenrangú partnerek közt jön létre, akik közös cél elérésén munkálkodnak. A célt vagy maguk a résztvevők fogalmazzák meg, vagy kívülről tűzik eléjük. Az együtműködő partnereknek saját elgondolásaik, érdekeik és igényeik vannak, és mindezt magukkal tudják hozni a csoportba. De mások elgondolásait, érdekeit és igényeit is figyelembe tudják venni, és kompromisszumokat tudnak kötni. Az együtműködés folyamat, amelyet az embereknek mindig újból és újból végig kell csinálniuk, hogy olyan eredményre jussanak, amelyet az egyes ember egyedül nem érhet el.” (Jamie Walker, 1995. 112. o.) http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Elbeszélés Olyan monologikus szóbeli közlési módszer, amely egy-egy jelenség, esemény, folyamat, személy, tárgy érzékletes, szemléletes bemutatására szolgál. A tanulók képzeletét, *érzelmeit* mozgósítja. Rendkívül fontos a *szemléltetés*: tárgyak, fényképek, filmrészletek, hangfelvételek fokozzák az elbeszélés élményszerűségét

Elektronikus tananyag: On-line vagy off-line módon terjeszthető multimédiás tananyag, amely egyre igényesebb interaktivitást képes biztosítani az eszköz lehetőségeitől függően. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Elkóborolt szavak Játéktípus, lényege, hogy egy szövegbe oda nem illő szavakat teszünk, s a tanulóknak azokat kell megkeresniük, majd a szavakat a megfelelő helyre kell tenniük.

Ellenőrzés A tanulási-tanítási folyamathoz, egy tanulási-tanítási egységhez kapcsolódó didaktikai feladat, amelynek célja a tanulók tudás- és fejlettségi szintjének felmérése. Az ellenőrzéshez szervesen hozzátartozik a tanulói teljesítmény értékelése. Az ellenőrzés a tanulási teljesítmény megállapítására vonatkozó információgyűjtés. Az elért teljesítmény egybevetése valamilyen előre meghatározott egységgel. Ellenőrzési módszerek: folyamatos megfigyelés, szóbeli felelet, beszámoló, feladatlap, teszt, esszé, alkotás, projekt, esettanulmány, portfólió. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Előadás Olyan monologikus szóbeli közlési módszer, amely egy-egy téma logikus, részletes, viszonylag hosszabb ideig tartó kifejtésére szolgál. Szerkezete: 1. *bevezetés* = kapcsolatfelvétel és figyelemfelkeltés, célközlés, előismeretek, rendező elvek. 2. *kifejtés* = a tananyag strukturált (hierarchikus vagy szekvenciális) közlése, többsíkú elemzése és összehasonlítása, a figyelem fenntartása (változatosság, kérdések, segédanyagok stb.). 3. *következtetés, összegzés* = lényeg összefoglalása, fontos elemek kiemelése, tanulói kérdések megválaszolása, kapcsolás az előzményekhez és a következő anyagrészekhez.

Előkészítés Segítségével elhelyezik az új anyagrészt a tanítás folyamatában, felkeltik az érdeklődést (motiváció), majd az előkészítést a célkitűzés zárja le. A motiválás a gyerekek életkorától és a tananyagtól függ, a legcélszerűbb, ha maga a nyelvi anyag a motiváló tényező, ezért sokszor problémafelvető feladatokat, nyelvi játékokat szoktak alkalmazni.

Előzetes tudás A konstruktivista tanulásemelvények egyik alapfogalma. Az egyes gyermek – már születése óta – egy személyes, rá jellemző tudásrendszerrel, teljes világgéppel rendelkezik, amellyel értelmezi a világot, a jelenségeket, és amely a tevékenységeit is irányítja. Minden új ismeret, tapasztalat ehhez az előzetes tudáshoz tud vagy éppen nem képes kapcsolódni. Tanárként tehát nem lehet a tanulók személyes tudásrendszerétől, előzetes tudásától független tanítási célokat kitűzni, mert az nem vezet mélyen megértett, hosszú távú tanulási eredményhez. (Nahalka 2002)

Emlékezet (memória): Az információk, tapasztalatok megőrzése és előhívása. Az információfeldolgozás folyamatában rövid és hosszú távú memóriát különböztetünk meg.

Empátia: A mások lelkiállapotába való beleélés képessége. Fontos alkotórésze lehet az emberi kapcsolatoknak. A művészetek tanulása, a művészi elsajátítás számára nélkülözhetetlen, úgy is, mint a műalkotásokba való beleélés képessége. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Epochális oktatás: Az osztályban végzett pedagógia munka sajátos eleme az epochális oktatás, amelynek keretén belül adott műveltségi terület ismeretanyagát legalább négy hetes oktatási szakaszokra (epocha) kell felosztani – de ennél hosszabb epochális szakasz is kialakítható –, és ennek keretein belül egy tanítási hétre lehet összevonni a tananyagot oly módon, hogy egy tanítási napon több egymást követő tanítási óra is felhasználásra kerülhet. Ez lehetővé teszi, hogy adott műveltségi terület ismeretanyagát szakaszolva, a tanítási év teljes időszaka helyett epochális szakaszokra elosztva teljesítsék, egy tanítási napon több egymást követő, azonos műveltségi területhez kötődő tanítási óra felhasználásával. Ez a szervezeti megoldás lehetővé teszi, hogy a gyermek figyelme, érdeklődése tartósan egy-egy műveltségterületre koncentrálódjon, változatos eszközökkel, projektmódszer támogatásával sajátítsanak el egy-egy tananyagot. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

E-portfólió: A pedagógus munkáját, nevelési-oktatási tevékenységét szemléltető dokumentumok és az ezekkel kapcsolatos reflexiók gyűjteménye. Az e-portfólió típusai: munkaportfólió és értékelési portfólió. A munkaportfólió a pedagógus teljes munkáját tükröző, folyamatosan bővülő dokumentum- és reflexiógyűjtemény. Az értékelési portfólió az adott minősítési eljáráshoz és szempontrendszerhez igazodó, a pedagógus szakmai munkáját bemutató, válogatott dokumentum- és reflexiógyűjtemény. Mindkét e-portfólió tartalmazhat különböző típusú és forrású dokumentumokat. Nemcsak a pedagógusnak lehet e-portfóliója, hanem egy pedagógiai intézménynek, egy adott tanulócsoportnak vagy egy tanulónak is. Egy tanulási-tanítási szakaszhoz is lehet e-portfóliót kapcsolni. Például egy tanuló szövegalkotási folyamatát külön e-portfólióban lehet szemléltetni az anyag- és az ötletgyűjtéstől a vázlatíráson és a piszkozatok megfogalmazásán át a szöveg végső kidolgozásáig és bemutatásáig. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Érdekes pontok Játéktípus, mely során a tanulók egy színes ponttal megjelölnék egy érdekes részt a szövegben, majd megindokolják a választásukat. Színes ceruza helyett használhatnak színes ragasztós csíkokat is. (Antalné–Raátz 2010)

Erkölcsei nevelés: Az együttélés szabályainak és az elvárásoknak tudatos megtartására, a tartalmas emberi kapcsolatok kialakítására irányuló nevelés. Arra kell törekedni, hogy a különböző élethelyzetekben, döntési szituációkban a megfelelő választ adja a gyermek. Értékek megismerése, elfogadása, értékítéletek alkotása, értékek rangsorolása, az erkölcsileg helyes magatartásformák és tevékenységek kialakítása. Az erkölcsi nevelés módszerei esetében az erkölcsi értékek interiorizációja, erkölcsi szokások, attitűdök, valamint a megfelelő erkölcsi viselkedés és magatartás kialakítása a célunk. Az erkölcsi nevelésben leggyakrabban használt módszerek a következők: az erkölcsi beszélgetés, erkölcsi magyarázat, erkölcsi gyakorlás, példaadás, helyeslés és helytelenítés. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Értékelés Az ellenőrzés eredményeinek értelmezése és ítéletalkotás arról, hogy ezek mennyiben felelnek meg a kitűzött céloknak. Minősítő funkciója van. Fajtái: diagnosztikus (helyzetfeltáró), formatív (formáló-alakító-javító) és szummatív (összegző). A teljesítményről „összegyűjtött információkat összevetik a követelményekkel, s ezzel megtörténik a szűkebb értelemben vett értékelés. A gyakorlatban az információk, az adatok értelmezésének mennyiségi és minőségi formáját egyaránt alkalmazzák.” Az információ értelmezésének (értékelésnek) módszerei: *mennyiségi* (megítélés, becslés, mérés, osztályzás), *minőségi* (szöveges értékelés, önértékelés). <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Értékelési módszerek *Mennyiségi* (megítélés, becslés, mérés) és *minőségi* (szöveges) értékelés.

Értésellenőrzés Olyan tanári tevékenység, amelynek során megbizonyosodhatunk arról, hogy a tanulók megértették-e a magyarázatot. Az értésellenőrzés egyik fontos formája a fogalomértés ellenőrzése, amelynek során a tanár visszajelzést kap arról, hogy a tanulók értik-e egy adott szó vagy kifejezés, vagy egy nyelvtani szerkezet pontos jelentését. A fogalomértés ellenőrzésének fontos szerepe van a szókincs és a nyelvtani szerkezetek tanításakor és ismétlésekor. (Darn–White 2006)

Érvpingpong Szókincsfejlesztő játék, mely során két csapat méri össze ismereteit. Az egyik csapat egy állításhoz bizonyító érveket gyűjt, a tagadó csapat pedig cáfoló érveket. Az állítást tevő csapat bizonyítja a tételt, majd ezt a tagadó csapat cáfolja. Ezután a tagadó csapat új cáfoló érvet mond, ezt cáfolja az állító csapat, majd új bizonyító érvet mond. És így tovább

Elsődleges rögzítés. Azonnali ismétlés egy új anyagrész feldolgozása végén.

E-tanulás (E-learning): Olyan tevékenységek gyűjtőneve, amelyek három forráshalmazból (számítógéppel segített tanulásból, webalapú tanulásból és távoktatásból) építkeznek, magukban foglalják a tanulási-tanítási rendszert, a tananyagfejlesztő tevékenységet is. Számítógépes hálózaton érhető el, tér- és időkorlátoktól független tanulási-tanítási forma. A tanulási-tanítási folyamatot interaktív oktatászoftver(ek) alkalmazásával, egységes keretrendszerbe foglalva teszi hozzáférhetővé a pedagógus és a tanuló számára. Lehetővé válik általa, hogy a pedagógus egy virtuális tanulási környezetben, közvetlen találkozás nélkül támogassa, tutorálja a tanulási folyamatot. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Extenzív olvasás Célja az olvasott szöveg megértése és élvezése, és amely gyakran a tanulók nyelvi szintjének megfelelő, hosszabb szöveg olvasását is jelentheti,

Fakultatív tantervi óra Az érdeklődő tanulók számára kerül a tanítás rendjébe. Itt a tanterv kiegészítő anyagát mélyen, alaposan feldolgozzuk. Általában utolsó óra, melyre külön tanmenetvert kell készíteni.

Fejlesztő értékelés „A fejlesztő értékelés nem más, mint a tanulók fejlődésének, interaktív módon történő értékelése, amely az értékelési szempontok meghatározásával, előrevetíti a tanulási célokat, ezáltal folyamatosan követi és támogatja a tanulási folyamatot, a tanulást ahhoz igazítja.” (OECD CERI, 2005) Nem csupán az ismeretek reprodukciójára szolgál, hanem lehetőséget teremt a fejlesztendő kompetenciák kiművelésére is. „Az új paradigmát vallók szerint a fejlesztendő értékelés arra szolgál, hogy megállapítsa a tanuló fejlődését, és értelmezze a tanulási szükségleteit, és ehhez igazítsa a tanulást, lényege maga a fejlődés támogatása, önértékelés, az énkép, a metakogníció fejlesztése, támogatása.” „A tanári célok helyett a tanulói eredményeknek kell irányítaniuk a tervezést - azt követeli a pedagógustól, hogy a teljesítményre vonatkozó követelményeket a tanítási és tanulási

folyamat elején és ne a végén határozza meg." (Lénárd, Rapos, 2009)
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Fejlesztő értékelés A tanulás értékelése Az egyes tanulók sajátos fejlődési, tanulási folyamatát támogató értékelési megközelítés és gyakorlat. A tanulók fejlődésére, tudására vonatkozó olyan gyakori és interakcióban zajló visszajelzés, amelynek célja a tanulási célok meghatározása és a tanítás ezekhez történő igazítása. Előzményének tekinthető a diagnosztikus és a formatív funkciójú értékelés, de a fejlesztő értékelésben nagyobb szerepet kap a tanulók aktivitása, egyéni szükségletei, részvétele a tanulási-értékelési folyamatban. A pedagógiai gyakorlatban a fejlesztő értékelést támogató gyakori módszerek, eszközök: egyéni tanulási terv, tanulási szerződés, tanulási napló, ön- és társértékelés, portfólió. (Vidákovich 1990, Golnhofer 2003, OECD CERI 2005, Lénárd – Rapos 2009, Ur 2012)

Feladat A tanulási célok megvalósításának eszköze, amely megfogalmazza, hogy a tanulónak milyen tevékenységet kell végezniük az órán vagy házi feladatban önálló munkaként. Egy feladat lehet egyszerű, például gyakorlat, amelyben a hangsúly egy nyelvi szerkezet pontos megformálásán van, vagy lehet összetettebb, amelyben a cél egy rövid lista, prezentáció, rangsor elkészítése. Az összetettebb feladatok ezáltal a globális kommunikációs készségeket fejlesztik.

Feleletválasztós feladat Olyan feladat, amelyben a tanulónak három vagy négy válasz közül kell kiválasztaniuk a helyeset. (Ur 2012)

Félmondatos játék A tanulók körben ülnek. Valaki elkezd egy mondatot, és a mellette ülő befejezi. Majd ő kezd el egy mondatot, és a következő fejezi be, és így tovább. (Antalné–Raátz 2010)

Folyamatközpontú írás Az íráskészség fejlesztésekor gyakran alkalmazott technika, amelynek lépései a következők: (a) a tanuló megírja szövegének az első változatát, (b) a tanár vagy egy másik tanuló visszajelzést ad rá, (c) a tanuló a visszajelzés segítségével újrírja a szövegét.

Folyékonyság A nyelvtudás értékelésének egyik fontos kritériuma, fejlesztése az idegennyelv-tanítás egyik alapvető célja. Ezt a célt a tanulók akkor érik el, ha a nyelvi

szintjüknek megfelelő könnyedséggel, viszonylag folyamatosan, hosszabb szünetek nélkül kommunikálnak. Szüneteik nem gyakoriak, és amikor szünetet tartanak, gyakran szünetkitöltő nyelvi eszközöket használnak. Beszélhetünk szóbeli és írásbeli folyékonyaságról. Mind a szóbeli, mind az írásbeli folyékonyaság fejlesztésének az a célja, hogy a tanulók az információt minél hatékonyabban tudják átadni. (Thornbury 2006, Harmer 2007b, Ur 2012)
http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Forró szék Szókincsgyakorló játék, amelyet két csoport játszik. Mindegyik csoportból egy-egy tanuló egy széken ül – ez a forró szék! - a tábla előtt, háttal a táblának. A csoport többi tagja a széken ülő tanuló előtt áll félkörben, szemben a táblával. A tanár felír egy szót a táblára, és a csoporttagoknak gyorsan és halkán el kell magyarázniuk a szót a forró székben ülő társuknak úgy, hogy a másik csapat forró székben ülő tagja ne hallja meg. Az a forró székben ülő tanuló, amelyik gyorsabban kitalálja a táblára írt szót, egy pontot szerez a csoportjának. Ezután mindegyik csoportból egy másik tanuló ül a forró székbe, és a játék folytatódik. Az a csoport nyer, amelyik több pontot gyűjt össze. (Robertson 2010)
http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Frontális munka Az órának az a szervezési módja, munkaformája, amikor az együtt tanuló és tanított gyermekek tanulási tevékenysége egy időben és általában egy ütemben, párhuzamosan folyik. A frontális munkát az egész tanulócsoportra vonatkozó, közös nevelési-oktatási célok jellemzik. A frontális szervezési mód pedagógusközpontú, és kevésbé alkalmas arra, hogy a tanulók egyéni sajátosságaihoz, az egyéni tanulási-tanítási célokhoz igazodjon. Ezért célszerű frontális munkát csak olyan arányban szervezni a tanórán, amilyen arányban feltétlenül szükség van rá, és fontos más munkaformákkal felváltva alkalmazni.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Fürtábra Olyan grafikai szervező, amely gondolatok, információk, fogalmak és a közöttük teremthető kapcsolatok feltárulását mutatja egy adott téma (szó, kifejezés) vonatkozásában. Eredetileg olyan eljárás, amely a tanulókat egy adott témáról való nyílt és szabad gondolkodásra bátorítja.

Készíthető egyénileg, párban, csoportban vagy közösen, használható a ráhangolódási szakaszban a meglévő tudás összegyűjtésére vagy új asszociációk kiépítésére, a jelentésteremtés fázisában a gondolkodási folyamat, a megértés grafikus szervezőjeként, a

reflektálás szakaszában összefoglaló tudáshálóként. (Bárdossy, Dudás, Pethőné és Priskinné, 2002. 322. o.).

Gondolattérkép A gondolatok, információk, fogalmak, valamint a közöttük teremthető kapcsolatok feltárását mutatja meg egy adott témában. Altípusai: asszociatív gondolkodásra épülő, illetve hierarchizált tudásra épülő. (Pethőné 2005)

Gyakorlattípus: A nevelési-oktatási célok, a fejlesztés megvalósításának eszköze. A fejlesztő gyakorlatokat egyrészt aszerint lehet csoportosítani, hogy a tanulók szóban vagy írásban végzik-e őket. Másrészt a gyakorlatok típusát meghatározhatja az is, hogy milyen tevékenységet, milyen gondolkodási, logikai műveletet végeznek a tanulók a gyakorlat megoldása közben. Ezek lehetnek például: felismerés, megnevezés, elemzés, összehasonlítás, kiegészítés, törlés, átalakítás, választás, csoportosítás, gyűjtés, helyettesítés, alkalmazás, alkotás stb. Fontos, hogy a pedagógus a nevelési-oktatási célnak megfelelően, arányosan és változatosan alkalmazza a különféle gyakorlattípusokat. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Gyakorlás A gyakorlati képzés tipikus menete: az oktató által való bemutatás, majd végül az önálló gyakorlás követi. A tanulás abban áll, hogy a tanulók a bemutatás és a tanárral végzett közös munka során megfigyelik az elsajátítandó tevékenységeket.

Főbb formái: ismétlő, alkalmazó, komplex gyakorlás.

Gyermektanulmány (mozgalom): pedológia, paidologia (gör. „gyermek”+”tan” szóból): a gyermekkel foglalkozó tudományok összessége. (Nagy, 1977) Alapjául a fiziológiai, biológiai, szociológiai ismeretek talaján kibontakozó gyermekpszichológia szolgált. Alapvető célja volt a mozgalomnak a nevelés revíziója, a gyermekközpontú pedagógiát hirdette, amely szerint a nevelőnek olyan helyzeteket kell teremteni, hogy segítségével a gyerekek egy életre szóló tapasztalatokat gyűjthessenek. Tanítójuk maga az élet, a természet, és a saját élményeik. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Gyorscipő A csoportok ötleteket, képeket, rajzokat stb. gyűjtenek a saját témájukhoz, majd vagy a csoportok, vagy a papírok vándorolnak tovább. A csoportok folytatják a másik

csapat munkáját. A papírok vagy a csoportok addig mennek körbe, amíg vissza nem jutnak az eredeti helyükre. Ezután elmondják, hogy mi szerepel a papírjukon. (Óhidy 2005)

Gyorsolvasás Gyakran alkalmazott olvasási technika, mely feladata az általános megértés.

Hagyományos csoportmunka A csoport tagjai közösen dolgoznak, de ez a munkatípus laza köteléket teremt a tanulók között, a feladat elvégzésének a sikere nem feltétlenül függ minden résztvevő munkájától.

Hallott szöveg értésének készsége Célja, hogy a tanulók a hallott szöveget minél jobban megértsék. Beszélhetünk extenzív hallgatásról, amelynek célja a hallott szöveg megértése és élvezése. Ugyanakkor beszélhetünk intenzív hallgatásról, amelynek célja a hallott szöveg megértése és a hallott szöveg értésének tudatos fejlesztése a szöveghez kapcsolódó feladatok segítségével. Gyakran alkalmazott hallgatási technika az általános megértést célzó hallgatás és a konkrét információt kereső hallgatás. (Scrivener 2005, Harmer 2007b). http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Házi feladat A tanulók önálló, a tanítási órák között végzett tevékenységén alapuló oktatási módszer. Szerepe az oktatás hatékonyságának növelése. Alkalmazásának feltételei: szabályállítás és gondos kijelölés, mértékletesség és megoldhatóság, szülői ellenőrzés és kooperáció, tanári ellenőrzés és értékelés.

Hibajavítás Az a tevékenység, amely során a tanár kijavítja a diák téves ismereteit, rávilágít a helyes megoldásra. Történhet szóbeli vagy írásbeli feladatokban. Szóbeli feladatoknál kétféle gyakori hibajavítási stratégiáról beszélünk. A kommunikatív feladatok végzésekor késleltetett hibajavítást célszerű alkalmazni, amikor a hibajavító nem javítja a hibát rögtön annak elkövetésekor, hanem később, a feladat elvégzése után emeli ki és javítja. A nyelvhelyességet fejlesztő feladatoknál azonnali hibajavítást célszerű alkalmazni, amikor a hibajavító kijavítja a hibát rögtön annak elkövetése után. (Scrivener 2005, Harmer 2007b)

Heterogén csoport. A csoport tagjai különböző sajátosságokkal rendelkeznek (különböző az életkoruk, érdeklődési körük, tudásszintjük).

Homogén csoport A csoport tagjai több, az adott tantárgy tanulásának szempontjából releváns tulajdonsággal rendelkeznek (például: életkor, tudásszint, társadalmi háttér, anyanyelv),

Idegen nyelvi tudásszint a tanulók csoportba osztásának leggyakoribb kritériuma. A köznyelvben beszélhetünk kezdő, álkezdő, alapszintű, középszint alatti, középszintű, középszint feletti, haladó és mesterszintű nyelvtudásról. Ezeknek a szinteknek az elérésekor a Közös Európai Referenciakeret (KER) jelöléseit használhatjuk a kimeneti szint meghatározására, amelyek a következők: A1 és A2 (alapszintű nyelvhasználók), B1 és B2 (önálló nyelvhasználók) és C1 és C2 (mesterfokú nyelvhasználók). Vagyis általánosságban elmondható, hogy egy alapszintű nyelvi szintre épülő nyelvi kurzus tervezett kimeneti szintje A1 vagy A2 (minimumszint vagy alapszint), egy középszint alatti kurzus tervezett kimeneti szintje A2 vagy B1 szint (alapszint vagy küszöbszint), egy középszintű kurzus tervezett kimeneti szintje B1 vagy B2 (küszöbszint vagy középszint), egy középszint feletti kurzus tervezett kimeneti szintje B2 vagy C1 (középszint vagy haladós szint), és egy haladó nyelvi kurzus tervezett kimeneti szintje C1 vagy C2 (haladós szint vagy mesterfok). (Közös Európai Referenciakeret 2002, Harmer 2007b)
http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Individualizált tanulás, individualizáció (a tanulásban): Egyéni tanulási szituáció, amelynek során egyéni feladatok saját úton és ütemben történő megoldásával egyéni teljesítmények, eredmények elérése a cél.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Induktív módszer Az ismeretszerzés stratégiája az ismeretek feldolgozására, illetve általánosítására, vagyis a fogalomalkotásra irányul. A módszer lényege, hogy egy bizonyos ismeretlen fogalmat úgy mutatunk be, hogy az egyediből kiindulva közelítünk az általánoshoz.

Inkluzív (befogadó) környezet azt jelenti, hogy a nevelési térben résztvevő valamennyi személy (tanárok, diákok, szülők) a kölcsönös együttműködés szellemében megismerik, értéként fogadják el és építenek az egyéni különbségekre. Olyan környezet, ahol minden egyén a legtöbbet tudja kihozni magából, amelyben az együttműködés alapelvei mentén kialakított differenciáló és kooperáló tanulásszervezés folyik, elősegítve a hatékonyságot,

eredményességet, méltányosságot, és a konfliktusmentes, demokratikus együttműködést. A kooperatív tanulás tanulásszervezési kerete is akár az (Varga, 2006) http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Információs és kommunikációs technológiák (IKT) Alkalmazásának céljai különbözőek lehetnek: információgyűjtés, -rendszerezés, -feldolgozás, -megosztás, kommunikáció, nyelvi készségek és kooperáció fejlesztése. Az IKT-ra épülő eszközök eredményesen felhasználhatók a tanórán vagy azon kívül. A leggyakrabban használt IKT-eszközök között található olyan elektronikus eszközök, amelyek internet-hozzáférés nélkül is használhatóak (például: interaktív tábla, mobiltelefon, számítógép, táblagép, kamera), bár használatuk az internet-hozzáféréssel még sokrétűbbé válhat. Ugyancsak IKT-eszközök azok az interneten található „online” eszközök, amelyek különböző módon segítik a tanulókat a fent említett célok elérésében (például: fórum, wiki, blog, podcast, chat, e-mail, online szótárak, video- és fotoszerkesztő programok). Egyre elterjedtebbek az okostelefonok és táblagépek segítségével használható alkalmazások is. Az IKT-eszközök segítségével különböző feladatok adhatók, például: véleménycsere egy fórumon, közös dokumentum szerkesztése egy wikiben, osztályblog és egyéni tanulói blogok írása és szerkesztése, podcast segítségével hanganyag rögzítése és megosztása, chatbeszélgetések írásban és szóban, videók és fotók szerkesztése és megosztása, webquestek keretében információ- és anyaggyűjtés és a gyűjtött anyag feldolgozása, bemutatása. (Dudeney - Hockly 2007, Útmutató 2013)

Információsszakadék-feladat A kommunikatív feladatok egyik gyakran használt fajtája, amelyben különböző tanulóknak különböző információ áll rendelkezésére ugyanarról a témáról, és a feladatban ezt az információt megosztják egymással annak érdekében, hogy az információ birtokában el tudjanak végezni egy feladatot, például: jelölni egy képen azt, hogy mennyiben tér el egy másik, nagyon hasonló képtől. A két hasonló kép mindegyikét csak az egyik tanuló látja, és a különbségeket csak a partnerétől hallottak alapján tudja jelölni. (Scrivener 2005, Thornbury 2006, Útmutató 2013)

Instrukcióadás Tanári tevékenység, amelynek során a tanár elmagyarázza a tanulóknak azt, hogy mi a feladat. Akkor hatékony, ha rövid, világos és jól érthető. A tanár példákkal vagy a feladat rövid bemutatásával teheti még érthetőbbé az instrukcióadást, és

instrukcióértést ellenőrző kérdésekkel bizonyosodhat meg arról, hogy a tanulók valóban megértették-e a feladatot. (Scrivener 2005, Harmer 2007a).

Intenzív olvasás Célja az olvasott szöveg megértése és az olvasási készség tudatos fejlesztése a szöveghez kapcsolódó feladatok segítségével.

Interpretáció: Értelmezés, magyarázat, közvetítés, de mindezzel együtt, meghatározott korlátok között újraalkotás is. Az egyéni értelmezésen alapuló bemutatás (magyarázat, közvetítés), illetve az egyéni újraalkotás a pedagógusi munka természetes sajátja, a tananyag tolmácsolása. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Irányított felfedezés E tanítási módszer alkalmazásakor a tanár olyan feladatokat ad a tanulóknak, amelyek elvégzése során önmaguk képesek felfedezni és megfogalmazni az összefüggéseket és a szabályokat. A tanulás során a tanár a megfelelő kérdések feltevésével, tanulók figyelmének irányításával segíti a felfedezést. Az új ismereteket tehát nem a tanár magyarázza el, vagy nyújtja át, hanem a tanuló önálló gondolkodásának eredményeként születik meg. Az idegen nyelvek tanítása során is alkalmazható ez a módszer a nyelvtani szerkezetek jelentésének tanításakor. (Scrivener 2005)

Íráskészség Nyelvi készség, amelynek célja, hogy a tanulók helyesen formálják meg a nyelvi megnyilatkozásaikat írásban, valamint az hogy a tanulók minél világosabban és helyesebben fejezzék ki magukat egy kommunikatív szituációban. Ez gyakran irányított írás (megadott szerkezet, szókincs vagy nyelvi struktúrák alapján) vagy szabad írás (önálló írás) segítségével történik. (Harmer 2007a, Ur 2012)

Iskola Hely, ahol a műveltség módszerek és kritikus elsajátítása által kifformálódik a teljes ember.

Iskolai osztály Az iskolai nevelés és oktatás alapvető szervezeti kerete, az azonos életkorú, ebből következően feltételezetten hasonló fejlettségű tanulókból kialakított szociális alakzat. A nevelés-oktatás eredményességét jelentősen befolyásoló tényező. Alapvető jellemzője a tanulók huzamos és rendszeres együttléte, továbbá az, hogy folyamatos pedagógusi irányítás mellett a tanulók többnyire a szervezeti keretben oldják meg munkafeladataikat.

Iskolán kívüli oktatás Az oktatásnak az a formája, amelyet a különböző tényezők a tanítási órán megszerzett ismeret kiegészítése, elmélyítése érdekében végeznek. (Pl. színház-, múzeum- és hangverseny-látogatás.)

Ismeret Az ismeret olyan komplexum, amelyben konkrét (tapasztalati) és absztrakt (fogalmi) ismeretelemek, egyedi dolgokat és általános összefüggéseket, törvényszerűségeket tükröző ismeretelemek szerves és szükségszerű kapcsolatban állnak egymással (indukció, dedukció).

A fogalom kialakításánál gondolkodva jutunk el a saját tapasztalatainktól az általános absztrakciók felé (indukció). Az ismeretszerző tevékenységben azonban nem csupán saját tapasztalatainkra támaszkodhatunk, hanem a tudomány eddigi eredményeit, általánosításait is alkalmazhatjuk az adott konkrét esetre (dedukció).

Ismeretbővítés A nevelési-oktatási folyamathoz, egy tanulási-tanítási egységhez kapcsolódó didaktikai feladat. Célja a meglévő ismeretekre építve a tanulók ismereteinek bővítése. Az új ismeretek elsajátításának különböző kognitív útvai lehetnek: a) a tanulók aktív feladatmegoldására, problémaalapú, felfedezettő tanulásra, munkáltatásra; b) szemléltetésre; c) a pedagógus közlésére; d) tanulói kiselőadásra; e) a tanulók kooperatív tanulására; f) számítógépes programra stb. épülhet. Fontos, hogy a pedagógus minél nagyobb arányban válassza a tanulók aktív és interaktív tevékenységére épülő ismeretbővítési eljárásokat. Az órateremben/foglalkozástervben a nevelési-oktatási célok között célszerű megfogalmazni azt is, hogy az adott órán milyen tudásszint elsajátítása a cél: az új fogalom felismerése, megnevezése, értelmezése vagy alkalmazása stb. Az ismeretbővítés folyamatának elmaradhatatlan része az ismeretek alkalmazása.

<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Ismétlés A nevelési-oktatási folyamathoz, egy tanulási-tanítási egységhez kapcsolódó didaktikai feladat. Célja a korábban elsajátított ismeretek felidézése. Megkülönböztetünk óra eleji, témakört bevezető és év eleji ismétlést. A tanórán a gyakorlatok előtt is szükség lehet az előzetes ismeretek felidezésére, ismétlésére. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Jártasság Minden tevékenység kizárólag a tevékenység végzése közben sajátítható el. A gyakorlás valamilyen tevékenység rendszeresen ismételt végrehajtása abból a célból, hogy a tevékenység egyre tökéletesebben legyen elvégezhető.

Jártasságról akkor beszélünk, ha az alkalmazásban való gyakorlottság már bizonyos mértékben kialakult, önállóan, folyamatosan általában hibátlanul képes végezni a tevékenységet, de alkalmazás közben még gyakran fel kell idézni a tanult ismereteket. Ezen a szinten gyakran feltesszük a kérdést: mit is tanultam erről, és hogyan is kell a gyakorlatban alkalmazni?

Játék A gyermekkor legfontosabb tevékenysége, amely segít a világ megismerésében és befogadásában, elősegíti a testi, az értelmi, az érzelmi és a szociális fejlődést. A kisgyermeknevelő a játék feltételeinek (megfelelő hangulat, hely, idő, eszközök) biztosításával és nevelői magatartásával támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet, a kreativitást. A gyermek igényeitől és a helyzettől függően kezdeményez, szerepet vállal a játékban, annak tartalmát ötleteivel, javaslataival színesíti. A játék ad elsősorban lehetőséget a társas kapcsolatos fejlődésére is. A többi gyermekkel való együttlét örömforrás a kisgyermek számára, a társak viselkedése mintát nyújt, segítve a szociális képességek fejlődését. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Jégtörő Egy rövid, játékos feladat, amelyeket az első, együtt töltött tanév vagy egy tanfolyam elején lehet használni arra, hogy a tanulók megismerkedjenek és könnyebben beszélgessenek egymással. Leggyakrabban pármunkában, kiscsoportos munkában játsszák. (Harmer 2007a)

Jó gyakorlat (angol, best practice): Egy módszer vagy tevékenység, amely újszerű, építő jellegű megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető példaként szolgálhat. A jó gyakorlat tehát adott szakmai kritériumoknak megfelelő innováció, oktatási, pedagógiai, szervezettefejlesztési gyakorlat, amely az intézmény szakmai és menedzsmentet érintő fejlesztő munkáját az egyéni fejlesztési szintig pozitívan befolyásolja. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert szolgáltatásként képes működni, keresésének és implementációjának lényege tehát a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Jóslás Feladattípus, mellyel a tanulók szövegfeldolgozási-technikáját fejlesztjük. Egy szöveg olvasásakor az egyes szakaszoknál meg-megállunk. Ilyenkor a tanulóknak meg kell jósolniuk, hogyan folytatódik a történet. Majd így váltakozik a felolvasás/olvasás és a jóslás. (Pethőné 2005)

Képcsere A tanár által kiválasztott képről minden tanuló mond egy szót, azt, amelyik éppen eszébe jut a kép láttán. A tanár felírja a tanulók által javasolt szavakat a táblára, a kép köré. Fontos, hogy a tanulók el tudják magyarázni a választásukat. A tanár kérheti a tanulókat a kapcsolat megmagyarázására, de ez a lépés el is hagyható. Ha minden tanuló javasolt legalább egy szót, akkor a tanár leveszi a képet a tábláról. Ezután felrak egy másik képet, s a felírt szavakat ehhez a képhez kell valamilyen módon kötni. A sikeresen összekapcsolt szavakat a tanár letörli a tábláról. (Szesztay 2009)

Képesség Különböző pszichofizikai funkciók és pszichikus folyamatok alapján fejlődik. Magában foglalja mindazon feltételek és tulajdonságok komplexusát, amelyek nélkül az ember nem lenne képes az adott tevékenységre. A képességek csupán meghatározott módon szervezett tevékenység folyamatokban alakulnak ki és fejlődnek.

Képzési modul A képzési program olyan tananyagegysége, amely egy logikailag összetartozó ismeretanyagnak önállóan kezelhető, meghatározott személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező, mérhető kimenetű, önállóan is tanítható része. Ismeretanyagának elsajátítását követően a képzésben résztvevő személy képes ennek tartalmát meghatározott szinten alkalmazni, illetve további tanulmányai során felhasználni.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Készség A tanulás (gyakorlás) eredménye: teljesítményképes tudás. A cselekvés automatizált eleme, mely a tudat közvetlen ellenőrzése nélkül funkcionál. Fajtái: írás-, olvasás-, beszéd-, manuális-, szenzomotorikus-, intellektuális és összetett készségek. A tevékenység automatizált eleme.

Készség- és képességfejlesztés A kompetenciafejlesztés része a nevelési-oktatási folyamatban. Célja az adott kompetencia használatához szükséges készségek és képességek fejlesztése. Ez szorosan kapcsolódik az adott kompetencia részét képező attitűd(ök)

formálásához és az új ismeretek bővítéséhez is. A minden műveltségi terület tanulását és tanítását megalapozó anyanyelvi kommunikáció fejlesztésének fő területei: a beszéd és a szóbeli szövegalkotás, a beszédértés, az olvasás és a szövegértés, valamint az írás és az írásbeli szövegalkotás fejlesztése.

<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Kettős kör A tanulók két, egymás felé forduló körben állnak vagy ülnek, és a velük szemben álló/ülő tanulóval párt alkotnak. A tanár feltesz egy kérdést vagy ad egy témát, amelyről az egymással szemben álló/ülő párok elkezdnek beszélgetni. A tanár jeladásakor (kb. 2-3 perc elteltével) a belső vagy a külső körben álló/ülő tanulók elmozdulnak egyet jobbra, ezáltal új párok alakulnak ki. Az új párok egy újabb kérdésről cserélnek véleményt. (Ginnis 2007) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Kiscsoport „Kiscsoportnak nevezzük azokat a csoportokat, amelyeknek tagjai olyan kis létszámúak, hogy egymást személyesen ismerik és egymással többé-kevésbé, szoros kapcsolatban vannak.” (Andorka, 1997, 352.) http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Kockázás A tanár különböző szempontokat ragaszt fel egy kockára. Majd a tanulók dobznak, és a kockán olvasható szempont szerint mondanak vagy írnak szavakat. (Pethőné 2005)

Kognitív Megismerő, megismerésre vonatkozó tudattartalom. A világ (benne más emberek és a magunk) dolgainak, jelenségeinek, megnyilvánulásainak a megismerése során tudatunkba beépül az az ítélet is, amelyet a dolgok (benne a saját magunkról való tudásunk, az én, a self) hozzánk fűződő viszonyáról, jelentőségéről alkotunk (énkép és érték együtt). A kogníció része az oktulajdonítás (attribúció) és a személypercepció is. A megismerő tevékenység végeredménye tehát a tudatban egy viszonyrendszer is énképünk, másokról és a világ dolgairól alkotott képünk összefüggéseiről. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Kognitív motiváció A tanulók értelmére (érdeklődésére, kíváncsiságára, tudásvágyára) ható motiváció.

Kompetenciák Kompetencia: latin eredetű szó. Alkalmasságot és ügyességet jelent. Alapvetően értelmi (kognitív) alapú tulajdonság, de fontos szerepet játszanak benne motivációs elemek, képességek, egyéb emocionális tényezők. Felkészültség, amely alkalmassá tesz arra, hogy különböző helyzetekben hatékonyan cselekedjünk. Ismeretek, általános és specifikus képességek, készségek, motívumok és attitűdök együttese, amely segít a komplex feladatok adott kontextusban történő sikeres megoldására.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Kompetencia Képességeken, tanult ismereteken és viselkedésen alapuló jártasságok és készségek összessége. Hétköznapi értelmezésben alkalmasságot, ügyességet jelent. Az emberek komplex belső feltételrendszere, amely lehetővé teszi a döntés és a kivitelezés megvalósítását, megteremti az adott területen való eredményes tevékenység elvégzését, a felkészültséget. A kompetenciák három komponens együtteséből állnak: (1) az ismeretek, a tudás, (2) az attitűdök, (3) a képességek összességéből. Ez azt jelenti, hogy a kompetenciafejlesztés során mindhárom komponens együttes fejlesztésére van szükség. (Nagy 2000, Demeter 2006, Falus 2006, Kotschy 2011)

Kooperáció Együttműködés. Az iskolai területen a kooperációs vagy kiscsoportos tanulási/tanítási módszer az, amelyik a leginkább elősegíti a személyiség szociális kapcsolati, illetve érzelmi kultúrájának a fejlesztését. A csoportműködést, illetve a csoporttagok munkáját a különböző típusú feladatok más és más vonatkozásban serkentik (pl. az összekötő feladatnál a csoport eredményét a leggyengébb teljesítményt nyújtó csoporttag határozza meg, míg az elválasztó feladatnál a legjobbat, az additív feladatnál pedig a csoporttagok ereje összeadódik).
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Kooperatív módszerek A kooperatív módszerek az együttműködő tanulás csoporton belüli és csoportok közötti eszközei, amelyeket vagy tanári irányítással vagy fejlettebb szinten önállóan alkalmaznak a tanulóknak.

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Kooperatív oktatási módszer A tanulók (4-6 fős) kis csoportokban végzett tevékenységén alapul. Az ismeretek és az intellektuális képességek fejlesztésén túl kiemelt jelentősége van a negyedik oktatási stratégia céljaiként említett szociális készségek, együttműködési képességek kialakításában. Lényege: a csoportmunka keretében a tanulók

együttes munkát végeznek, s ugyanúgy felelősek egymás tanulási eredményeiért, mint a sajátjukért. Négy elterjedt változata: közös munka végén egyéni beszámolók, közös munka végén egyéni vetélkedők, mozaiktanulás (elosztott tananyag közös feldolgozása) és csoportkutatás (részfeladatok közös feldolgozása).

Kooperatív csoport (együttműködő csoport) A kooperatív csoportokra jellemző a pozitív, egymást segítő kölcsönös függés a csoport tagjai között, egymás teljesítményének a figyelembevétele, megosztott a felelősség, együttműködés

Kooperatív paradigma „lényegét a kooperatív alapelvekre épülő struktúrák adják. Ezek az alapelvek képezik a paradigma szabályrendszerét, az elmúlt évtizedekben kifejlesztett kooperatív struktúrák/módszerek képviselik a paradigmátikus példákat, vagy másképpen fogalmazva a tanulásszervezés kooperatív mintaértékeit. A kooperatív paradigma megőrzi a pedagógus alkotói szabadságát, ugyanis kimondja, hogy bármely tanulásszervezési struktúra, legyen akár teljesen független fejlesztés a kooperatív műhelyektől, ha érvényesülnek benne a kooperatív alapelvek, akkor együttműködésre épülnek, kooperatívnak tekinthető." (Arató, <http://nevtud.btk.pte.hu/menu/83/80>).

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Kooperatív tanulás „Együttes munkálkodás a közös cél érdekében. Összehangolt tevékenység, amely során kölcsönös a hatás pszichikai, szociális és intellektuális készségek fejlődésében egyaránt." (Horváth, 1994. 17.) „Kölcsönös pozitív függést jelent, amely kibontható a közös célokból, a célok kölcsönös függéséből, az eredményből, a jutalom, a siker egyént, csoportot egyaránt gazdagító értékéből, az eredmény, a jutalom függéséből (Bárdossy, 1999. 20-21. o.) A folyamatban párhuzamos interakció folyik, érvényesül az építő egymásrautaltság, az egyéni felelősség és az egyenlő arányú részvétel. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html Négy alapelvekre épül: építő egymásrautaltság, egyéni felelősség, egyenlő részvétel, párhuzamos interakciók.

Kooperatív technikák A kooperatív technikák elnevezéssel a magyar pedagógiai szakirodalomban Horváth Attila (1994): *Kooperatív technikák. Hatékonyság a nevelésben* - könyvében találkozhatunk először. A kooperatív tanulás kapcsán a technikák kifejezést a Magyar értelmező kéziszótár alapján a 2. jelentést vehetjük alapul: „*Magasabb rendű tevékenységhez szükséges mesterségbeli tudás, elsajátítható és fejleszthető készség.*”, amely

valamely gyakorlati eljárásra, kivitelezésre vonatkozik (Juhász, Szőke, 1980.). A kooperatív tanulás - tanulásszervezés pedagógiájában ezt az együttműködő tanulás, valamint az együttműködő tanulásra történő felkészítés tudásaként, erre vonatkozó készségként értelmezhetjük. Mivel „*a kooperativitás a hatékonyság egyik kulcsszava a modern társadalmakban.*” írja Horváth Attila, ennek értelmében nyugodtan mondhatjuk, hogy a tanárnak, a kooperatív tanulási folyamatok megszervezéséhez mesterségbeli tudásra, és megfelelő készségekre, kompetenciákra, gyakorlati eljárásokra (technikákra) van szüksége. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Körposta A csoportmunka egyik formája. Egy tanuló leír egy rövid mondatot a beszélgetés témájáról, majd a társa fülébe súgja, és így megy a mondat tovább, amíg vissza nem ér a feladóhoz. Ő hangosan elmondja, amit kapott, majd felolvassa, hogy mi volt az eredeti mondat. (Antalné–Raátz 2010)

Közoktatási rendszer Intézmények és személyek összessége, amelyek ill. akik a 3 éves kortól a tankötelezettség végéig tartó intézményes neveléssel-oktatással közvetlen kapcsolatban állnak.

Követelés Nevelési módszer. Külső készítés a normának való megfelelésre, feltétlen végrehajtást igényel. A követelés hatékonyságának feltételei: legyen világos, egyértelmű, teljesíthető, de erőfeszítésre készítő, határozott, ellenőrizhető. Minden lényeges követelés jelenjen meg, egyre magasabb szinten, egymáshoz kapcsolódóan. Lehetőség szerint kérés, esetleg helytelenítés formájában valósuljon meg, így sokkal buzdítóbb, de természetesen a felszólításnak, tiltásnak, parancsnak éppúgy megvan a létjogosultsága. Az összes módszer alapja a követelés, hiszen mindig a követelmények teljesítéséhez viszonyítunk. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Követelmény: A személyiség elvárt fejlettségi szintjeinek (magatartásának, szokásainak, jellemtulajdonságainak, ismereteinek és képességeinek) a meghatározása, amelyet a nevelés eredményeként lehetséges és szükséges elérni. A követelménynek általában három rétege van: adott tartalom, a tartalom elsajátításából következő teljesítmény és az ebből következő nevelési eredmény (tartós személyiségváltozás). <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Kreativitás (teremtés, alkotás): Meghaladja az eddig birtokolt tudást, minthogy ahhoz viszonyítva valami újat fedez fel, hoz létre. A kreatív produktum az azt létrehozó személy tudásához viszonyítva eredeti, de természetesen ennél egyetemesebben is az lehet. A kreativitásnak fokozatai vannak. *Gilford* a divergens gondolkodásban látja a kreativitás alapját. A *divergens* („széttartó”) *gondolkodás* olyan elemeket kapcsol össze, amelyeket rendszerint egymástól függetlennek, sőt össze nem illőnek tartunk, és korábban nem feltételeztük, hogy közöttük kapcsolat lehetséges. A kreativitásban gondolkodásunkban mindeddig egymástól távol eső, korábban egymással nem érintkező gondolati tartalmak kerülnek egymással összefüggésbe. Szemben a *konvergens* („összetartó”, „egyfelé tartó”) *gondolkodással*, amely megmarad a megszokott összefüggések, kapcsolatok között. A kreativitás kapcsolatban van a problémák felfedezésével és a problémák megoldásával. A kreativitásban szerepet kap az *intuíció* (a gyors belátás, megértés, a dolgok mélyére tekintés) is. A praktikus gondolkodási szint létrehozza a kreativitás gyakorlati, cselekvési dimenzióit, a motoros kreativitást. A gondolati áttételek útján az affektivitás is megújulhat: az egyén számára addig sosem volt érzelmi reakciókat teremtve. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Kulcskompetencia: Olyan kompetencia, amely minden egyén számára szükséges a társadalmi életben, a munkában, a közéletben és a magánélet különféle színterein való boldoguláshoz, helyálláshoz, fejlődéshez. Az Európai Unió által megadott kulcskompetenciákra épülnek a Nemzeti alaptantervben meghatározott kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, matematikai kompetencia, természettudományos és technikai kompetencia, digitális kompetencia, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, hatékony, önálló tanulás. . <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Láncírás A tanulók 3-4 fős csoportokban dolgoznak. A csoporton belül minden tanuló önállóan leírja egy szöveg első mondatát. Ezután körbemennek a papírok, és minden tanuló azt a szöveget folytatja, amelyik elé kerül. Egy vagy több körben adogathatják körbe a papírokat addig, amíg az első mondat gazdájánál megáll a papír. Ezután közösen meghallgatnak egy-egy szöveget. A témát a tanulók választhatják. A műfajt megadhatjuk nekik. Adhatunk más-más műfajt minden tanulónak a csoporton belül, vagy ugyanolyan műfajú szöveget is fogalmazhatnak más-más témáról. Választható műfajok, amelyeket

elkezdhetnek ily módon megfogalmazni: hír, üzenet, levél, elbeszélés, leírás, jellemzés stb. (Antalné–Raátz 2010) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Láncmese Egy tanuló elkezdi egy történetet mondani. Majd a mellette ülő vagy egy felszólított tanuló folytatja. A játékmester feladata az, hogy a történet mesélése közben meghatározza, mit kell a történet szövegébe beszélnie vagy megváltoztatnia a mesélőnek. Például meghatározhatja az igék idejét, módját, ragozását; a használt szavakat vagy a történet kommunikációs funkcióit. (Antalné–Raátz 2010) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Légycsapós játék A tanár felír néhány olyan szót a táblára, amelyet gyakoroltatni szeretne. A tanulók két csapatot alkotnak, és mindkét csapatból egy tanuló a tábla előtt áll háttal. Kezükben mind a ketten egy légycsapót (vagy egy összetekert újságpapírt) tartanak. A tanár kimond egyet a táblára írt szavakból, majd a két tanuló a tábla felé fordul, megkeresik a szemükkel a szót, és megérintik a légycsapóval. Amelyik tanuló gyorsabban megtalálja és megérinti a szót, annak a csapata kap egy pontot. A játékot lehet nehezíteni úgy, hogy múlt idejű igealakok / magyar szavak vannak a táblán, és a tanár a jelen idejű igealakot / az idegen nyelvű megfelelőt mondja, és a tanulóknak az annak megfelelő múlt idejű igealakot / magyar szót kell megérinteniük. (Jones 2005)

Logikai rögzítés Lényege, hogy a korábban tanultakkal való logikai kapcsolatokat feltárjuk, amik az új anyagrész feldolgozásához szükségesek.

Magyarázat A tananyag érdemi feldolgozása törvények szabályok törvényszerűségek rendszerezett logikus formában. A tanulóknak kognitív szféráját szólítja meg. Logikus gondolkodásra nevel

Megbeszélés Nevelési-oktatási módszer, amely dialogikus szóbeli közlésre épül. Hagyományosan a tanulók a pedagógus kérdéseire válaszolva dolgozzák fel a tananyagot. Az eredményesség feltételei: előismeretek, érdekes téma felvetése, jó és továbbvivő kérdések, rugalmas, de határozott vezetés, oldott légkör, minden tanuló aktivizálása, a konstruktív válaszokból világos kép összeállítása. Fontos, hogy a pedagógus kérdései problémamegoldásra, gondolkodásra ösztönözzék a tanulókat. Hasznos, ha a megbeszélésben

a tanulók is lehetnek a diskurzus kezdeményezői, egymásnak is feltehetnek kérdéseket.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Melyik az igazi? A tanulók párokban vagy kiscsoportokban dolgoznak együtt. Minden pár vagy kiscsoport kiválaszt egy egynyelvű értelmező szótárból egy ritka vagy „nehéz” szót vagy kifejezést, amelyről úgy gondolja, hogy a többi pár vagy csoport nem ismeri a jelentését. Utána három definíciót fogalmaz meg a választott szóra, amelyből egy a helyes szótári definíció, a másik kettő a tanulók által kitalált, „áldefiníció”. A többi párnak vagy csoportnak ki kell találnia, hogy melyik a helyes, szótári definíció. Az a pár vagy csoport győz, amelyik a legtöbb helyes definíciót kitalálja. (Morgan–Rinvoluceri 1986)
http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Meggyőzés Nevelési-oktatási módszer, melynél a tudat formálása, a belső meggyőződés kialakítása a cél. A normák, szabályok ismeretét és a velük való azonosulás érzelmeit az előadás, magyarázat, beszélgetés, vita, rendezvényeken való részvétel során szerzi a gyerek. Meggyőződésévé mindez akkor válik, ha a tudatosítást elegendő tényanyag segítette, saját tapasztalatai is alátámasztják ezeket, a pedagógus meggyőző erővel érvelt. A meggyőződés kialakulásában nagy szerepe van a példáknak, példaképeknek, eszményképnek. A példa folyamatos tapasztalatszerzési lehetőség egy emberi magatartásról, cselekedetről. A példaképek konkrétan, az eszményképek elvontabban mintákat, modelleket adnak a gyerekeknek. Ezek a minták, mint emberprogramok funkcionálnak és utánzásra készítetnek. Sokszor elhangzik az a sajnálatos megállapítás a pedagógusok körében, hogy a gyerekeknek nincs példa- és eszményképük. Ez valóságos gond, de a fő problémát mégis a jó példák hiánya okozza, hiszen ezek nélkül nehéz kialakítani és elfogadtatni példaképeket, megfogalmazni eszményeket. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Mérés Az ellenőrzésnek olyan módszere, amelynek során mérőeszközöket (tesztet) alkalmazunk, hogy az ellenőrzés során feltárt eredményeket kvantifikálni (számszerűsíteni) tudjuk. Követelményei: objektivitás, validitás (érvényesség) és reliabilitás (megbízhatóság).

Miért pont ez a kép választott engem? A tanár lefelé fordított képeket tesz ki egy asztalra, és elmagyarázza, hogy minden kép ki fog választani magának egy tanulót. Vagyis a választás nem a véletlen műve lesz. Ezek után kioszt minden tanulónak egy képet, és megkéri őket, hogy gondolkodjanak el azon, vajon miért éppen az a kép került hozzájuk. A tanulók 1-2

perc gondolkodás után megfejtik az őket választó kép üzenetét, majd felállnak, és egy piactérgyakorlat formájában keresnek maguknak egy párt, akinek megmutatják a képüket, és elmondják, hogy miért választotta a kép éppen őket. Ezt követően új párt keresnek, és a gyakorlat megismétlődik. Körülbelül 5-10 perc után a csoport körbeáll, és mindenki egy mondatban összegzi, hogy miért őt választotta a kép. (Szesztay 2009)
http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Módszer Falus Iván szerint a célhoz vezető út, eljárás, a tanulói és tanári tevékenységi formák a módszerek kiválasztását meghatározó tényezők: a célrendszer, a tantárgy és a tananyag sajátosságai; életkori sajátosságok, előismeretek, készségi fokok, érdeklődés foka; a rendelkezésekre álló eszközök mennyisége és minősége. Fontos, hogy a módszerrel biztosítani tudjuk a tanuló figyelmét, és képes legyen az anyag megértésére és a nyelvi készségek tudatos alkalmaztatására.

Moduláris oktatás A tananyag kisebb, önmagában koherens részei a modulok, melyek az egyes tanórák anyagánál általában nagyobb, de a tanterv egészénél kisebb egységek. A modulok a tananyag egészén belül, azzal összehangoltan saját, jól átlátható követelménnyel rendelkeznek, azonos didaktikai elveket kell, hogy kövessenek. A modulok önmagukban koherensek, vagyis egy témakört, témát tartalmaznak, azonban a témakörök, a témák szerveződésének logikája eltérő modultípusokat hozhat létre. A modulok sorrendje és egymásra épülése nem lehet véletlenszerű. A programoknak bejárési utakat kell kínálni a kidolgozott modulokhoz, melyekhez bizonyos eszközi elemek szorosan kötődnek. Ilyenek például a kompetenciafejlesztő oktatási programokhoz szervesen tartozó programtervek, a csomag eszközi (tanári-tanulói) elemei, az értékelési eszközök.
http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Mondatcsontváz Feladattípus, mely során egy adott mondat szerkezetre a tanulók megadott tartalmú mondatokat alkotnak (Pethőné 2005)

Motiválás Az az előkészítő mozzanat, amellyel valamilyen pedagógiai lépést a tanuló számára befogadhatóvá teszünk.

Motiváció és motiválás A motiváció azon különböző eredetű indítékok együttese, melyek a tanulót a tanulásra rávezetik, tanulási elhatározását, kedvét ébren tartják. A motiválás a tartós motivációk kialakulását szolgáló eljárások összessége.

Mozaik A tanulók kisebb (3-4-5 fős) csoportokat alkotnak. Minden egyes csoporttagnak más-más a feladata. A tanulók önállóan megoldják a saját részfeladatukat, majd megoldásukat megosztják a csoport többi tagjaival. A csoport a feladatát akkor tudja csak megoldani, ha minden egyes csoporttag a saját feladatát elvégzi, és azt meg is osztja a csoport többi tagjaival. (Bárdossy et al. 2002) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Munkáltató módszer: Nevelési-oktatási módszer, amelynek során a gyermekek tárgyakkal vagy eszközökkel manipulatív tevékenységet végeznek, egyénileg, párban vagy kis csoportokban pedagógus felügyelete és támogatása mellett. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Műhelymunka: Az azonos témában dolgozó szakemberek között intenzív formában zajlik úgy, hogy egy adott témában egy vagy több alkalommal megbeszéljük a témával kapcsolatos véleményünket. Ha kialakulni látszik valamilyen konszenzus, akkor az rögzítésre kerül; munka végére kialakul a mindenki számára elfogadható munkaanyag, termék. [4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html](http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html)

Négy sarok A terem négy sarkában a tanár négy állítást/idézetet/közmondást ragaszt a falra. A tanulók körbejárnak, és megállnak a mellett az állítás/idézet/közmondás mellett, amelyik valamiért megragadta vagy elgondolkoztatta őket, vagy amelyikkel nagyon egyetértenek / nem értenek egyet. Miután így mindegyik sarokban kialakul egy csoport, az azonos csoporton belüli tanulók megbeszéljük, hogy miért azt az állítást/idézetet/közmondást választották, és hogy az milyen gondolatokat ébresztett bennük. (Klippel 1983)

Nevelés „Az emberi személy kibontakoztatására és tökéletesítésére irányuló tudatos tevékenység, amely meghatározott világnézeti alapon segíti és szolgálja az egyén és közössége célkitűzéseinek megvalósítását.” (Csanád Béla) „A nevelés értékközvetítés és értékteremtés, melynek keretében a pedagógiai tevékenységek során konkrét érték születik, az egyén konstruktív életvezetése.” (Bábosik István 1992)

Nevelési alapelv A pedagógiai tevékenységet meghatározó, a nevelés egész folyamatára ható pedagógiai szemléletmód. Az egyik legfontosabb nevelési alapelv az adaptivitás, az egyéni bánásmód elve, amely szerint a tanulók egyéni sajátosságaihoz és a csoport jellemzőihez igazodó fejlesztési célokat, feladatokat kell meghatározni, ezekhez alkalmazkodó, adaptív módszereket, szervezési módokat és eszközöket szükséges alkalmazni. A fejlesztés elsődlegességének elve szerint a tanulók fejlesztése és az attitűdformálás a meghatározó, ezt alapozza meg az ismeretek elsajátítása. A funkcionalitás elve szerint a tanuláshoz problémaorientált tanulási környezetet és életszerű gyakorlatokat szükséges biztosítani. A kreativitás és a tevékenységközpontúság elve szerint a fejlesztő gyakorlatok a tanulók kreativitására és minél sokrétűbb tevékenységére épülnek. A nevelés egész folyamatára érvényes a tanulók szociális érzékenységének a szükségszerű fejlesztése. További nevelési alapelvek lehetnek: a célszerűség, a folyamatosság, a változatosság, a játékosság elve stb. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Nevelési módszer A nevelési módszer a kitűzött nevelési cél elérésének érdekében alkalmazott eljárás. A nevelési módszereket el kell határolnunk az oktatási módszerektől. A nevelési módszerek esetében célunk mindig a tágabb értelemben felfogott személyiségfejlesztés, ami az erkölcsi, szociális, érzelmi fejlesztésben, alakításban nyilvánul meg. Az oktatási módszerek az intellektuális fejlesztést szolgálják. Számos esetben nem könnyű az elhatárolás, mivel az adott módszer (például gyakorlás, beszélgetés) oktatási és nevelési módszerként is egyaránt használható. A nevelési módszerek kiválasztásánál: a gyermek viselkedése, a gyermek szándéka, a gyermek kora, az előzmények és a nevelő szándékai, céljai, illetve a nevelési cél, nevelési feladat, a tanulók életkora, értelmi fejlettsége, képességei, a pedagógus személyisége, pedagógiai kulturáltsága, felkészültsége, vezetési stílusa, a tanulók, a közösség életkora, sajátosságai, a pedagógiai szituációk és azok tartalma egyaránt szerepet játszhatnak. A nevelőnek tájékozottnak kell lennie a nevelési módszerek osztályozásában és ismernie kell az alapvető módszereket, mert csak ennek birtokában lesz képes az adott nevelési szituációnak megfelelő módszert kiválasztani és hatékonyan alkalmazni. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Nevelési-oktatási cél A nevelési-oktatási folyamat, illetve egy adott tanulási-tanítási egység lezárásakor várt eredmény, amely meghatározza, hogy a tanulási-tanítási

tevékenységek eredményeképpen milyen változás történik az adott területen a tanuló személyiségében, tudásában, készségeiben, képességeiben, attitűdjében, viselkedésében. A célok és az elérésüket szolgáló feladatok komplex cél- és feladatrendszert alkotnak. Leírásuk tartalmazza az elérendő tudásszint és fejlődési szint, az elvárt viselkedési formák megnevezését is. A nevelési-oktatási célok elérése érdekében komplex nevelési-oktatási stratégiát alkalmaznak a pedagógusok. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Nevelési-oktatási stratégia Az órán alkalmazott eljárásrendszer, amely magában foglalja az óra felépítését, a módszerek, a szervezési módok, a munkaformák, a gyakorlattípusok, a didaktikai eljárások, az eszközök komplex alkalmazását a nevelési-oktatási cél elérése érdekében. Az adaptív nevelési-oktatási stratégia az adott feltételekhez, a tanulócsoport sajátosságaihoz és a tanulás-tanítás egyéb körülményeihez is igazodik. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Nevelés szinterei A gyermekek nevelésének legfontosabb szintere a család. De a nevelési folyamatban meghatározó szerepük van a kisközösségi és a társadalmi élet egyéb szintereinek is. Az intézményes nevelés főbb szinterei: a bölcsőde, az óvoda és az iskola. Az intézményes nevelésben fontos figyelembe venni, hogy a gyermekek nevelését a tömegkommunikációs eszközök is befolyásolják és új kultúraelsajátítási formák alakulnak ki. A számítógép- és az internethasználat növekedésével a tanulási folyamatban egyre nagyobb szerepet játszik a virtuális tanulási környezet. Az intézményes nevelés szintereihez a nevelő-oktató munka különféle pedagógiai szakaszai kapcsolódnak. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Normatív pedagógia Értékelvű pedagógia, mely az alapvető etikai normákat követve jelöli ki a nevelési célokat és feladatokat.

Nyelvhelyesség A nyelv a sztenderd nyelv nyelvtani, szókinésbeli és kiejtési szabályainak megfelelő használata. A nyelvhelyesség lehet szóbeli vagy írásbeli. (Thornbury 2006, Harmer 2007a).

Nyelvi készségek A nyelvi tevékenységek elvégzéséhez szükséges képesség. Négy fő nyelvi készségről beszélhetünk: a hallott szöveg értésének, valamint az olvasott szöveg értésének a készsége, receptív nyelvi készségek, beszédképesség és az írásképesség.

Nyelvi rendszerek A nyelv alapegységei, amelyek segítségével nyelvi tevékenységeket tudunk végezni. A nyelvi rendszerek közé tartoznak a hangok, a szókincs, a nyelvtani struktúrák és a nyelvi funkciók. (Scrivener 2005)

Nyelvi tevékenységek Mindazon tevékenységek ide tartoznak, melyek használata a nyelvhasználók nyelvi kompetenciája aktiválódik. Négy fő nyelvi tevékenységet különböztetünk meg: a recepció, a produkció, az interakció és a közvetítés (Közös Európai Referenciakeret 2002).

Oktatás A nevelés értelemre ható eszköze, része a nevelésnek, növeljük az értelmi képességek értékét, a műveltségtartalmat, oktatási folyamatban felhasználjuk a lehetőségeit. Nagy hangsúlyt kap a figyelem és az emlékezet fejlesztése. Az első a tudás megszerzésében a második az elraktározásában, alkalmazhatóvá-tételében segít.

Oktatási célok A tanulók tudásában és személyiségfejlődésében tervezett változások, amelyek a tanítási-tanulási folyamat eredményeképpen valósulnak meg a korszerű műveltségfelfogást reprezentáló művelődési anyag feldolgozása során.

Oktatási eszköz A nevelési-oktatási célok és stratégiák megvalósítását támogató eszköz. Főbb típusai: háromdimenziós demonstrációs eszközök (pl. természeti tárgyak, kísérleti eszközök, sportszerek); nyomtatott segédletek (pl. tankönyv, munkafüzet, feladatlap, feladatgyűjtemény, kézikönyv, falitabló); oktatástechnikai anyagok (pl. vetített vázlat, ábra, fotó, rajz; hangfelvétel, rádióműsor; film, tévéműsor; számítógépes oktatóprogram, honlaptartalom, digitális tananyag); oktatástechnikai eszközök (pl. CD-lejátszó, projektor, televízió, számítógép) stb. Egyre inkább terjed az IKT alkalmazása. Fontos, hogy a pedagógus célszerűen, az adott nevelési-oktatási célnak és az adott tanulási környezetnek megfelelően, a tanulók sajátosságaihoz igazodva válassza ki az eszközöket. Igen hasznosak a szemléltetést kísérő grafikai eszközök: a táblázat, a halmazábra, az aláhúzás, a bekeretezés, a színezés és a kiemelés egyéb módjai is. . <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Oktatási módszerek Az oktatási folyamatnak állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és tanuló tevékenységének részei, amelyek különböző célok érdekében eltérő stratégiákba szerveződve kerülnek alkalmazásra. (Oktatási módszer az előadás, a magyarázat, az

elbeszélés, a tanulók kiselőadásai, a megbeszélés, a vita, a szemléltetés, a projekt, a kooperatív tanulás, a szimuláció, a szerepjáték, a játék, a házi feladat.)

Oktatási módszerek kiválasztásának szempontjai Az oktatás és tanulás törvényszerűségei, az oktatási célok sajátosságai, a tananyag tartalma, a tanulók különböző tulajdonságai, a külső tárgyi lehetőségek, feltételek és a pedagógus felkészültsége, módszertani kultúrája.

Oktatási stratégiák Sajátos célok elérésére szolgáló módszerek, eszközök, szervezési módok és formák olyan komplex rendszere, amely koherens elméleti alapokon nyugszik. Fajtái: célközpontú- és szabályozáselméleti stratégiák.

Oktatás szervezési módjai vagy munkaformái A frontális munka: olyan szervezési mód, amelyben az együtt tanuló/tanított gyerekek, ifjak tanulási tevékenysége párhuzamosan, egy időben, gyakran azonos ütemben folyik a közös oktatási célok érdekében. Az egyéni munka: az egyes gyerekek önállóan megoldandó egyéni feladatokat kapnak. Öt változata: egyedül végzett munka, rétegmunka, teljesen vagy részben egyénre szabott munka, individualizált munka. A párban folyó tanulás: lényege, hogy két tanuló működik együtt valamely tanulmányi feladat megoldása érdekében. Változatai: páros munka és a tanulópár. A csoportmunka: 3-6 fő közös munkában old meg kapott vagy vállalt feladatokat. A csoport tagjai között pozitív hatású kölcsönös függési, felelősségi és ellenőrzési viszonyok jönnek létre és a tanulók kommunikatív és kooperatív készségeit is fejleszti. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Oktatás szervezeti keretei A hazai oktatás alapvető és rugalmas szervezeti kerete az *osztály*. A társas kényszerképződményből az osztályfőnök alakít szociális egységet. *Osztálybontás*: az osztályt két vagy több csoportra bontják fel az intenzívebb oktatás érdekében. A *nívócsoportos oktatás*: párhuzamos osztályok tanulóiból egyes tantárgyakból hasonló színvonalú csoportokat hoznak létre. A *teamoktatás*: két vagy több osztály számára szervezett közös tanítás, melyet a hasonló elsajátítási szinten levő tanulókkal történő kiscsoportos foglalkozás követ. A tanárok intenzív együttműködését követeli meg. A *projektoztatás*: az osztályoktól független, feladatcentrikus szervezeti keret, melyben a tanulók az általuk választott komplex témát önállóan dolgozzák föl.

Oktatási célok A tanulók tudásában és személyiségfejlődésében bekövetkezett tervezett változások, amelyek a tanítási-tanulási folyamat eredményeképpen valósulnak meg a korszerű műveltségfelfogást reprezentáló művelődési anyag feldolgozása során.

Oktatási folyamat makrostruktúrája *Ismeretszerzés* (figyelemfelkeltés, célkijelölés, előzetes ismeretek, új ismeretek), *alkalmazás* (tények, jelenségek sokoldalú elemzése, feladat- és problémamegoldás), *rendszerezés* (fogalomalkotás, következtetés és általánosítás), *rögzítés* (ismétlés, összefoglalás, logikai kapcsolás, ismeretszintézis), *ellenőrzés* (tudásfelmérés, teljesítménymérés, szintmérés stb.) *értékelés* (diagnosztikus, formatív, szummatív). <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Oktatási módszerek Az oktatási folyamatnak állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és tanuló tevékenységének részei, amelyek különböző célok érdekében eltérő stratégiákba szerveződve kerülnek alkalmazásra. Megkülönböztethetünk általánosan alkalmazható és szaktárgyspecifikus módszereket. Gyakran használatos módszerek: tanári előadás, magyarázat, elbeszélés, tanulói kiselőadás, megbeszélés, vita, szemléltetés, munkáltatás, projektmódszer, tanulási szerződés, kooperatív tanulás, játék, tanulmányi kirándulás, házi feladat stb. Érdemes a tanulói tevékenységekre építő módszereket nagyobb arányban alkalmazni a tanórán, mint a pedagógusközpontú eljárásokat. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Oktatási módszerek kiválasztásának szempontjai Az oktatás és tanulás törvényszerűségei (ld. oktatási folyamat), az oktatási célok sajátosságai, a tananyag tartalma, a tanulók különböző tulajdonságai, a külső tárgyi lehetőségek, feltételek és a pedagógus felkészültsége, módszertani kultúrája. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Oktatási stratégiák Sajátos célok elérésére szolgáló módszerek, eszközök, szervezési módok és formák olyan komplex rendszere, amely koherens elméleti alapokon nyugszik. Fajtái: *célközpontú-* és *szabályozáselméleti* stratégiák. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Olvasd le, hogy mit mondok! A tanár suttogva vagy teljesen hangtalanul szavakat „mond” úgy, hogy szájával megformálja őket. A tanulóknak le kell olvasni a tanár szájáról, hogy milyen szót formált meg. (<http://www.eltdcommunity.com/elt/thread/2052>)

Olvasott szöveg értésének készsége Az egyik nyelvi készség. Célja, hogy a tanulók az olvasott szöveget minél jobban megértsék. Beszélhetünk extenzív olvasásról, amelynek a célja az olvasott szöveg megértése és élvezése, és amely gyakran a tanulók nyelvi szintjének megfelelő, hosszabb szöveg olvasását is jelentheti. Ugyanakkor beszélhetünk intenzív olvasásról, amelynek célja az olvasott szöveg megértése és az olvasási készség tudatos fejlesztése a szöveghez kapcsolódó feladatok segítségével. Gyakran alkalmazott olvasási technika az általános megértést célzó gyorsolvasás (lényegkiszűrő olvasás – skimming) és a konkrét információt kereső gyorsolvasás (célzott átfutás – scanning) Az olvasás fejlesztésének egyik módja a mozaikolvasás – lásd: mozaik. (Scrivener 2005, Thornbury 2006, Harmer 2007b).

Óra szakaszai A tanórák leggyakrabban alkalmazott és az óratervekben is jelölt lépései. A tanórákat különféle szakaszokra oszthatjuk, attól függően, hogy mi a domináns didaktikai mozzanat. Ezen túl beszélhetünk gyakran alkalmazott feladattípusokról és a jellemző céljukról. Ilyenek például a bemelegítő feladatok, a bevezető és ráhangoló feladatok az órabevezető szakaszában, rövid „kitöltő” feladatok az óra feladatai között vagy utána adódó pluszidő kihasználására, a csoport energiáit növelő feladatok, a tanulókat „felrázó” feladatok, a tanulókat „lecsendesítő” feladatok, valamint az óra végén használt levezető feladatok és a tartalék feladatok arra az esetre, ha a tanulók hamarabb elvégzik az órai feladatokat, mint azt a tanár tervezte. (Harmer 2007a, Clarke 2008).

Óramegfigyelés Más tanár tanórájának megtekintése, melyet óra utáni megbeszélés, közös elemzés követ. A hospitálás legfőbb célja a szakmai fejlődés, a pedagógusi tevékenységek eredményességének a fokozása. Az óramegfigyelésből a megfigyelt tanár és a megfigyelő egyaránt tanulhat.

Óraterv A tanár órai előkészülete, amely rögzíti az óra céljait, a várható tanulási eredményeit, témáját, felépítését, az alkalmazott munkaformákat / szervezési módokat, valamint az eszközöket. Az óraterv tartalmazhatja a tanári és a tanulói tevékenységek rövid leírását, a tanári instrukciókat és a táblaképet. Magyarul különbséget teszünk az óraterv és az óravázlat között: az óraterv a fentieknek megfelelően tehát általában részletes és hosszabb dokumentum, míg az (Útmutató 2013)

Óravázlat A tapasztalt tanár előkészülete. A mindennapi munkában a leggyakrabban használt tervfajta, általában rövid, „informális” emlékeztető, amelyet a tanár, egyéni megfontolásai alapján, a legjobban tud használni az óráján.

Óravezetés Tanári tevékenység, amelynek segítségével a tanár kialakítja és fenntartja a tanuláshoz szükséges feltételeket. Legfontosabb alterületei: ülésrend és csoport- vagy páralakítások megszervezése, a tanulók figyelmének felkeltése és megtartása, az instrukciók adása, feladatok levezetése, a feladatokra szánt idő betartatása és esetleges módosítása, a közös munkához szükséges fegyelem biztosítása és a váratlanul felmerülő események kezelése. (Scrivener 2005) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Osztály Az iskolai nevelés és oktatás alapvető szervezeti kerete, az azonos életkorú, ebből következően feltételezetten hasonló fejlettségű tanulókból kialakított szociális alakzat. Alapvető jellemzője a tanulók huzamos és rendszeres együttléte, továbbá az, hogy folyamatos pedagógusi irányítás mellett a tanulók többnyire a szervezeti keretben oldják meg munkafeladataikat.

Osztálybontás Az intenzívebb oktatás érdekében. Az osztályt két vagy több csoportra bontják fel.

Osztályozás Az értékelésnek az a módszere, amellyel a tanulókat besoroljuk a mért teljesítményük értéke szerinti csoportokba. Lehetővé teszi a teljesítmények összehasonlítását. Célja annak megállapítása, hogy milyen mértékben felelt meg a tanuló az iskolai tanulás eredményeképpen az előírt követelményeknek, s amit elért, elegendő-e a továbbhaladáshoz.

Osztálytermi kommunikáció A tanórán folyó kommunikáció, amelynek szereplői a tanulók és a pedagógusok. Típusai: a pedagógus és a tanulók között, valamint a tanulók egymás között zajló kommunikációja. Fontos, hogy az osztálytermi kommunikációban a pedagógus kommunikációja világos, érthető, célszerű és mértéktartó legyen, megfelelő teret és lehetőséget adjon a tanulói megszólalásokra, a kommunikáció tanulói kezdeményezésére és a hosszabb tanulói megnyilatkozásokra. A pedagógusnak törekednie kell arra, hogy a szóátadás és a megszólalók kijelölésének a joga se csupán őt illesse meg, hanem minél több valóságos párbeszéd alakuljon ki a tanulók és a tanulócsoporthoz között. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Önértékelés A tanuló, pedagógus, pedagógusjelölt, iskola saját teljesítményére, eredményeire, tanulási folyamatára vonatkozó értékelése. Az önértékelés alapját sokféle forrás képezheti (például: portfólió, produktum elkészítése, vizsgálat), kritériumai lehetnek előre megadottak vagy az önértékelők által kialakítottak. Az önértékelés leggyakrabban erősségeket és fejlesztendő területeket is tartalmaz, ezzel is szolgálva az élethosszig tartó tanulás kompetenciájának a fejlődését. (MacBeath et al. 2006, Lénárd–Rapos 2009).

Önjavítás A hibát elkövető tanuló kijavítja az elkövetett hibát vagy nyelvbotlást.

Óraelemzés A személyes óramegfigyelést követő tevékenység. Célja az óramegfigyelésre épülve a pedagógus tanórai munkájának elemzése, értékelése. Az óraelemzésnek az óralátogatás céljaitól függően különböző szempontjai lehetnek. Az óraelemzést általában az órát tartó pedagógus rövid önértékelése nyitja meg, ezt követik az óramegfigyelésen részt vevők elemzése, majd az óralátogatásra felkért szakértő hozzászólása, összegző értékelése. A pedagógus az óraelemzés végén válaszolhat a kérdésekre és az elhangzott reflexiókra, ezekre épülve következtetéseket, saját pedagógiai munkájának fejlesztésére vonatkozóan javaslatokat fogalmazhat meg. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Óramegfigyelés/foglalkozás megfigyelés Célja a pedagógus tevékenységének, a pedagógus és a gyermekek együttműködésének a megfigyelése. A megfigyelésnek a céljaitól függően különböző szempontjai, szempontsorai lehetnek. A megfigyelés tapasztalatait és az ezekkel kapcsolatos megjegyzéseket különböző tartalmú és formájú látogatási naplókban, feljegyzésekben lehet rögzíteni. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Óraterv/foglalkozásterv A pedagógus által készített tervezési dokumentum, amely rögzíti a tanóra/foglalkozás céljait, nevelési-oktatási stratégiáját, az óra felépítését, menetét, az alkalmazott módszereket és óraszervezési módokat, valamint az eszközöket. Az óraterv/foglalkozásterv tartalmazhatja a tanulói és a pedagógusi tevékenységek tömör leírását, valamint a pedagógus instrukcióit is, továbbá a lehetséges tanulói válaszokat és választevékenységeket, a tervezett táblaképet. Az óratervhez/foglalkozástervhez a mellékletben célszerű csatolni a tanulói feladatlapokat, az órán feldolgozott szövegeket, az egyéb segédeszközöket. Az óratervhez/foglalkozástervhez érdemes mellékelni az IKT-

Önálló tanulás Közvetlen irányítás nélkül, önirányítottan (egyéni tanulási szokások vagy tanulási stratégiák alapján) végbemenő tanulás. Célja a tanulók aktív részvétele a tanulási folyamatban, ezáltal a független, önálló kritikai gondolkodás, a problémamegoldó képesség fejlesztése. A célok elérését a tanulók folyamatos önmegfigyelése, önellenőrzése, a tanulás eredményességével kapcsolatos felelősségérzet kialakulása és a tanár aktivizáló, motiváló, szükség esetén korrigáló tevékenysége segíti. Az önálló tanulást megelőzheti előkészítés, direkt irányítás az iskolai oktatási folyamat egyes szakaszaiban (pl. önálló munka mint szervezési mód, valamint otthoni tanulás formájában), de végbemehet egyéni kezdeményezésből, pl. az érdeklődés alapján is.

Önfejlesztés Saját személyiségünk fejlesztésére irányuló azon törekvés, amely jó esetben tudatos tevékenység, önreflexióval fejleszhető. Részben tudatos, részben ösztönös tevékenység, a társas összehasonlításhoz az a fajtája (a felfelé hasonlítás), amelyhez azt a célszemélyt választjuk ki, aki jobb az összehasonlítási dimenzióban. Aki meg tud tanítani bennünket arra, hogy hogyan teljesítsünk az eddigieknél jobban, s egyben ösztökél bennünket a fejlődésre. Ez a heterogén összetételű szervezeti formákban nagy húzóerőnek bizonyul.

Önirányítás (önszabályozás) Az érett személyiség jellemzője, vagyis az a képesség- és tulajdonságegyüttes, ami tudatos cselekvésre (vagy éppen cselekvéseink gátlására, késleltetésére) készíti, illetve képessé tesz (külső és intrapszichikus) tevékenységeink saját magunk által kontrollált meghatározására, értékelésére, öntevékenységeink melletti döntésre, önfejlesztésre. (Pedagógiai konzekvenciáihoz lásd: aktivitás, aktivizálás, visszacsatolás.)

Önreflexió Tudásunk és viselkedésünk aktív, kitartó vizsgálata. Segítségével a pedagógusok tudatosabbá teszik azt, ami öntudatlan, és elemzik viselkedésük okait. Megkülönböztetjük a gyakorlati tevékenység érdekében, a tevékenység során és az az után végzett elemző, értékelő magatartást. A pedagógusok munkájának hatékonyságát megsokszorozza e tudatos elemzés. A jelenleg formálódó reflektív pedagógia adhat a pedagógusok önreflexiójának kialakításához sajátos szempontokat segítségül. Felszínre kerülhetnek például az énvédő mechanizmusok, a kognitív disszonancia vagy az attribúció, naív becslés, első benyomás, személyészlelés torzításai, s megerősödhet a hitük például a saját

pálya-alkalmasságukban, elhivatottságukban, illetve a pszichológiai-pedagógiai ismereteik használhatóságában. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Összefoglalás Az órai momentumok egyike, mely során a gyengébb tanulókkal összegeztetjük az óra tartalmát.

Összefoglaló rögzítés Új anyag feldolgozásának a végén, általában az óra végén rendszerezéssel együtt történik

Ötletelés Gyors tempójú, rövid időt igénybe vevő tanulási módszer, amelynek során a tanulók párban, kisebb csoportokban vagy egy nagy csoportban egy témához kapcsolódó fogalmakat és/vagy ötleteket gyűjtenek. Harmer 2007a http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Párkereső Két összeillő szót, kifejezést, mondatot, képet stb. kell párosítani. A kérdés-felelet típusú párkeresőben például a tanulók sétálva megkeresik a párjukat. Felolvassák az összetartozó kérdéseket és a hozzájuk tartozó rövid szöveges válaszokat. A feladatot úgy is lehet folytatni, hogy a tanulók nem csupán megkeresik az összetartozó kérdéseket és válaszokat, hanem igyekeznek megjegyezni a válaszok tartalmát. A feladatot folytathatjuk úgy, hogy az újból feltett kérdésre a választ már a pár másik tagja önállóan mondja el. Majd a kérdést is emlékezetből kell megfogalmazniuk a tanulóknak. Könnyebb játszani ezt a játékot, ha a kérdések és a válaszok eltérő színű papíron vannak. Ilyenkor elég azt mondani, hogy milyen színű papírokat fordítsanak befelé a tanulók. <http://www.onestopenglish.com/community/lesson-share/extras/mingle/mingle-activities-find-your-partner-and-circles/145296.article>

Páros munka Az a munkaforma, amelyben két tanuló közösen old meg kapott vagy vállalt tanulmányi feladato(ka)t. Sajátossága, hogy az együttműködés során kialakuló kölcsönös függési, felelősségi és ellenőrzési viszonyok eredményeként a pár tagjai között az egymásrautaltság kizárólagos.

Pedagógia Komplex fogalom: a nevelés és az oktatás egysége, melyek kölcsönösen feltételezik és kiegészítik egymást. A „pedagógia” kifejezés a szakirodalomban kettős

értelemben használatos: egyrészt a nevelésről szóló tudományos ismeretek összessége (= neveléstudomány), másrészt a nevelés gyakorlati megvalósulása.

Pedagógus beszéde A pedagógus beszéde fontos pedagógiai eszköz a nevelési-oktatási folyamatban. A pedagógus beszédkultúrájának meghatározó elemei a paralingvisztikai eszközök (a hangsúly, a hanglejtés, a hangerő, a hangfekvés, a hangszín, a beszédtempó, a szünettartás stb.). A pedagógusi beszédet nem nyelvi jelek kísérik: az arcjáték, a testmozgás, a térközsabályozás stb. Fontos, hogy a hangzó pedagógusi beszéd és a nem nyelvi jelek összhangban legyenek egymással. Az osztálytermi kommunikációnak meghatározó részei a pedagógus megnyilatkozásai. Főbb típusai: pedagógusi instrukció, kérdés, kapcsolatteremtő, -tartó és záró, kijelentő, magyarázó, értékelő, diskurzusjelölő stb. pedagógusi megnyilatkozások. Érdeemes a pedagógusnak megismernie saját beszédszokásait, egyéni sajátosságait, hogy megfelelő önismerettel, hatékonyan tudja fejleszteni saját kommunikációját. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Pedagógusi instrukció A pedagógus egyik tanórai megnyilatkozási típusa, amely a tanulóktól várt tevékenységet, a tanulói feladatot fogalmazza meg. A pedagógusi instrukció része a feladatot megnevező szó, amely leggyakrabban ige: *Olvassátok el némán a szöveget!* Az instrukciós ige alakja igazodik a pedagógusi instrukció címzettjéhez. Fontos, hogy az instrukció egyszerű, világos és érthető legyen, és a pedagógus fölöslegesen ne ismétlje meg, ne halmozza őket. A pedagógusi instrukció után a pedagógusnak elegendő időt kell adnia a tanulók számára a feladat végiggondolására. Az írásbeli instrukciók általában nem tartalmaznak udvariassági elemeket, és gyakran az instrukciós igével kezdődnek. Minden külön tanulói feladatot külön instrukcióban célszerű megfogalmazni. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Pedagógusi kérdés Olyan megnyilatkozási típus, amely a pedagógus kérdését fogalmazza meg. Típusai: nyílt és zárt végű pedagógusi kérdések. A nyílt végű kérdésre a gyermekek/tanulók különböző helyes válaszokat adhatnak, és problémamegoldásra, gondolkodásra, hosszabb válasz megfogalmazására ösztönzik őket. Gyakran a *miért* kérdőszóval kezdődnek. A zárt végű kérdésre a gyermekek/tanulók csak egyfajta helyes választ adhatnak, és gyakran ténykérdés, azaz csak egy-egy adatot (nevet, helyet stb.) kér. Zárt végű az eldöntendő kérdés is. Hasznos, ha a pedagógusi kérdéseket a pedagógus a foglalkozás/óra előtt végiggondolja, és fontos, hogy minél több nyílt végű kérdést tegyen fel.

Célszerű a pedagógusi kérdést egyszerűen, tömören és világosan megfogalmazni és csak a szükséges mértékben megismételni. A pedagógusi kérdések után megfelelő időt kell hagyni a gyermekeknek a válasz végiggondolására.

<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Pedagógusi magyarázat Nevelési-oktatási módszer, amely a pedagógus monologikus szóbeli közlésére épül, törvényszerű összefüggések, szabályok, tételek és fogalmak értelmezését, megértését szolgálja. A fogalmak tanítására ajánlatos módszer az induktív megközelítésű pedagógusi magyarázat, amikor a tipikus példák elemzéséből kiindulva történik meg a következtetések megfogalmazása, az új fogalmak értelmezése. A pedagógus problémamegoldó kérdésekkel a magyarázatba is bevonhatja a gyermekeket/tanulókat. Szemléltetésül fűrtábrákat, táblázatokat, halmazábrákat stb. is használhat. A magyarázat a gyermekek értelméhez szól. Az előadásnál rövidebb terjedelmű, de hozzá hasonló szerkezetű. Fajtái: *értelmező* (mi? vagy mit?), *leíró* (hogyan?) és *okfeltáró* (miért?) irányú magyarázat. A magyarázat eredményességének feltételei: célfogalmazás, példák, logikus felépítés, taneszközök, részösszefoglalások és ismétlések, előismeretek számbavétele, szabatos fogalmazás, kérdések feltétele, változatos előadásmód, vázlat készítése. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Piac A tanulók hármast csoportokban dolgoznak. A tanár a tananyagot úgy osztja föl, hogy minden egyes rész két-két csoportnak jusson. A csoportok a saját anyagrészüket poszterre alakítják át. Kikötés lehet, hogy az ábrák mellett csak megadott számú szó szerepelhet. Amikor készen vannak a poszterek, egy tanuló a helyén marad, és várja a hozzá érkezőket, hogy bemutassa a poszter alapján a tananyagrészt, illetve válaszoljon a kérdésekre. A másik két tanuló kimegy a „piactérre”, és igyekszik a többi anyagrésztől minden információt begyűjteni. A csoporttagok visszamennek a saját csoportjukba, és megtanítják a hiányzó részeit a leckének. Ez után következhet a teljes anyagból számonkérés is. (Ginnis 2007) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Piactérfeladat Munkaforma, mely során a tanulók felállnak, és tetszőlegesen választanak maguknak egy párt, akivel párban megbeszélnek valamit. Egy rövid idő elteltével minden tanuló új párt keres magának, és az új párok ismét megbeszélnek egy témát, amely lehet ugyanaz, mint az előző, vagy lehet más is. A tanulók így 5-10 perc leforgása alatt 3-4 másik tanulóval tudnak beszélgetni. (Szesztay 2009)

„Positive interdependence” (pozitív egymásrautaltság) Ez az angolszász kifejezés a magyar szakirodalomban Horváth Attila (*Horváth, 1994, 17. o.*) könyvében szerepelt először. (Vö: *Johnson, D. W.-Johnson, R.T.-Holubec, ED: Cooperation in the Classroom. Edina, Interaction Book Company, 1990.*) Célja az ösztönző egymásrautaltság kialakítása. A kooperatív tanulási szituációban az interakciót pozitív célú kölcsönös függőség jellemzi, egyéni felelősségre-vonhatósággal.
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Preventív tanulásszervezés Olyan megelőző jellegű tanári tevékenység, mely egyrészt segíti a megfelelő tanulási környezet megteremtését, másrészt megelőzi vagy csökkenti a tanulási tevékenység során felmerülő, azt megzavaró egyéni, ill. csoportos problémákat. A legfontosabb szabály: mindenkinek mindig legyen dolga!

Problémaalapú tanulás Módszer, amely egy meghatározott probléma megoldásainak keresése köré építi a tanulási folyamatot. Célja, hogy a tanulók kritikai gondolkodását, önálló tanulását fejlessze, elősegítse a hétköznapi problémák és az iskolai tartalmak közti összefüggések megértését. A tanulás kiscsoportokban zajlik, ezt a pedagógus facilitálja, támogatja. A probléma általában a hétköznapi életből származik. A tanulásszervezés kulcsa a „jó” probléma megtalálása, amely összetett, világosan kapcsolódik az oktatás tartalmához, a tanulók előzetes tudásához, valamint a tanulókat olvasásra, kutatásra, érvelésre, reflexióra készíteti. (Molnár 2005, Kopp 2013)

Problémamegoldás Lényege a gondolkodás átstrukturálása, a meglévő ismeretek újakkal történő kiegészítése, valamint a régiek és az újak eddig nem volt, új struktúrába való áthelyezése. A problémamegoldás gondolatmenetei új ismeretekhez vezetnek, s lehetőséget adnak a cselekvési, gyakorlati-cselekvési, gyakorlati és az érzelmi struktúrák átrendezésére is.
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Projekt A projektmódszer kidolgozója John Dewey amerikai filozófus és pedagógus, a chicagói egyetem tanára a XIX. század utolsó éveitől; 1899: Iskola és társadalom a projekt olyan tanulási egység, tanulási technika, amely a megismerés fő forrásává az önálló és csoportos tapasztalást teszi. A projekt egy ismeretszerzési folyamat, amely az elsajátítást egy alkotó folyamat részeként és eredményeként valósítja meg. Cél a probléma megoldása,

összefüggések, kapcsolódási pontok felfedése. A tanulók a feladatokat saját képességeiknek megfelelően oldják meg.

Projektalapú tanulás Olyan oktatási stratégia, amelyben a tanulók önálló tevékenységére építve egy komplex témát dolgoznak fel. A projektoktatás során a tanulók maguk határozzák meg a témát, tervezik és szervezik meg a tanulás, a munka folyamatát, a témával való foglalkozás módját, a munka eredményeinek a bemutatását. A pedagógus a kereteket teremti meg ehhez, és tanácsadóként a háttérből segít, támogat. (Falus 2003, M. Nádasi 2003b)

Projekt módszer A tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok közös tevékenységére építő módszer, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként tervezi meg. A projektek olyan komplex feladatok, melyek elvégzése során a témát annak széles körű (történeti, technikai, gazdasági stb.) összefüggésrendszerében dolgozzák fel. Alkalmazásának lépései: témaválasztás, tervezés, kivitelezés és értékelés. Jellemzői: nagyfokú önállóság és szabadság, az ismeretek integrálódása, fejlett kapcsolatkezelés.

Projektoktatás Osztályoktól független, feladat-centrikus szervezeti keret, melyben a tanulók az általuk választott komplex témát önállóan dolgozzák föl.

Receptív nyelvi készség A négy fő nyelvi tevékenységnek egyike, mely a recepcióra, a befogadásra épül.

Rendszerezés Olyan didaktikai tevékenység, mely az asszociációs kapcsolatok kiépítésével biztosítja az ismeretek rendszerbe való illeszkedését. A rendszerezés funkciói az ismeretek megőrzése, mobilizálhatósága, biztosítja az ismeretek különböző helyzetekben való alkalmazását. A rendszerezésre az oktatási folyamat különböző szakaszaiban lehet szükség.

Reflexió Elemző gondolkodási folyamat, melynek célja a nevelő-oktató tevékenység folyamatos ellenőrzése és ezen alapuló fejlesztése, amelyben a pedagógiai gyakorlat az elméleti megközelítések bevonásával formálódik és hat vissza rájuk. (Szivák 2003, Szivák 2013)

Rögzítés Az oktatási folyamat mozzanata és didaktikai feladat: az új (tanult) ismeretek megszilárdítását jelenti. Az oktatási folyamatban való elhelyezkedés szerint a rögzítés három változatát különböztetjük meg: elsődleges rögzítés, folyamatos rögzítés, befejező rögzítés. A rögzítés egy nagyobb anyagrészt átfogó, szempontok szerinti, minőségileg magasabb szintű, tömörített formájú újratárgyalása. Fontos a szintézisre való törekvés, az alapelvek és általánosítások kiemelése. Ezek alkotják a tananyag sajátos szerkezetét, fő vázát, aminek a tananyag összefoglalójaként is meg kell maradnia. Ezek a rendszerező rögzítés vagy ismétlődő rendszerezés

Segíts, hogy megjegyezzem a neved! A tanár minden tanulót megkér arra, hogy gondolkodjon el azon, hogy hogyan fogja emlékezetessé tenni a többiek számára a keresztnévét. Ehhez a következő ötletek adhatók: (a) Elmesélhetjük, hogy miért ezt a nevet kaptuk. (b) Elmesélhetjük, hogy mi a nevünk eredete, jelentése. (c) Mondhatunk egy jelzőt, amely ugyanazzal a betűvel kezdődik, mint a keresztnévünk, például: Okos Ottó. Az ötletgyűjtés után a tanulók körben emlékezetessé teszik a nevüket. (Szesztay 2009) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Sétáló gyűjtőgetős A tanulók az első lépésben minél több példát gyűjtenek egyénileg valamilyen megadott témakörben a füzetükbe. Az életkortól és a tananyagtól függ, hogy milyen példákat kérünk. A gyűjtést végezhetik a tanulók emlékezetből, szótárból, tankönyvből, más tárgyak tankönyveiből, újságokból, internetről. A gyűjtést végezhetik az órán vagy otthon. Tapsra elkezdenek sétálni a teremben, majd újabb tapsra megállnak, és példákat cserélnek egy társukkal. Újabb tapsra folytatódik a séta és a szógyűjtés. A játék után a helyükön megszámozzák, hogy ki gyűjtötte össze a legtöbb szót, és felolvassa a listát. A többiek kipipálják a saját listájukban az elhangzott szavakat. Majd felolvassák azokat, amelyek még nem hangoztak el. Lehet egyszerre kétféle típusú szót is gyűjteni, ha csoportosítva írják a szavakat. (Ginnis 2007)

Simon azt mondja, hogy... A játék során a tanár utasításokat ad a tanulóknak. Ha az utasítás úgy kezdődik, hogy „Simon azt mondja, hogy...” (például: Simon azt mondja, hogy érintsd meg az orrod), akkor ezt az utasítást a tanulóknak végre kell hajtani. Ha az utasítás nem a „Simon azt mondja, hogy...” kifejezéssel kezdődik (például: Hunyd le a szemed!), akkor az utasítást nem szabad végrehajtani. Az a tanuló, aki elrontja, kiesik a játékból. Az a győztes, aki legtovább bent marad. (Ur - Wright 1992)

Sorakozó Egy rövid játék, párokból vagy kis csoportokból áll. A tanulóknak megadott szempont szerint sorba kell állniuk. Például: a keresztnévük kezdőbetűje szerint ábécésorrendben, a születésnapjuk szerint választanak egy melléknevet, amelyik legjobban kifejezi abban a pillanatban az érzéseiket, és a melléknév kezdőbetűje szerint állnak ábécésorba. Ha megvan a sor, akkor érdemes ellenőrizni a sorrendet, vagy megkérdezni a tanulókat, hogy ki milyen melléknevet választott, és miért. Ezután az egymás mellett álló tanulók dolgozhatnak párban, vagy hármas/négyes csoportokat formálhatnak a sorban egymás után álló tanulók. (Kagan 2001)

Stratégia A módszereknek, eszközöknek és szervezési módoknak egy adott cél érdekében a konkrét feltételek figyelembevételével létrehozott egyedi kombinációja; fontos a módszerek széles skálájának ismerete.

Szabad versben A tanulók a megadott váz alapján szabad verset írnak. Az életkortól függően különféle vázakat lehet kitalálni. Például a szófajokat adjuk meg szavanként és soronként; a szó toldalékait határozzuk meg; kérdéseket, szinonimákat vagy ellentétes kifejezéseket határozzuk meg. (Antalné–Raátz 2010)

Szakaszos rögzítés Új anyag tárgyalásának egységeit, összefüggő részleteit követően vissza-vissza térő ismétlés. A szakaszos rögzítésen belül meg kell különböztetnünk szóbeli és írásbeli rögzítést. Az írásbeli rögzítést jelenti a tanuló által készített vázlatírás, ami elvezet a jegyzetelés megtanulásához. A jegyzetelés lehet önállóan vagy tanári vezetéssel.

A jegyzetelésnek jelentős szerepe van a későbbi önálló tanulásban is. A felnőttkori tanulásnak néha komoly akadályozó tényezője, ha valaki nem tud önállóan jegyzetelni vagy vázlatot készíteni.

Szakértői mozaik A tanulók négyfős csoportokat alkotnak, és a tanár kiosztja az A, B, C, D jeleket a négyfős csoportoknak (háromfős csoportok esetén az A, B, C jeleket). Így mindegyik csoportban lesz egy A, egy B, egy C és egy D jelű tanuló. A tanár négy különböző szöveget ad oda minden csoportnak úgy, hogy a különböző csoportokban lévő A jelű tanulók ugyanazt a szöveget kapják, a B jelű tanulók is azonos szöveget kapnak, és ez ugyanígy igaz a C és a D jelű tanulókra. A tanulók elolvassák a kapott szövegrészletet, majd az azonos betűjelű tanulók összeülnek, és megbeszélik az olvasottakat, vagy közösen oldják meg a kapott feladatot. Ezután minden tanuló visszamegy a csoportjába, és megtanítja a többieknek

a saját feldolgozott anyagát, vagy ismerteti a feladatmegoldást. (Kagan 2001, Bárdossy et al. 2002) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Szaktanterem Minden szükséges, ami a nyelvtanításhoz elengedhetetlen megtalálható a teremben. Kézikönyvek, szótárak, lexikonok, szabályzatok, folyóiratok, módszertani szakirodalom (tantervek, tankönyvek módszertani útmutatók). Technikai eszközök (írásvetítő, fülhallgató, videokazetta, hangfelvételek). Idézetek a falon, mondatelemzés+ jelölés, mondattípusok (táblázatban) stb.

Szaladgálós szókereső A tanár előre felír (az életkortól függően) 6-12 nehéz helyesírású szót szókárttyákra. Majd leteszi a szókárttyákat különböző, jól látható helyekre az osztályban: a padlóra, az ablakpárkányra, a tanári asztalra, a falra stb. A diktálók indulnak szókeresésre. A szókárttyákat felemelik, elolvassák és megjegyzik a szót, majd visszasietnek a párjukhoz. Úgy diktálják le neki, hogy pontosan megmondják a társuknak, hogyan kell írni a szót. Az a páros nyer, amelyik jegyzetelő tagja legelőször hibátlanul leírja az összes szót. A verseny után minden pár ellenőrzi, hogy helyesen írták-e le a szavakat. (Antalné–Raátz 2010) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Szaladgálós tollbamondás A tanár kiragasztja vagy leteszi a lediktálandó szavakat, szókapcsolatokat, mondatokat vagy szövegeket a terem különböző pontjaira annyi példányban, ahány három- vagy négyfős csoport alakul az osztályban. A papírok azonos tartalmúak. Majd megmutatja minden diktáló tanulónak, hogy melyik az ő papírja. A papírok nagyjából azonos távolságra, kb. 3 méterre legyenek a diktálóktól. A diktálók emlékezetből diktálják le a szavakat, mondatokat vagy szöveget. Azt is mondják a társuknak, hogyan kell írni a szavakat. Addig mennek vissza a papírjukhoz, amíg le nem diktálnak mindent. Az a páros győz, amelyik először elkészül. Ha a tankönyvből választjuk a lediktálandó szavakat, mondatokat, szöveget, akkor könnyű ellenőrizni, hiszen a tanulók a verseny után kinyitják a könyvet, és összehasonlítják azzal, amit írtak. (Harmer 2007b) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Személyreszabottság Olyan pedagógiai stratégia, amely minden gyermek és fiatal egyéni sajátosságaira figyelve biztosítja, hogy képesek legyenek optimálisan fejlődni, teljesíteni, részt venni az oktatásban. A tanulókat és szüleiket partnereknek tekintik a tanulásban, „hangot” és választási lehetőséget adnak nekik. A személyre szabottság fontos

alapelve a tanuló- és tanulásközpontú megközelítéseknek és az adaptív pedagógiának is. (Miliband 2006, Rapos et al. 2011)

Szemléltetés Oktatási módszer, mely során a képszerű gondolkodás fejlesztése, a fogalomalkotás megalapozása, a tanulói érdeklődés felkeltése, a gyakorlati alkalmazás bemutatása történik. Az eredményes alkalmazás feltételei: kapcsolódás a megelőző anyagrészekhez, strukturált és jól követhető bemutatás, lényegre irányított figyelem, tanulói aktivitás kiváltása, megfelelő visszacsatolás és rögzítés. (Falus 2003)

Szemléltető szöveg A nevelési-oktatási célt és a didaktikai feladatot szolgáló, szemléltetésre alkalmazott szöveg. Fontos, hogy a szemléltető szöveg tartalma, formája és terjedelme igazodjon a tanulók életkori és egyéni sajátosságaihoz, és változatos típusú legyen. A szemléltető szöveg szolgálhatja a szemléltetés tanítási módszerére épülő ismeretbővítést is. Ebben az esetben fontos, hogy a szemléltető szövegben megfelelő számban, arányban és elosztásban legyenek az új fogalmakat és szabályokat szemléltető, tipikus példák. A szövegekkel való munkát megelőzheti a szövegfeldolgozás előkészítése, a szövegben szereplő ismeretlen szavak értelmezése, ráhangolódás a szöveg tartalmára. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

„Szemtől szemben” oktatás A tanár és a tanuló is egyidejűleg tartózkodnak ugyanabban a térben.

Szerepjátás Olyan szövegalkotási feladat, amelyben a tanulók egy, a valós életben is előforduló szituációba képzelik bele magukat, és abban eljátszák az egyik lehetséges szerepet. A szerepjáték gyakori kelléke a szerepkártya, amely kiegészítő információkat tartalmaz a szerepre vonatkozóan, például: a szereplő hangulata, szándékai, gondolatai, más szereplőkhöz való viszonya. (Harmer 2007a)
http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Szervezési mód Más néven munkaforma. A tanórán a tanulás és a tanítás szervezési módja a nevelési-oktatási célok elérésére. Ha a pedagógus tevékenységét nevezzük meg, akkor szervezési módról, ha a tanulók tevékenységét, akkor munkaformáról beszélünk. A szervezési módok és munkaformák típusai: egyéni munka, páros munka, hagyományos csoportmunka, kooperatív tanulásra épülő csoportmunka és frontális munka. Kutatási

eredmények igazolják, hogy eredményesebb a nevelés és az oktatás, ha nagyobb arányban alkalmazzák a pedagógusok a tanulóközpontú szervezési módokat, például a kooperatív tanulásra épülő páros és csoportmunkát, valamint a differenciált fejlesztést támogató egyéni munkát. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Szimuláció A szerepjáték és a játék Olyan oktatási módszerek, amelyekben a tanulóknak bele kell élniük magukat különböző mindennapi szituációkba és eljátszani azt.

Színkereső Egy csoporton belül más-más színű lapon ugyanahhoz a szöveghez különböző feladatok olvashatók. Az azonos színű feladatot választó tanulók csoportokat alkotnak, és megoldják közösen a feladatot. Majd visszamennek a csoportjukhoz, és megbeszélik a megoldást. Ezt a feladatot el lehet végezni párban is két-két feladattal, kétféle színű kártyával. Ilyenkor az azonos színű párok beszélnek meg a feladatot. (Antalné–Raátz 2010) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Szituációnak megfelelő nyelvhasználat Az idegennyelv-tanulás és -tudás értékelésének egyik fontos kritériuma, fejlesztése az idegennyelv-tanítás egyik alapvető célja. Ezt a célt a tanulók akkor érik el, ha nyelvhasználatuk megfelel a kommunikációs szituáció kulturális és szociális szabályainak és a kommunikációban részt vevők elvárásainak. (Thornbury 2006, Harmer 2007a)

Szövegértést fejlesztő gyakorlattípusok: Értelmező felolvasás

- tartalommondás
- kulcsszókeresés
- tételmondat-keresés
- kiemelések elvégzése a szövegben
- táblázat készítése a szöveg alapján
- fűrtábra készítése a szöveg alapján
- szöveg-átalakítás
- szövegbővítés, szövegtömörítés
- a szöveg formájával kapcsolatos véleménynyilvánítás
- kérdésekre válaszolás
- címadás
- a szövegértést fejlesztő

- gyakorlattípusok
- a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázata
- szó/szószerkezet/mondat jelentésének
- magyarázata a szöveg alapján
- szinonimák keresése a szövegből megadott
- szempontok alapján
- események időrendi sorrendbe állítása
- helyszínek, időpontok, szereplők, események
- megnevezése
- kérdésekre adott válaszok közül a helyes kiválasztása szöveg alapján
- kérdésfeltevés a szöveggel kapcsolatban
- hiányos táblázat kiegészítése
- vázlatkészítés

Szöbeli értékelés Az értékelő és az értékelt személyes jelenlétét feltételező, verbális és metakommunikatív csatornát alkalmazó pedagógiai módszer, illetve rendszerszabályozó elem. Előnyei: közvetlen alkalmazhatóság, erős motivációs hatással bír, különösen a formatív, fejlesztő értékelés. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Szociális tanulás A szocializáció folyamatában értelmezhető, amelyben az egyének olyan tudásra, képességekre és állapotokra tesznek szert, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy különböző csoportoknak és a társadalomnak többé-kevésbé hasznos tagjaivá váljanak. A szocializációt tehát felfoghatjuk úgy is, mint a személyiség fejlődésének társadalmi vetületét.

Szociális kompetencia egy értékskálán mozog, amelyen megtalálhatóak az antiszociális, a lojális és a „proszociális” értékek egyaránt. Az antiszociális értékek szerint élő egyén az önérdeket mindenk fölé helyező, jogrendet, az elfogadott társadalmi normákat megszegő, esetleg erkölcstelen értékeket képvisel. A lojális magatartásra jellemző az, hogy az egyén, azért hogy a szankciókat elkerülje, vagy az egyensúlyt megteremtse, anélkül, hogy elfogadná azokat, a sajátjától eltérő értékrendet is képvisel a saját értékrendje mellett. A proszociális egyénre jellemző a másik fél érdekeit is figyelembevevő, önzetlen, segítőkész magatartás, aki társadalmi normáknak igyekszik megfelelni, aki az együttműködéshez nélkülözhetetlen szociális képességekkel, segítőkészséggel, empátiával, toleranciával,

rendelkezik.

(Nagy,

2000.)

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Szöveges értékelés Írásbeli tanulóértékelési forma. Három alapvető műfajt különböztet meg a szakirodalom, de léteznek ezek variánsai is. 1. Szabad, előzetesen meghatározott és kötelezően alkalmazandó szempontok nélküli szöveges értékelés; 2. előzetes szempontok alapján, szabadon fogalmazott szöveg; 3. előre meghatározott, nyomtatott skála szerinti értékelés. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Szummatív értékelés A tanultak ellenőrzése, a tanulói teljesítmények kategóriákba (például osztályzat, pontszám) sorolása, minősítése. A közoktatásban a szummatív értékelés funkcióját tölti be például a témazáró dolgozat, a félévi és évvégi tantárgyi osztályzatok, a közép- és emelt szintű érettségi. A szummatív értékeléshez gyakran kapcsolódik a szelekció funkciója is (például felsőoktatási felvételi), ezért különösen fontos arra figyelni, hogy a szummatív értékelés egyértelmű, előre látható, objektív kritériumok alapján történjen. (Scriven 1967, Golnhofer 2003, Ur 2012)

Találj valakit, aki...! A tanulók kapnak egy feladatlapot, melyen „Találj valakit, aki” kezdetű mondatok vannak. Például: ...nyáron a tengernél nyaralt. ...szereti a macskákat. ...hetente sportol, stb. A feladatlapjaikkal körbejárnak, és megpróbálnak találni valakit, akire igaz valamelyik állítás. Ehhez kérdéseket tesznek fel egymásnak. Ha valamelyik társuktól igenlő választ kapnak, akkor annak a társuknak a nevét leírják a feladatlapjukra az állítás mellé. Ha minden állításhoz találtak egy nevet (vagy a csoportból már többen is találtak nevet az összes állítás mellé), a tanár leállítja a játékot, és a tanulók beszámolnak egymásnak néhány dologról, amit a játék során egymásról megtudtak. (Klippel 1983, Ur - Wright 1992)

Tanári kompetencia A tudás, nézetek és gyakorlati készségek ötvözetei, amelyek lehetővé teszik, hogy a pedagógus egy adott területen sikeresen elláthassa feladatát. A gyakorlati pedagógiai tudás olyan alapos tudás, amelyet a pedagógusok maguk alakítanak ki, s amely lehetővé teszi számukra a pedagógiai problémák felismerését, meghatározását, lehetséges megoldásaik előrelátását és végül megoldásukat, azaz, a gyakorlatra ténylegesen ható tudás. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Tanárközpontú (megközelítés) A pedagógiai munka tervezése, szervezése és értékelése során a tanári tevékenység és irányítás, valamint a tantárgyi célok és tartalmak állnak a középpontban. E pedagógiai megközelítés és gyakorlat nem biztosítja minden egyes tanuló számára az aktív, megértésre törekvő tanulási folyamatot. (Kálmán 2013)

Taneszköz Információhordozó oktatási médium, a tanítás-tanulás folyamatában felhasználható, az oktatás céljainak elérését segítő tárgy. A taneszközök felosztása: háromdimenziós, nyomtatott és oktatástechnikai eszközök. A taneszközök tulajdonságai: dokumentumszerűség, manipulálhatóság és sokszorozhatóság.

Tanítás A pedagógus célirányosan megvalósított tervező, szervező, szabályozó és értékelő tevékenysége. Mindig egy bizonyos jól meghatározott tanulás tervezése, szabályozása és értékelése. Magában hordozza az iskolai tanítás részfunkcióit is. Összefügg az önismerettel – milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy a tanulásom eredményes legyen. Pihent agy, motiváltság.

Taneszközök Olyan anyagok, könyvek vagy kiadványok, amelyek a tanulási-tanítási folyamathoz szükséges szövegeket, feladatokat, valamint szemléltető és a megértést elősegítő eszközöket (képek, táblázatok, diagramok) tartalmaznak. A tananyagok egyik leggyakoribb megjelenési formája a publikált tankönyv, munkafüzet és szótár, egy másik jelentős része a tanításban használt kiegészítő anyagok, például a tanítási ötleteket tartalmazó forráskönyvek, az autentikus kiegészítő anyagok (újságok, magazinok, könyvek, e-könyvek), az interneten talált feladatok, illetve saját ötletek alapján összeállított kiegészítő anyagok (feladatlap, kiosztmány). A taneszközök között fontos megemlíteni a táblát, az interaktív táblát, a számítógépet, a szókarttyákat, a képeket, a diászorozatokat, a tanításhoz használt tárgyakat (valódi tárgyak) és az egyre gyakrabban használt mobil eszközöket (mobiltelefonok, MP3-as lejátszók, kamerák, táblagépek, laptopok, e-könyv olvasók). (Harmer 2007b, Ur 2012)

Tanév végi rögzítés Az egész évben tanult tananyagra vonatkozó ismétlés és rendszerezés órászorozatban.

Tanmenet A tanítás-tanulás menetének egy tantárgyra vagy műveltségi területre, egy tanulócsoporthoz és rendszerint egy tanévre vonatkozó, a tárgyat tanító pedagógus által történő írásos megtervezése. E dokumentumban meghatározza és elosztja az éves tananyagot, épít az

adott osztály, tanulók sajátosságaira, lehetőséget teremt a tantárgyi koncentrációra – azaz a más tantárgyakkal való tartalmi kapcsolat megteremtésére. (Kotschy 2003)

Tanórai kérdések Azok a kérdések, amelyeket a tanórán a tanár feltesz a tanulóknak a szóbeli kommunikáció beindítása és annak fenntartása céljából. A tanári kérdések emiatt kulcsfontosságúak az eredményes tanórai kommunikáció kialakításában, és a tanárnak fontos tisztán látnia, hogy milyen válaszok érkezhetnek a különböző típusú kérdésekre. A leggyakrabban alkalmazott kérdéstípusok: (a) zárt végű kérdés, amelyre általában egy helyes válasz adható, (b) nyílt végű kérdés, amelyre többféle helyes válasz adható a rövidtől egészen a hosszú válaszokig, és amelyek segítségével a tanulók kifejthetik véleményüket, gondolataikat, (c) (tudást vagy értést) ellenőrző kérdés, amelyre a tanár tudja a választ (például: Mikor kezdődött a második világháború?, és (d) valódi (kommunikációs értékű) kérdés, amelyre a tanár nem tudja a választ (például: Hányan hiányoznak ma?, Melyik szereplőt érzed a leghitelesebbnek?). További két gyakran alkalmazott kérdéstípus az (e) olvasott vagy hallott szöveg értését ellenőrző kérdés és a (f) fogalomértést ellenőrző kérdés, amely az idegen nyelv tanításában új szókincs vagy nyelvtani szerkezet jelentésének megértését ellenőrzi. (Ur 2012) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hut

Tantárgy A tanulók életkorának, befogadó- és teljesítőképességének megfelelően felépített ismeretkör, amelyet hagyományos értelmezés szerint az egyes tudósok, művészetek művészeti anyagából szakemberek állítanak össze, figyelembe véve a pedagógiai és pszichológiai szempontokat.

A tantárgyak anyagának az emberrel való kapcsolata alapján elkülönítünk:

- a) társadalmi-tudományos jellegű tantárgyat
- b) humán jellegű tantárgyat
- c) reáltantárgyat

Tanterv A nevelés és hangsúlyosan a tanítás-tanulás teljes iskolai időtartamra szóló terve. Egyrészt pedagógiai dokumentum: az iskolai műveltség foglalat, közvetítő eszköz a kultúra és az iskola között. Másrészt az oktatásirányítás szabályozási eszköze Pedagógiai megközelítésben a tanterv tartalmazza az általános pedagógiai, tantárgypedagógiai célokat, a tananyagot, a tananyag elrendezését, az elsajátítás követelményeit és néha a tanulásszervezés módját, módszereket, taneszközöket, valamint az értékelés módját. Az oktatásirányítás hatása

elsősorban abban érhető tetten, hogy a centralizált (központosított) oktatáspolitikai a központi tanterv megerősödését hozza magával, míg a decentralizált oktatási rendszer a helyi, iskolai tantervek erősödésével jár. A tanterv tartalmi komplexitása, strukturáltsága, pedagógiai megközelítése és az oktatásirányítás jellege szerint különböző műfajok alakultak ki, a leggyakoribbak ezek közül az alaptanterv, kerettanterv, curriculum. (Báthory 2000)

Tankönyv Évszázadok óta a legismertebb, mindmáig a legfontosabb, nyomtatott iskolai taneszköz, amely elsősorban a diákok tanulási tevékenységét hivatott segíteni, de fontos segédeszköz a pedagógusok számára is. Tartalmi vonatkozásban a tankönyv egy-egy tantárgy tantervében meghatározott, általában. egy tanévre szóló tananyagát tartalmazza tudományosan megalapozott, elfogadott tényanyaggal, nevelési feladatokat is megvalósítva, rendszerességre és teljességre törekedve. Módszertani szempontból a tankönyvre a pedagógiai tudatosság, pszichológiai megalapozottság és módszertani kultúra jellemző. Megformálására pedig a nyelvi-stiláris tisztaság, a világosság, a kommunikációs változatosság és az összhang (szöveg és kép együtthatása), valamint az esztétikus, vonzó küllem. A nyomdai kivitelezés követelményei közé tartozik továbbá az igényesen egyszerű, jól tagolt, könnyen olvasható nyomtatás, a tartósság és az elérhető, mérsékelt ár. Tankönyvnek tekinthetők az olyan munkafüzetek, szöveggyűjtemények, példatárak és más segédletek is, amelyek egyrészt elválaszthatatlanul hozzátartoznak egy-egy tankönyvhöz, másrészt nélkülözhetetlen tankönyvi szerepet betöltve felkerülnek a tankönyvjegyzékre.

Tannyelv Az a nyelv, amelyen a tanítás folyik. Az iskola által közvetített tudás közege, megszerzésének eszköze. A tannyelv egyúttal a nyelv fejlődését is szolgálja, erősíti a hozzá kötődő értékek belsővé válását, a pozitív érzelmek kialakulását. Egy országban, iskolákban vagy osztályokban egyidejűleg több tannyelv is lehet, s ezek az oktatás bármely területén, tantárgyában, műveltségi körében megjelenhetnek. Egymáshoz való viszonyukat nyelvészeti, pedagógiai, pszichológiai, oktatás-politikai stb. szempontok határozzák meg.

Tanterem Minden olyan információ, tapasztalat megszerzésének folyamata, amely magatartásmódosulással jár, illetve változást idéz elő a gondolkodásban, viselkedésben. Az új információk beépülnek a gyermek ismeretrendszerébe, kiegészítik, vagy adott esetben módosítják, megváltoztatják azt. A tanuló *tudatos és aktív* közreműködése az oktatás folyamatában. Az elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, a képességek kialakulása, meghatározott viszonyulások, érzelmi és akarati tulajdonságok

fejlődése, magatartásformálódás. A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, részben ismeretsajátítás, a figyelem és az emlékezet működtetése által. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Összetett tevékenység, amely megfelelő ismeretek és különböző képességek, készségek, attitűdök, tanulási módszerek, technikák és stratégiák birtoklását feltételezi. A személyiségfejlődés és a tanulás összetartozó fogalmak. Az oktatási gyakorlatban a tanulás a tanulónak a motiváció hatására végzett, egyénileg különböző erőfeszítést igénylő, tudatos, alkalomszerű vagy tervszerű, folyamatos tevékenysége. <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/97/fogalomtr.html>

Tanulás A tanuló tudatos és aktív közreműködése az oktatás folyamatában. Az elméleti és gyakorlati ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása, a képességek kialakulása, meghatározott viszonyulások, érzelmi és akarati tulajdonságok fejlődése, magatartásformálódás.

Tanulási eredmény Azt jelöli, hogy a tanulási folyamat végére, a tanulónak mit kell tudnia, mire kell képesnek lennie. A fogalom erőteljesen kapcsolódik a tanuló-, tanulásközpontú megközelítéshez, és gyakran kompetencia formájában fogalmazzák meg őket. (Kennedy 2007)

Tanulási környezet Azt az oktatási formát jelöli, amelyben a tanár és a tanulók az oktatás során találkoznak és kommunikálnak.

Tanulási motiváció Az egyén önszabályozó folyamatainak része, amelyben a tanuló (metakognitív, metamotivációs és viselkedési szempontból) aktív részese saját tanulási folyamatának. Ez a tanuló által meghatározott folyamat önszabályozó interakciókon keresztül valósul meg.

Tanulási motiváció szintjei *Külső* (extrinsic) motiváció = a tanulás eszköz egy külsődleges cél elérése (jutalom elnyerése vagy büntetés elkerülése) érdekében. *Presztízmotiváció* = a tanulást belső én-érvényesítő tendenciák és külső versenyhelyzetek befolyásolják. *Belső* (intrinsic) motiváció = a tanulás érdeklődésen, kíváncsiságon alapul. *Beépült* (internalizált) motiváció = a tanulás erkölcsi kötelességgé válik.

Tanulási stílusok Az egyénre jellemző tanulási mód. A különböző tipológiák ki szokták emelni, hogy (a) a tanuló milyen érzékszervi észlelés révén tanul szívesen, amely alapján elkülönítik az auditív, vizuális, kinezetikus tanulókat; azt, hogy (b) inkább egyénileg vagy társas környezetben szeret tanulni; valamint azt, hogy (c) reagálási módjukban inkább impulzívak, illetve reflektívek. A kognitív megközelítésű modellek közül érdemes kiemelni (d) Kolb megközelítéseit, aki az információ felvétele szerint konkrét és absztrakt, az információfeldolgozás módja szerint pedig aktív és reflektív kategóriákat különített el, és a tanulási stílusokat összefüggésbe hozta a szívesen tanult tantárgyakkal, szakterületekkel. Újabb tendencia, hogy az egyéni tanulási stílusnál is inkább azokra a sajátosságokra helyezik a hangsúlyt, amelyek változtathatók, fejleszthetők. Például olyan metakognitív jellemzőkre, mint a jellegzetes tanulási nézetekre (például a tanulás, mint reprodukció vagy tudáskonstruálás), valamint a tanulást szabályozó stratégiákra (például külső, oktatótól várt szabályozás vagy belső, a tanuló által irányított tanulás). (Szitó 1987, Kálmán 2006, Lukács 2006) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Tanulási törvények A tudományosság, a motiválás, az aktivizálás, az érthetőség, a fokozatosság, a rendszeresség, a szemléletesség, a tartósság, a differenciálás, a visszacsatolás és a megerősítés elve.

Tanulói kiselőadás A beszédfejlesztés egyik hatékony módja, amelynek során a tanuló önállóan kifejti egy témát kiselőadás formájában, előzetes felkészülés alapján. A közlés nem a tanártól, hanem a tanulótól származik. Alkalmazására csak felsőbb osztályokban kerülhet sor. Eredményessége a tanár alapos felkészítő munkáján múlik (élmény, tapasztalat, kutatómunka, forma, előadás stb.)

Tanuló- és tanulásközpontú (megközelítés) A tanulók igényeire, motivációira, előzetes tudására építő, a diákok aktív, megértésre törekvő, tanulási tevékenységeit, választási lehetőségeit hangsúlyozó pedagógiai megközelítés és gyakorlat. A tanulás tervezésében, szervezésében és értékelésében a diákok önállóságát és felelősségvállalását állítja a középpontba. E megközelítés érhető tetten többek közt az adaptív pedagógiában, a problémaalapú tanulásban, a kooperatív tanulásban, a projektoktatásban. (Kálmán 2013)

Tanulói autonómia A tanuló lehetőséget és támogatást kap az önálló tevékenységvégzéshez, ahhoz, hogy tudatosan irányíthassa a tanulását, megtanuljon

reflektálni annak eredményességére, felelősséget tudjon vállalni saját tanulásáért, együtt tudjon működni a tanulás során másokkal, a tanulással kapcsolatos szabályokat és normákat be tudja tartani. A fogalom a tanuló- és tanulásközpontú megközelítésben kap lényeges szerepet. (Gaskó 2010)

Társjavítás Az egyik tanuló kijavítja a másik által elkövetett hibát vagy nyelvbotlást.

Tartalmi szabályozás A pedagógiai fejlesztésnek, hangsúlyosan a tanítás-tanulás kötelező érvényű tartalmának és követelményrendszerének központi vagy helyi szinten történő szabályozása.

Telefon Egy tanuló jelképesen fölveszi a telefont, és elkezd beszélni az egyik jelen lévő társáról. Csupa olyan dolgot mond, amelyről a hívott fél magára ismerhet. Amikor valaki rájön, hogy róla van szó, felveszi a telefont, vagyis jelzi, hogy megkapta az üzenetet. Utána ő kezd el beszélni valaki másról. (Antalné–Raátz 2010)

Tematikus terv *A tanulás tervezése* A pedagógus tervező munkájában a tanévet átölelő tanmenet és az egy órára vonatkozó óravázlat közti tervezési szint, amely segíti az órák egymásra épülésének, az órák közti koherencia megteremtését. Viszonylag zárt, többnyire összefüggő tananyagrészt, téma feldolgozási tervet, ami általában 4-8 óra vagy 1-2 hét időtartamú. A tematikus terv tartalmazhatja a téma tanításának céljait, fejlesztendő kompetenciákat; az egyes órákra lebontott tananyagot; a témán belül a tanulás-tanítási stratégiáját, lépéseit; a szervezési módokat; a differenciálás lehetőségeit; az alkalmazandó módszereket, eszközöket; a tanulói munka, teljesítmény értékelését. Az idegen nyelv tanításában a tematikus terv inkább formai egységet jelent, egy lecke tervének felel meg. (Hunyady – M. Nádasi 2000, Kotschy 2003)

Teamoktatás Két vagy több osztály számára szervezett közös tanítás, melyet a hasonló elsajátítási szinten levő tanulókkal történő kiscsoportos foglalkozás követ. A tanárok intenzív együttműködését követeli meg.

Teszt A tanulás értékeléséhez használt mérési eszköz, amely informálja a tanárt és a tanulót a tanuló tudásszintjéről. A leggyakrabban használt tesztípusok a (a) nyelvtudás általános szintjét mérő teszt, (b) egy hosszabb időszak alatt – például egy tanév vagy egy

nyelvtanfolyam elvégzése után – tanult anyag elsajátítását mérő teszt, amelyet gyakran „kilépő” tesztnek is nevezünk, (c) egy rövidebb időszak alatt – például egy tankönyvi fejezeten belül – tanult anyag elsajátítását mérő teszt és a (d) csoportbeosztást meghatározó teszt. (Harmer 2007b) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Többszintű csoport A csoport résztvevőinek anyanyelve különböző.

Történetmesélés képekkel A tanár különböző képeket tesz egy asztalra, és minden tanuló választ magának egyet, amelyik kapcsolódik egy múltbeli élményéhez, vagy egy vele megtörtént esetre emlékezteti, vagy egy barátjával/családtagjával megtörtént esetre emlékezteti. Ezek után minden tanuló keres magának egy párt, akinek megmutatja a választott képet, és elmeséli, hogy mire emlékezteti. Ezt követően a párja teszi meg ugyanezt. Az elmesélés után a párok képet cserélnek, majd mindenki új párt keres magának, akinek elmeséli a korábban hallott történetet. Fontos, hogy a tanulók minden esetben mondják el egymásnak azt is, hogy kinek a történetét mesélik. A két történet elmesélése után a pár ismét képet cserél. Ez így folytatódik néhány párcsere erejéig. A végén néhány tanulót megkérhet a tanár, hogy mutassa meg az egész csoportnak, hogy melyik kép került hozzá az utolsó páros mesélésben, és mesélje el a történetet, amit a párjától hallott. (Moreira 2009) http://btkmethodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Tudás Olyan ismeretek rendszerének a birtoklása, amelyben az ismeretek egymásra épülnek, és egymással meghatározott kapcsolatban vannak. A tanulás egymással szükségszerű kapcsolatban álló ismeretek meghatározott rendszerének megértés alapján történő elsajátítása. A tudás másik kritériuma, hogy ne csak felidézni, hanem alkalmazni is tudjuk különböző helyzetekben, különböző elméleti és gyakorlati feladatok megoldására. Ez a szakmai tudás kialakítása esetében különösen fontos.

Tudatosítás A tanár segít a tanulóknak új ismeretek felfedezésében vagy korábbi ismeretek felidézésében, és amelynek eredményeképpen a tanulók az így megtalált ismereteket tudatosítják önmagukban. (Thornbury 2006)

Ülj le! Olyan játék, amelyben a tanár „Ülj le ha...” kezdetű mondatokat ad az álló tanulóknak (például: Ülj le, ha van háziállatod!). Az a tanuló, akire igaz az állítás, leülhet. A játék végére minden tanulót le kell ültetni a tanárnak. Egy következő körben az egyik tanuló

átveheti a játék irányítását, és ő mondhat hasonló állításokat a többi tanulónak. (Gedeon et al. 1991) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Üzenet egy szereplőnek A tanulók egy üzenetet fogalmazznak meg az egyik, az olvasmányban (mesében, elbeszélésben, történetben, regényben stb.) szereplő nevében egy másik, ugyanabban a szövegben (esetleg lehet más mű szereplője is) szereplőnek címezve. A többiek kitalálják, hogy ki kinek üzen. Az üzenet lehet telefonüzenet a hangrögzítőre, SMS stb. (Antalné–Raátz 2010)

Válassz egy borítékot Szókincsgyakorló játék képek segítségével. A tanár feltesz öt képet és mindegyik kép alá egy-egy üres borítékot. Mindegyik tanuló kap vagy választ egy szókártyát, amelyen egy szó vagy kifejezés van. Ezután a tanulók megnézik az öt képet, gondolatban kiválasztanak egyet, és megint csak gondolatban kapcsolatot létesítenek a kártyájukon lévő szó és a kiválasztott kép között (ez lehet egy mondat vagy akár egy rövid történet). Például: a kártyán lévő szó a „hegedül”, és a tanuló egy olyan képet választ, ahol tóparti ház látszik háttérben a hegyekkel. A tanuló által kitalált kapcsolat a következő mondatban fogalmazható meg: „Ha hegedülsz, és sokat szeretnél gyakorolni, jó, ha van egy tóparti háza, ahol csendben és nyugalomban gyakorolhatsz, és nem zavarod a családtagjaidat és a szomszédaidat.” A játék következő lépésében minden tanuló beleteszi a szókártyáját abba a borítékba, amely az általa választott kép alatt van. Ezek után a tanár egyenként kinyitja a borítékokat, felolvassa a szókártyákat, és megkéri a tanulót, aki a szókártyát a borítékba tette, hogy mondja el a csoportnak azt a mondatot vagy azt a rövid történetet, amelyet a szókártya és a kép segítségével kitalált. (Bodóczy et al. 1993) http://btkmetodika.elte.hu/ertelmezo_szotar/kereso.php?lang=hu

Visszacsatolás/visszajelzés „A visszacsatolás a szabályozási folyamatok egyik leglényegesebb, legáltalánosabb törvénye [...]. A visszacsatolás a szabályozási rendszerben végbemenő fordított információs folyamat, azaz a rendszer irányító eleme által az irányított elemről szerzett információ. [...] Ezt a visszacsatolás eredményeként szerzett információt azután felhasználják a szabályozási folyamat korrekációjára, a szabályozott elem állapotának a szükséges irányba történő megváltoztatására.” Ez a tanulási/tanítási folyamatban azt jelenti: hogy „a tanulók tanulási tevékenységét rendszeresen ellenőrizzük; tájékoztatjuk őket feladatmegoldásaik helyességéről”. (Nagy, 1979. 459. o.) http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html

Visszajelzés Olyan információ, amelyet a tanár ad egy tanulónak a tanulási tevékenységére. Célja a tanuló teljesítményének az értékelése. Lehet szóbeli vagy írásbeli, történhet jegyek, százalékok vagy szöveges értékelés segítségével, amelynek hossza változó: már egy szó is visszajelzésnek tekinthető (például: Jó!), de a szöveges értékelés lehet egy hosszabb, szóbeli vagy írásbeli szöveg is. A visszajelzés egyik gyakori formája a hibajavítás. (Thornbury 2006, Ur 2012)

Vita Dialogikus szóbeli közlési módszer, amelynek az ismeretek elsajátításán túl célja a gondolkodás és a kommunikációs készségek fejlesztése. A vitában a tanulók viszonylag nagyfokú önállóságot élveznek, a pedagógus a háttérből irányítja a vita menetét. (Falus 2003, Szivák 2010, Útmutató 2013)

A magyar nyelv tanítása című tantárgy oktatását elősegítő feladatok

1. Hasonlítsa össze Comenius és Herbart oktatásméleti felfogását!

2. A megadott szakirodalom felhasználásával jellemezze részletesebben az egyik alternatív oktatási koncepciót!

3. Dolgozzon ki szempontokat az oktatásméleti irányzatok felismerésére!

4. Válasszon ki egy oktatási irányzatot, s gondolja át, hogy milyen kulcsszavak segítségével lehetne a téma feldolgozásához szakirodalmat gyűjteni! Keressen ki a témához néhány adekvát szakirodalmat!

5. Készítsen vázlatot egy elképzelt párbeszédéről, mely például Maria Montessori és Peter Petersen között folyhatott volna!

6. Álmodjon meg egy „saját” oktatási koncepciót és írja le „Az én iskolám” címmel!

7. Rajzolja le egy alternatív iskola tantermét!

8. Töltse ki az alábbi táblázat hiányzó oszlopait!

A reformpedagógiai irányzatok rögzítéséhez

Reformpedagógia irányzat	Filozófia	Szervezeti forma	Módszer	Eszköz	Eljárás
Waldorf	biológiai- antropológiai				
		csoportmunka			
				nyomda	

9. Keressen példákat a neveléstörténetből olyan gondolkodókra, az egyes felfogásmódokat képviselték! Igyekezzen néhány gondolattal, ténnyel, adattal alátámasztani is értékelését!

10. Gyakori a szociológiai elméletek két fő csoportra osztása a szakirodalomban. Az egyik csoportba a konszenzusos elméletek tartoznak, vagyis azok, amelyek a társadalom rendszerét elsősorban egymással együttműködő csoportok és egyének rendszerének tekintik. Ebben a rendszerben a struktúra (a társadalom alapegységei közötti kapcsolatok rendszere), a funkció (az egyes elemeknek más elemekre kifejtett hatásai), az integráció, a stabilitás és a konszenzus fogalmi játszsák a fő szerepet, viszont ezek az elméletek elhanyagolják a konfliktusok szerepét a társadalomban. A másik elméletcsoportban éppen a konfliktusok válnak a fő elméletalkotó tényezővé, ezek név szerint is a konfliktuselméletek. A nevet is szolgáltató fogalmon kívül a változás és a kényszer fogalmi töltenek be fontos szerepet ebben az elméletcsoportban. A fejezetben leírt vagy néha csak jelzett elméletek, elgondolások, gondolkodásmódok vajon hová sorolhatók ebben az osztályozásban?

11. Próbálja meg példákkal alátámasztani, miért lehet egyoldalú az oktatás átfogó folyamatainak csak didaktikai eszközökkel történő leírása! Segítségül egy példát említünk: ha a pedagógiai értékelés elemzése során csak szűken oktatáseméleti (értsd: társadalmi jelenségeket nem vizsgáló) szempontokat vennénk figyelembe, akkor képtelenek lennénk megmagyarázni, miért mutatható ki iskolák között vagy például tantervi elképzelések között rendkívül lényeges különbség az értékelési folyamatokat illetően. Míg egy erősen továbbtanulásra orientált, a felülről lefelé építkezés logikájába illeszkedő iskola esetén az értékelés a majdani vizsgasiker előrejelzője, s ezért elsősorban szummatív eszközöket használ, addig egy komprehenzív iskola értékelési rendszere sokkal inkább formatív, fejlesztő jellegű.

12. A rendelkezésre álló szakirodalom, illetve egyéb források segítségével mutasson be legalább két aktuális (a feladat végrehajtása idején fontos szerepet játszó), konkrét oktatásfejlesztési törekvést! A feladatot egyrészt az általános jellemzés szintjén oldja meg (milyen jellegű feladatok a hangsúlyosak, melyek a prioritások), másrészt soroljon fel konkrét példákat is az egyes fejlesztési irányok szemléltetésére!

13. Írjon legalább tíz kijelentést, amely jellemzi az Ön nevelési koncepcióját! Beszélje meg oktatójával és csoporttársaival! Koncentráljanak a koncepcióban megjelenő gyermekfelfogásra!

14. Röviden fogalmazza meg, hogyan értelmezi saját pedagógusszerepét! (Max. 1 oldal.) Beszélje meg oktatójával, csoporttársaival, egy vagy több általános vagy középiskolai

diákkal és egy vagy több pedagógussal. A megbeszélések alapján fontolja meg, hogy fenntartja-e eredeti álláspontját, vagy változtatna-e rajta, ha igen, mit. Mindezek után röviden fogalmazza meg saját tanulófelfogását!

15. Írja le, milyen diáktípusokat ismert meg középiskolai tanulmányai során! Először nevezze meg őket, majd részletesen írja le tulajdonságaikat! Vesse össze a csoporttársai által „felfedezett” diáktípusokkal!

16. Készítsen egy listát azokról a tanulói sajátosságokról, amelyekről tanárként azt gondolja, hogy feltétlenül meg kell ismernie! Véleményét röviden indokolja! (Max. 3 oldal.)

17. Hogyan látják a tanulók az iskolájukat és önmagukat benne? Készítsen dolgozatot e témában! Az információgyűjtés módját beszélje meg oktatójával!

18. Állítson össze szempontsört egy tanár tanulókról alkotott felfogásának a feltárásához! Készítsen interjút e szempontok alapján egy pedagógussal, majd írja le, milyennek látja a tanár diákszemplétét!

19. Keressen példákat a neveléstörténetből olyan gondolkodókra, akik a fejezetben leírt, az oktatás és társadalom kapcsolatához, illetve a társadalmi egyenlőtlenségekhez való viszonyt jellemző egyes felfogásmódokat képviselték! Igyekezzen néhány gondolattal, ténnyel, adattal alátámasztani is értékelését!

20. Gyakori a szociológiai elméletek két fő csoportra osztása a szakirodalomban. Az egyik csoportba a konszenzusos elméletek tartoznak, vagyis azok, amelyek a társadalom rendszerét elsősorban egymással együttműködő csoportok és egyének rendszerének tekintik. Ebben a rendszerben a struktúra (a társadalom alapegységei közötti kapcsolatok rendszere), a funkció (az egyes elemeknek más elemekre kifejtett hatásai), az integráció, a stabilitás és a konszenzus fogalmi játszsák a fő szerepet, viszont ezek az elméletek elhanyagolják a konfliktusok szerepét a társadalomban. A másik elméletcsoportban éppen a konfliktusok válnak a fő elméletalkotó tényezővé, ezek név szerint is a konfliktuselméletek. A nevet is szolgáltatató fogalmon kívül a változás és a kényszer fogalmi töltenek be fontos szerepet ebben az elméletcsoportban. A fejezetben leírt vagy néha csak jelzett elméletek, elgondolások, gondolkodásmódok vajon hová sorolhatók ebben az osztályozásban?

21. Próbálja meg példákkal alátámasztani, miért lehet egyoldalú az oktatás átfogó folyamatainak csak didaktikai eszközökkel történő leírása! Segítségül egy példát említünk: ha a pedagógiai értékelés elemzése során csak szűken oktatáselméleti (értsd: társadalmi jelenségeket nem vizsgáló) szempontokat vennénk figyelembe, akkor képtelenek lennénk megmagyarázni, miért mutatható ki iskolák között vagy például tantervi elképzelések között rendkívül lényeges különbség az értékelési folyamatokat illetően. Míg egy erősen továbbtanulásra orientált, a felülről lefelé építkezés logikájába illeszkedő iskola esetén az értékelés a majdani vizsgasiker előrejelzője, s ezért elsősorban szummatív eszközöket használ, addig egy komprehenzív iskola értékelési rendszere sokkal inkább formatív, fejlesztő jellegű.

22. Állítson össze egy 10-15 elemből álló tulajdonságlistát, s egy osztály tanulóival rangsoroltassa a tulajdonságokat aszerint, hogy mennyire lényegesek a jó tanár jellemzésében. Elemezze, értelmezze az eredményt!

23. Írassa le 8, 10, 14, 18 éves tanulókkal, hogy szerintük mi jellemzi a jó pedagógust! Melyek a különböző életkorban azonosnak, illetve eltérőnek ítélt tulajdonságok?

24. Elemezzen egy tanítási órát az ott meghozott döntések szempontjából! A döntések okait próbálja indokoltatni az órát tartó pedagógussal. (Ha mód van rá, készítsen hang- vagy videofelvételt és azt elemezzék közösen.) Tárja fel a kapcsolatot a gondolkodás és a cselekvés között!

25. Elemezzen egy órát abból a szempontból, hogy ott milyen tartalmú és szintű tudás irányította a cselekvést! Ha szükséges, kérdezze ki az órát tartó pedagógust is!

26. Gyűjtsön példákat a tantervből saját szakterületéről egymással összefüggő, de különböző szintű követelményekre!

27. Bontsa részcélokra a „kommunikációs képesség fejlesztése” általános célkitűzést!

28. Elemezze a következő felvételi feladatokat abból a szempontból, hogy a tudás, illetve gondolkodás milyen szintjét mérik!

a) Az alábbi felsorolt szerzőket, címeket, műfajokat helyezze el a táblázatban!

Tündérszép Ilona és Árgyélus királyfi, A Pál utcai fiúk, Andersen, népmese, ballada, Molnár Ferenc, A teáskanna, Prométheusz, Petőfi Sándor, mítosz, elbeszélő költemény, műmese, János vitéz, Kőműves Kelemenné

szerző	cím	műfaj
--------	-----	-------

b) Az alábbi kakukktojások kezdőbetűiből az egyik legfontosabb emberi tevékenység megnevezése kombinálható össze. Melyik ez a szó?

kőris	éden	alma	füge	nyír
Ford	Audi	Opel	Benz	Subaru
zongora	trombita	furulya	oboa harsona	
Ohm	Coulomb	Newton	Pascal	David
sík	kúp	henger	gömb	tetraéder
össze	át	be	ez	meg

29. Keressen a tantervből olyan követelményeket, amelyek Bloom taxonómiájának egyes szintjeire vonatkoznak!

30. Fogalmazzon meg saját tárgyából olyan feladatokat, amelyek Bloom kognitív fejlesztési taxonómiájának egyes szintjeire vonatkoznak!

31. Alakítsa át a következő célokat viselkedési célokká!

- Értse a hatalommegosztás szükségességét!
- Ismerje az elsőfokú egyismeretlenes egyenlet és egyenlőtlenség megoldását!
- Érdeklődjék az önkormányzatok munkája iránt!
- Legyen tájékozott néhány alapvető általános nyelvészeti kérdésben!
- Fogékonyság az irodalmi nyelv iránt.
- A film hatásmechanizmusainak tudatosulása.
- A gondolkodásmód, a kulturális környezet és a konkrét tárgy minősége közötti összefüggés felismerése.

32. Elemezze egy szabadon választott műveltségi kör bármely témájának tanítását abból a szempontból, hogy milyen módon viszonyulnak egymáshoz a téma tartalmával kapcsolatban

- az általános társadalmi elvárások
- egy a témát tartalmazó tanterv
- egy konkrét pedagógus terve
- a részben a rejtett tanterv hatására is kialakuló, a gyerekekben valóságosan kiépülő tartalom!

33. A szituáció lehet fiktív is, ilyen esetben kísérelje meg modellezni a tartalom meghatározásának különböző szintjei között kialakuló különbségeket, ellentmondásokat.

34. Gyűjtsön össze néhány illusztráló példát a rejtett tantervnek a tanított tartalom módosító, befolyásoló szerepével kapcsolatban! Egy segítő példa: a tervező pedagógus szakmai felkészültsége, elkötelezettségei, érdeklődése jelentősen befolyásolhatja a tanítandó tananyag kiválasztását, az egyes részek hangsúlyait.

35. Válasszon ki két pedagógiai gondolkodót a következő felsorolásból, s hasonlítsa össze oktatási tartalommal kapcsolatos nézeteiket: Aquinói Tamás, Juan Luis Vives, Jan Amos Komensky, Johann Heinrich Pestalozzi, Georg Kerschensteiner! Ilyen szempontokra gondolhat például: milyen pedagógiai gondolkodásmódok, paradigmák keretében fogalmazódnak meg ezek a nézetek, milyen szerepet kap bennük a társadalmi igények szempontja, valamint a gyermek igényeinek figyelembevétele?

36. Gyűjtsön össze 10–10 példát szakmai, hétköznapi és ünnepi tudáselemekre!

37. E feladat megoldásához alkossanak négyfős csoportot, s azon belül is rendeződjenek párokba! Felkészülés után vitassák meg azt a kérdést, hogy a mai magyar oktatásban mennyire érvényesül a felülről lefelé építkezés, az erős továbbtanulásra orientáltság. Kezdetben az egyik pár képviselje azt a véleményt, hogy ez az értékrend meghatározó az egész magyar oktatási rendszerben, a másik pár támadja ezt a véleményt. A vita első fordulójának lezárása után cseréljenek szerepet, megint legyen egy rövid felkészülés,

majd újból vitassák meg a kérdést! A legvégén beszéljék meg, hogy csoportjukban van-e többségi vélemény, s mi annak a tartalma!

38. Elemezze, hogyan vélekedett a tudomány és oktatás kapcsolatáról René Descartes, John Locke és Ellen Key! Fontosnak tartotta-e a tudomány szerepét az oktatási tartalom kijelölésében, milyen tudományt tartott relevánsnak ebben a folyamatban, csak a tudományok ismeretanyagát tartotta meghatározónak, vagy ennél szélesebben ragadta meg a tudományok szerepét, mennyire vette figyelembe a tudomány reális társadalmi szerepét e témával kapcsolatos elképzeléseinek kialakítása során?

39. Elemezze a tanterv szövegét vagy egy részletét a következő szempontok alapján:

- Milyen tudománykép közvetítését sugallja a szöveg?
- Vannak-e hétköznapi tudáselemek a szövegben, ezek újaknak tekinthetők-e (a korábbi tantervekhez képest)?
 - Vannak-e olyan elemek, amelyek a modern társadalmak problémáit állítják középpontba, s melyek ezek?
 - Állapítsa meg a különböző tantervtípusok jellemzői közötti eszmei, tartalmi összefüggéseket!
 - Elemezzon egy tantervi dokumentumot abból a szempontból, hogy a tartalom milyen összetevőit hangsúlyozza, s melyeket hanyagolja el!
 - Mutassa ki, hogy milyen tantervi követelményrendszer áll egy hazai vagy nemzetközi tudásszintvizsgálat mögött!
 - Elemezzon egy iskolai tanmenet-tervet tantervelméleti szempontból!
 - Készítsen interjút gyakorló tanárokkal arról, hogyan látják, milyen szerepet tölt be a tanterv tevékenységükben és iskolájuk munkájában!
 - Vesse egybe a tárgyalt tantervelméleti paradigmák véleménye szerinti pozitív és negatív vonásait!
 - Elemezze tantervelméleti szempontból a kétpólusú koncepció előnyös és hátrányos vonásait!
 - Tanulmányozzon és elemezzon egy hazai vagy külföldi tantervelméleti munkát!
 - Tervezze meg a tanultak alapján egy téma kifejtésének, feldolgozásának folyamatát!
 - A megtervezett oktatási folyamatot értékelje a motiváció szempontjából!
 - Hospitálások során rögzítse a tanár direkt és indirekt eljárásait!

- A hospitálások alkalmával készítsen órajegyzőkönyveket, majd elemezze azokat az oktatási folyamat koncepciója alapján!

- Készítsen önjellemzést saját kognitív és motivációs önszabályozási folyamatairól!
- Gondolja át a metakogníció tanításának eljárásait!
- Hogyan tanítaná meg a tudatos metakogníciót a tanulóknak? Használjon fel példát!
- Gondolja át egy konkrét tanítási óra motiváló eljárásait!
- Magyarázzon el társainak egy pedagógiai problémát! A magyarázatra való felkészülés közben figyelje meg és rögzítse saját gondolkodási stratégiáját!

- Tervezzen meg egy olyan ismeretterjesztő előadást általános iskolai korosztály számára, amely a hatékony tanulás elsajátíttatását célozza!

41. Csoportosítsa az oktatási módszereket a következő szempontok alapján:

- az információ forrása szerint
- a megismerőtevékenység alkotó jellege szerint,
- a logikai irány szerint,
- a tanulásirányítás jellege szerint,
- az oktatási folyamatban betöltött szerepük szerint!

Ha ismer más módszereket, azokat is sorolja be az egyes csoportokba!

40. Válasszon ki egy-egy anyagrészt saját tárgyából, amelyeket az egyes oktatási stratégiákkal lehet feldolgozni! Indokolja, miért az adott stratégia a legmegfelelőbb! Tervezze meg egy anyagrész feldolgozását egy adott stratégiával!

41. Az egyes módszerekhez válasszon megfelelő tananyagot! Jelölje meg, hogy az adott anyagrészt egy adott életkorban miért éppen az adott módszerrel célszerű megtanítani!

42. Válasszon ki egy módszert, s tervezze meg egy anyagrész részletes feldolgozását, ellenőrizze, hogy a módszer eredményes alkalmazásának feltételei teljesülnek-e!

43. Készítse el egy-egy téma előadásának vázlatát

- hierarchikus
- szekvenciális
- több szempontú elemző
- hálódigramos felépítés szerint!

45. Egy előadás tervében különös részletességgel írja le a figyelem fenntartásának lehetséges módjait!

46. Egy magyarázatot alkalmazó tanítási órát elemezve írja le a bemutatott példákat, értékelje azokat a könyvben megfogalmazott szempontok szerint, tárja fel a példa–szabály, szabály–példa, szabály–példa–szabály sorrendű feldolgozási módokat!

47. Írja ki egy magyarázatból (tanórai előmegfigyelés során vagy video-, illetve hangfelvételtől, esetleg gépelt óraleírásból) a magyarázó szavakat! Elemezze ezek funkcióit (milyen gondolkodási műveleteket tükröznek); írja ki a bizonytalanságra utaló, illetve töltelékszavakat!

48. Egy témához fogalmazzon meg címeket tanulói kiselőadások számára!

49. Tervezzen meg egy projektet!

50. Tantárgya keretein belül milyen célból és hova tervezne tanulmányi kirándulást?

51. Csoportosítsa az egy tanítási órán elhangzott kérdéseket gondolkodási szintjük szerint. (Bloom taxonómiája alapján!) Állapítsa meg az egyes kérdéstípusok előfordulási arányait!

52. Készítsen interjút egy tapasztalt pedagógussal! Kérdezze meg, milyen gyakran ad fel házi feladatot, milyen célból, milyen nehézségű, mennyi munkát igénylő feladatot ad fel, alkalmaz-e differenciált házi feladatot, hogyan ellenőrzi a házi feladat megoldását!

53. Készítsen interjút 2–3 pedagógussal! Kérdezze ki őket arról, hogyan döntenek el egy-egy téma tanításakor vagy egy-egy órára történő felkészüléskor, milyen módszert alkalmaznak! (Milyen szempontokat vesznek figyelembe?) Állapítsa meg, milyen döntési szintről van szó az egyes esetekben!

54. Látogasson meg egy iskolát, és nézze meg, milyen taneszközökkel rendelkeznek a magyar nyelv tanításához, és melyek azok, amelyeket rendszeresen használnak!

- 55.** Milyen taneszközöket használna a szaktárgyában a motiváláshoz?
- 56.** Gyűjtse össze a szakjára gondolva, milyen taneszközöket használna a szemléltetéshez!
- 57.** Készítsen tematikus tervet, tervezze meg benne a taneszközöket! Indokolja a helyüket, szerepüket a tanítás-tanulás folyamatában!
- 58.** Tervezzen meg egy tanítási órát, amelyben taneszközöket használ! Indokolja meg az eszközök kiválasztását!
- 59.** Készítsen egy információhordozót szaktárgyához, és írja le, hogyan használná fel!
- 60.** Keressen – a szaktárgyának megfelelő – problémát, témát, amelyhez érdemes lenne multimédia-programot készíteni! Milyen megjelenésű információkat tartalmazzon a program, és milyen indokok alapján javasolná éppen azokat?
- 61.** Válasszon ki két azonos témával foglalkozó, különböző szerzőtől vagy különböző időben megjelent tankönyvet és hasonlítsa össze! Melyikből tanulna szívesebben és miért?
- 62.** Keressen a szaktárgyához anyagot a Sulinet-programból vagy az internetről! Hogyan építené be a téma iskolai feldolgozásába?
- 63.** Készítsen szociometriai felmérést egy osztályban! A szociogramon rögzített állapotot hasonlítsa össze az osztályfőnök és a szaktanárok előzetesen megtudakolt, az osztály kapcsolatrendszeréről való feltételezéseivel. Kísérlelje meg feltárni az egybeesések, az eltérések okait!
- 64.** Tanulmányozza Járó Katalin osztályszerepekkel kapcsolatos tanulmányait! (Javasolható: Problémafeltáró osztálytükör. In: Szabó Ildikó–Szekszárdi Ferencné [szerk.]: Az osztálytükörtől a falfirkákig. Altern füzetek, 4. Budapest, 27–46.)
- 65.** Végezzen megfigyeléseket, vizsgálatokat egy osztályban, és vesse össze a szerző megállapításaival!

66. Próbálja meg feltárni egy iskolában (megfigyeléssel, kikérdezéssel, dokumentumelemzéssel), milyen mód(ok)on és milyen eredménnyel kezelik az életkori és a szellemi fejlődés közötti eltérést!

67. Ha módja van, látogasson meg osztatlan és részben osztott iskolát, s figyelje meg az oktatás sajátosságait!

68. Tanulmányozzon és elemezzen órarendeket a pedagógiai szempontok érvényesülése szempontjából!

69. Gyűjtse a tanítási órákhoz kapcsolódó rituálét, s vizsgálja meg, betöltik-e a nekik szánt szerepet!

70. Tájékozódjék valamely osztályban a gyerekek különóráival kapcsolatban! Próbálja meg feltárni a szülők, pedagógusok, gyerekek mögöttes motívumait!

71. Kísérjen végig egy tanárt egy nehéz tanítási napján. Gyűjtse ki és rendelje időponthoz, körülményekhez a szellemi frissesség és a fáradtság jeleit! Próbálja megtudakolni, mennyire van mindennek tudatában a megfigyelt pedagógus!

72. A következőkben egy 1989-ben megjelent (Falus–Golnhofer–Kotschy–M. Nádasi–Szokolszky: A pedagógia és a pedagógusok. Akadémiai Kiadó, Budapest, 97), empirikus vizsgálati eredményekre épülő könyv három táblázatát tanulmányozhatja. Értelmezze tovább az adatokat!

a) A kollégák rangsorolták a szervezési módokat aszerint, hogy alkalmazásuk tőlük mennyi energiát igényel:

A szervezési módok energiaigényessége

	Ranghelyek				Nem értékelhető
	1. hely	2. hely	3. hely	4. hely	
Frontális munka	27	15	14	13	31
Csoport munka	43	22	8	2	25
Egyéni munka	16	17	16	20	31

Páros munka	1	17	19	4	59
-------------	---	----	----	---	----

b) A fegyelmezési problémák felől közelítve a kollégák a szervezési módokat a következőképpen látják:

Fegyelmezési problémák a szervezési módokban

	Ranghelyek				Nincs fegyelmezési problémája	Nem értékelhető
	1. hely	2. hely	3. hely	4. hely		
Frontális munka	10	20	18	17	19	16
Csoport munka	52	11	1	1	17	18
Egyéni munka	1	6	19	31	23	20
Páros munka	10	28	12	2	25	23

c) A szervezési módok pedagógusok és tanulók általi kedveltsége:

A szervezési módok kedveltsége

	Ranghelyek	
	pedagógusok	tanulók
Frontális munka	1	2
Csoport munka	3	1
Egyéni munka	2	3
Páros munka	4	4

73. Készítsen szelektív jegyzőkönyvet frontális szervezésű tanítási óráról! Válasszon az alábbi megfigyelési szempontok közül:

- „Elülső és hátsó színpad” a tanítási órán.
- Egy tanuló megfigyelése az órán.
- A tanár tevékenysége.
- A tanár-tanuló(k) interakciók jellemzése.

74. Készítsen szociometriai felmérést olyan osztályokban, melyekben dominánsan frontális munka folyik, és olyan osztályokban, amelyekben gyakori a csoportmunka! Milyen különbségek vannak, és miből adódhatnak ezek?

75. Gyűjtsön információkat arról, hogyan viszonyulnak a tanulók és a tanárok a különböző szervezési módokhoz! Gondoljon arra, hogy a különböző életkorú és a különböző tanulmányi teljesítményű gyerekek, ifjak körében eltérő véleményekkel találkozhat!

76. A tanulók melléktevékenységére minden szervezési módban sor kerülhet. Próbálja meg kinyomozni konkrétan tapasztalt melléktevékenységek okait, fogalmazzon meg feltevéseket – saját tapasztalatai és a tanulókkal való konzultációk alapján – arra vonatkozóan, hogyan lennének ezek megelőzhetők, elkerülhetők!

77. Készítsen interjút gyakorló pedagógussal arról, hogy milyen szempontokat mérlegel, mennyire tudatos, amikor az oktatásban a szervezési módok alkalmazása mellett dönt!

78. Írja le pozitív és negatív tapasztalatait tanuló korából az értékeléssel kapcsolatban! Beszélje meg csoporttársaival és oktatójával!

79. Elemezze egy iskola pedagógiai programját és helyi tantervét abból a szempontból, hogy milyen értékelési koncepció található benne! Elemzésének eredményeit beszélje meg az iskola igazgatójával és/vagy egyik tanárával! Az összegyűjtött információkról készítsen rövid, elemző dolgozatot!

80. Készítsen interjút tanulókkal és tanáraikkal a pedagógiai értékelésről! Az interjú előtt állítson össze egy listát azokról a problémákról, amelyeket szeretne megbeszélni az interjúalanyokkal. Az összegyűjtött információk alapján írjon egy elemző dolgozatot!

81. Írja le véleményét arról, hogy tanárként miként egyeztetné össze az értékelés minősítő és személyiségfejlesztő funkcióit! Vagy: Szervezzenek vitát e témáról a pedagógiai szemináriumon!

82. Elfogadná-e, hogy az általános iskola első hat osztályában ne legyen osztályozás? Véleményét írásban indokolja! Vagy: Szervezzenek vitát e témában!

83. Készítsen feladatlapot egy választott témában! Beszélje meg oktatójával vagy volt tanárával! Próbálja ki néhány tanulóval! Írja le röviden a tapasztalatait!

84. Figyeljen meg egy vagy több tanítási órát az értékelés szempontjából! Készítsen jegyzőkönyvet a megfigyeléseiről, és írjon rövid elemző dolgozatot!

85. Röviden írja le, hogy milyen értékelő lesz majd az iskolában!

86. Készítsen csoporttársaival esettanulmányt egy iskola értékelési gyakorlatáról.

87. Tartozott-e valamikor iskolás évei alatt a különleges bánásmódot igénylő gyerekek közé? Milyen okból? Milyen differenciált törődésben részesült? Értékelje a pedagógusok munkáját! Mit tenne másképpen? Javaslatát indokolja!

88. Hospitalása során figyelje meg (kérdezze meg az osztályfőnöktől), milyen tanulási problémákkal küzdő tanulók vannak az osztályban, és gyűjtse össze, hogyan segítenek nekik!

89. Hospitalása során kérdezze meg a tanárt, hogy az osztályban kik a magatartászavarok miatt alulteljesítő tanulók! Figyelje meg őket az órákon, és készítsen feljegyzést róluk!

90. Írja le egy hátránnyal rendelkező gyermek speciális nevelési-oktatási szükségleteit, és tegyen javaslatot az oktatására! Javaslatát indokolja!

91. Figyeljen meg egy speciális területen tehetséges tanulót két különböző tanítási órán! Készítsen feljegyzést a gyermek viselkedéséről egy olyan órán, ahol mint tehetséges gyermek vesz részt, és egy olyan órán, amely területen nem kiemelkedő, esetleg átlag alatti teljesítményt nyújt! Hasonlítsa össze a két feljegyzést!

92. Iskolai hospitaláson figyelje a tanulókat! Gyűjtse össze a kreatív megnyilvánulásokat!

93. Állítson össze szaktárgyából kreativitást fejlesztő feladatokat! Oldassa meg egy osztály tanulóival és értékelje megoldásaikat!

94. Keressen egy tehetséges vagy tehetségesnek mondott tanulót, és gyűjtse össze a felsorolt tulajdonságok közül a rá jellemzőket!

95. Készítsen egy tehetséggondozó programot a megfigyelt tehetséges tanuló számára!

96. Keressen olyan iskolát, ahol nem magyar anyanyelvű külföldi gyermek tanul! Legyen „segítő tanára” egy hónapig abban a tárgyban, amely az ön szakja. Készítsen a tanulóról anamnézist a feladat megkezdése előtt és értékelést a feladat befejezésekor! Jegyzőkönyvezzé vagy naplózza a folyamatot!

97. Válasszon ki szakjának megfelelő középiskolai tankönyvet, és elemezze a kulturális jelek, karakterek, szimbólumok, üzenetek és a nyelvi kód szempontjából.

98. Írasson egyetemistákkal, középiskolásokkal vagy általános iskolásokkal olyan velük megtörtént eseteket, amikor hátrányt szenvedtek nyelvi, kulturális, származási különbözőségük miatt (természetesen név nélkül)! Gyűjtse össze, elemezze, s – ha van Önben vállalkozó kedv – folytasson csoportos beszélgetést a másság, a tolerancia, a megértés, a kooperáció stb. fogalmakról, jelenségekről! Ha kevésbé bátor, de kíváncsi az eredményre, akkor hívjon előadót, moderátort. Nézze meg, hogy e témák szerepelnek-e iskolai pedagógiai programban, tantervben!

99. Készítsen elő dolgozatot saját tantárgyához magyar nyelven, majd ugyanazt a nemzetiség nyelvén. Keressen egy olyan nemzetiségi osztályt, ahol megírathatja mindkét dolgozatot úgy, hogy a tanulókat véletlenszerűen választja szét. Elemezze az eredmény nyelvi oldalát!

100. Végezzen a nyelvtanítási módszerekre irányuló megfigyelést egy olyan osztályban, ahol nem magyarul tanítanak bármilyen tantárgyat! Mikor és miért jelennek meg nyelvtanítási elemek a szaktárgyi órán?

101. Kérdezzen ki tanulókat arról, hogy milyen tanulási lépéseket alkalmaznak, amikor egy nemzetiségi nyelvű vagy idegen nyelvű tantárgyra (például matematika, történelem) készülnek otthon. Az egyes lépésekre fordított időt ábrázolja diagramon!

102. Keressen olyan iskolát, ahol cigány tanulók vannak! Hospitáljon saját szakja szerinti órán, majd készítsen felmérést arról, hogy milyen a tanulók szövegértése az írott (tankönyvi) és a szóbeli (tanórai) közléskor!

103. Válasszon ki egy tetszőleges téma tanítására szolgáló tanórát, és készítsen óravázlatot egy tanulási nehézségekkel küzdő és egy tehetséges csoport számára!

104. A fenti tanórát próbálja úgy átgondolni, hogy vegyes képességű csoportot tanít, ahol az órán belül egyszerre kellene a különböző képességű tanulókat foglalkoztatnia!

105. Gondolja át az első tanítási óra tervét! Tervezze meg, hogyan fog bemutatkozni, illetve hogyan kéri bemutatkozásra a tanulókat!

106. Gyűjtse össze az ön számára „ideális” tanár jellemzőit. Ezek után gondolja át, milyen tanár szeretne lenni, melyek az ön számára legfontosabb nevelési értékek, oktatási célok! Minden felsorolt célhoz, értékhez rendeljen legalább egy tevékenységi formát, tanítási módszert, mely a kiválasztott cél elérését szolgálja!

107. Készítsen egy olyan saját óramegfigyelési szempontsort, melyet szívesen alkalmazna, hogy tapasztaltabb kollégája óráját megfigyelje! Gondolja át, hogy ezt a szempontsort alkalmazná-e saját óráinak megfigyelésére! Ha nem, miben változtatná a szempontokat?

108. Töltse ki az alábbi kérdőívet, mely a kezdő pedagógusok problémáira vonatkozik, majd kitöltés után gondolja át, hogyan készülhetne fel az ön számára különösen nehézséget okozó kérdések hatékonyabb megoldására! (Válaszait 1-től 7-ig pontszámmal jelezze: az 1 azt jelenti, hogy az említett probléma egyáltalán nem fog gondot okozni önnek, 7 pontot akkor írjon, ha biztosan nehézségei lesznek ezen a téren.)

Probléma: Pontszám:

1. Magas óraszám
2. A képességeik alatt teljesítő diákok segítése
3. Az oktatómunka tervezése
4. A munka alatti csend, fegyelem megteremtése és fenntartása
5. A tanulók teljesítményszintjének megítélése
6. Kapcsolat kialakítása a kollégákkal
7. A tanulókkal való együttműködés szabályainak közös kialakítása
8. A tanórán kívüli szervezési teendők
9. Az iskola pedagógiai irányelveinek elfogadása, érvényesítése
10. Határozott reagálás a fegyelmezetlenségre
11. Eltérő szociokulturális helyzetű gyerekek tanítása
12. Eltérő nehézségi szintű feladatok szerkesztése
13. Az iskola munkarendjének betartása
14. A tanulók eltérő személyiségjegyein alapuló differenciálás
15. Adminisztrációs terhek
16. Kapcsolat kialakítása a szülőkkel
17. A tanulókkal kialakított szabályok betartatása
18. A tanulási, feladatmegoldási nehézségek okainak feltárása
19. Különböző tanítási módszerek hatékony alkalmazása
20. Szaktárgyi, elméleti tudásának hiányosságai
21. Követelmények elfogadtatása a diákokkal
22. Hiányos tárgyi felszereltség
23. Kiegészítő és segédanyagok hiánya
24. A lassan haladó tanulókhöz való alkalmazkodás
25. A tanulás tanítása, instruálása
26. Tehetséggondozás
27. A tanítás során jelentkező problémák, nehézségek elemzése, okainak feltárása
28. A tanítás során jelentkező problémák megoldási módjainak kigondolása
29. A tanítás során jelentkező problémák hatékony megoldása
30. Tanácskérés tapasztaltabb kollégáktól

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42498_2/

[ch19s07.html](#):_

Feladatok és technikák a kooperatív tanulásszervezés elősegítéséhez

Ablak 4+1 részre osztunk a csoportoknak úgy egy-egy lapot, hogy a középső, 5. kis ablak üresen maradjon. A négy szélső ablakot és a csoporttagokat 1–4-ig számozzuk. A beszámozott részekbe írják az egyes csoporttagok elképzeléseiket az adott témáról, majd utána a középső részbe a közösen kialakított csoportvélemény kerül.

Anagramma: Név, fogalom, stb. összekevert betűiből kell értelmeset összerakni.

Csoportinterjú: A csoport minden tagja kérdéseket tesz fel aki a csoport minden tagjának.

Csoportszóforgó: A csoportok a szóforgó szabályainak megfelelően számolnak be az adott témáról, kérdésről, feladatról.

Diákkvartett: Minden csoport tagjai és a csoportok is 1-4-ig számot vagy A, B, C, D jelet kapnak. A tanító feltesz egy kérdést. A csoporttagok megbeszélik, ellenőrzik egymás közt, hogy valóban mindenki tudja a választ. A tanító kijelöli vagy valaki kihúzza , melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol. A választ a többi vagy kijelölt csoport értékeli. Ezután jön a következő kérdés, és így tovább.

Változata: Csak a csoporttagok kapnak számot vagy jelet. A válaszadáskor a tanító kijelöli a válaszadókat. Pl.: Álljanak fel a 3-as számúak. Mindegyikük elmondja a csoport által megbeszélte megoldást. Fontos: a tanítói reakció minden formáját visszatartjuk, amíg minden kijelölt tagot meg nem hallgattunk, csak utána értékelünk.

Egyetértés-játék: Alkalmazható párokban és csoportokban. Lényege, hogy a tanulók olyan állítást kell, hogy megfogalmazzanak a témával, szöveggel kapcsolatban, mellyel mindannyian egyet tudnak érteni. A mondat mindig így kezdődik: Egyetértünk abban, hogy...

Ellenőrzés párban: A diákok párban dolgoznak. A pár egyik tagja megoldja a feladatot, másik figyel a munkáját, segít és ellenőriz. Ha nem tudnak megegyezni, segítséget kérnek a csoport másik párjától (ha így sem tudnak egyezsége jutni, segítséget kérnek a tanártól). A következő feladatnál szerepcseré.

Füilentős: Minden csoport vagy diák megfogalmaz a témával kapcsolatban 2 igaz és 1 hamis állítást. Az egyik csoport vagy diák felolvassa az állításait, a többi csoport vagy csoporttag megállapodik, melyik a hamis állítás.

Fürtábra (szóháló, pókháló, gondolattérkép): Olyan grafikus szervező, mely egy adott témával kapcsolatos információk, fogalmak és a köztük lévő kapcsolatok ábrázolására is alkalmas. Lehet asszociatív vagy hierarchikus elrendezésű. Készülhet frontálisan, egyénileg, párban vagy csoportban. A téma kulcsszavát pirossal a táblára, csomagolópapírra vagy lapra írjuk, de körbekerítéssel is kiemelhetjük. Ezt követően írják oda a tanulók azokat a szavakat, amelyekre a kulcsszóról eszükbe jutnak. A gondolatok közötti kapcsolatokat összekötéssel jelöljük. Hierarchikus fürtábra esetén a kapcsolatok alá-, fölé- és mellérendeltségi viszonyokat jelölnek. Ha párban vagy csoportban készül, akkor a párok illetve csoportok tagjai saját külön színnel dolgozzanak, hogy mindenki valóban részt vegyen a munkában. Gondolkodj, beszél meg! (Kupaktanács): A felvetett problémán mindenki egyénileg elgondolkodik. Ezután páronként is megbeszéljük. A két pár (csoport közösen is megvitatja a problémát. Közös álláspontot alakítanak ki.

Háromlépcsős interjú: A csoporttagok A, B C, D jeleket kapnak.

„A” tanuló elmondja ismeretét „B” tanulónak, „C” elmondja „D”-nek.

„B” tanuló elmondja ismeretét „A” tanulónak, „D” elmondja „C”-nek.

„A” tanuló elmondja a „B”-től hallottakat „C”-nek és „D”-nek - „B” figyel és ellenőrzi.
„B” tanuló elmondja a „A”-től hallottakat „C”-nek és „D”-nek - „A” figyel és ellenőrzi.
„C” tanuló elmondja a „D”-től hallottakat „A”-nak és „B”-nek - „D” figyel és ellenőrzi.
„D” tanuló elmondja a „C”-től hallottakat „A”-nak és „B”-nek - „C” figyel és ellenőrzi.

Igaz – hamis: A tanító állításokat fogalmaz meg az adott témával, szöveggel kapcsolatban. A csoportok eldöntik, hogy azok igazak vagy hamisak.

Indián beszélgetés: A diákoknak saját szavaikkal újra meg kell fogalmazni azt, amit az előttük szóló mondott, utána tehetik hozzá saját mondandójukat. A következő saját mondandója előtt a lehető legpontosabban elismétli az előtte szólót, és így tovább.

Jut eszembe...: Szabad asszociációs gyakorlat. A tanító kezdi a játékot egy Jut eszembe... kezdetű mondattal, amelyet az adott téma, szöveg, vagy a szövegtartalommal kapcsolatos szóval fejez be. Például: Jut eszembe a szeretet. Labdát, plüssjátékot dob annak, akitől a folytatást várja (vagy megállapodunk abban, hogy sorban haladunk). Az első tanuló folytatja: Jut eszembe a szeretetről...az anyukám. Most már ő adja tovább a labdát a következőnek, aki folytatja: Jut eszembe anyukámról ...az apukám., és így tovább.

Kerekasztal: A szóforgó írott változata, amikor a csoporttagok egy lapot körbeadva jegyzik le gondolataikat. A lapon már szereplő gondolat (szó, fogalom, stb.) nem szerepelhet újra, mindenkinek más kell írnia! (Ha közösen ellenőrizzük a megoldást, akkor időt takarítunk meg, ha miközben az első csoport felolvassa, mit írtak náluk a csoporttagok, a többi csoport szóvivője kipipálja, ami náluk is szerepel, és mikor rájuk kerül a sor, már csak azt olvassák fel, ami újdonság a többiekéhez képest.)

Ki vagyok én?-játék: Egy önként vállalkozó tanuló kihívunk a tábla elé. A háta mögé a táblára felteszünk egy szókarttyát vagy felírunk egy szót. A többieknek olyan jellemzőket kell mondaniuk, de egyszerre csak egyet, amelyből kitalálhatja, ki ő? Fogalmak, tárgyak, személyek, stb. esetén is alkalmazható. Például a szó a táblán: IGE. Jellemzők lehetnek: Szófaj vagy. T-hanggal is végződhetsz. Ragozni lehet téged. Cselekvést is jelenthetsz. stb.

Változata: A vállalkozó tanuló szókarttyán megkapja kinek (minek) kell lennie, majd neki saját magát úgy jellemezni, hogy a többiek ki tudják találni, ki ő?

Mozaik: Négy részre osztunk egy arra alkalmas témát, a csoporttagok egyet-egyet kapnak önálló feldolgozásra. Ha elkészültek, mindenki megtanítja csoportjából a többieket a saját résztémájára.

Változat: A részfeladatokat egy-egy csoport kapja, és a közös kidolgozás után tanítják egymást a csoportok.

Páros szóforgó: A tanulók csoporton belül páronként cserélik ki a gondolataikat megadott témában. Megadott idő után vagy jelre abbahagyják. Csoportonként egy vagy az osztályból néhány tanulót meghallgatunk arról, mit mesélt neki a párja.

Plakát: Kijelölt témában a csoporttagok/csoportok különböző színnel dolgoznak csomagolópapíron.

Sarkok: Nevezzük el a sarkokat! A diákok eldöntik, melyik sarkot választják. A kialakult csoportok megbeszélik a választásukat. A csoportok ismertetik érveiket a többi csoporttal.

Szakértői mozaik: A csoporttagok és az asztalok A, B, C, D jelet kapnak. Az új ismereteket négy részre osztjuk. Az azonos jelűek ugyanazt a részt adjuk oda, és a jelüknek megfelelő asztalhoz kell költözniük. Egyénileg elolvassák, majd közösen megbeszélik, megtanulják az olvasottakat. Meggyőződnek arról, hogy mindenki megértette és el tudja mondani a tanultakat. Így ők a téma szakértőivé válnak. Visszatérnek az eredeti csoportjukhoz és megtanítják a többiekkel a saját feldolgozott anyag részüket.

Szóforgó: A csoporttagok az óramutató járásával megegyező irányban haladva mondják el gondolataikat az adott témáról vagy a feladatban meghatározott szempont szerint. A forgóra szánt időt vagy a forgások számát előre megadhatjuk.

TTM (Eredetileg KWL, Know, Want to know, Learn): A gyerekek egyénileg háromszlopos táblázatot készítenek. Az oszlopok fejlécébe a Tudom, Tudni akarom, Megtanulom szavak kerülnek. A témával kapcsolatos meglévő ismereteit mindenki az első oszlopba jegyzi röviden. A másodikba írja le azt a kérdést, kérdéseket, ami a témával kapcsolatban érdekl. A téma, szöveg feldolgozása után a harmadik részbe kerül, mely kérdésekre kapott választ.

Véleményvonal: A tanító olyan módon készíti állásfoglalásra a tanulókat, hogy felvetett probléma megoldásának két ellentétes álláspontját határozza meg. Ezt a táblára felrajzolt vízszintes szakasszal szemlélteti. Elmondja a tanulóknak, hogy milyen állásfoglalást jelent a szakasz két végpontja. A tanulók ezután gondolkodnak a felvetett problémán, majd mindannyian a táblára helyeznek egy korongot, képet, stb., így képviselve álláspontjukat. Így szemléletes képet kaphatunk az osztály véleményéről.

Venn-diagramm (halmazábra): Szintén grafikus szervező, mely két vagy több téma, fogalom összehasonlítására alkalmas. Az egyedi jellemzők a metszeten kívülre, a közösek az egymást átfedő metszetbe kerülnek.

INSERT: A hatékony olvasást és gondolkodást elősegítő interaktív jegyzetelési eljárás (Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking). Lehetővé teszi, hogy a tanulók olvasás közben az új információkat a meglévő ismereteik kontextusában értelmezzék. Egyben lehetőséget nyújt arra is, hogy jelezzék, ha a ismert illetve az új információval kapcsolatosan kérdésük van. Olvasás közben jelekkel látják el saját belátásuk szerint a szövegrészeket. Jelek és jelentésük:

- | : tudtam, gondoltam
- + : nem tudtam (új információ)
- : másképp tudtam
- ? : kérdésem van

Az anyanyelvi tantárgypedagógiával kapcsolatos tesztfeladatok

1. Határozza meg, melyik szerző nevéhez fűződik a *Didactica Magna* című neveléstörténeti mű!

- a.) Comenius b.) Locke c.) Rousseau

2. Határozza meg a gyakorlásnak mely típusait különítjük el!

- a.) ismétlő gyakorlás b.) felfedező gyakorlás
c.) alkalmazó gyakorlás d.) komplex gyakorlás

3. Hány alkalommal olvassuk fel a szöveget a tartalomírás során?

- a.) 2-szer b.) 4-szer c.) 3-szor

4. Mely szempontokat vesszük figyelembe a fogalmazás javítása során?

- a.) tartalom kimunkálása b.) a szerkesztés c.) a stilizálás d.) munkakedv

5. Határozza meg, melyek a fogalmazástanítás fokozatai!

- a.) előkészítés b.) ismeretnyújtás c.) találékonyság

6. Melyek a tollbamondás típusai?

- a.) szövegtollbamondás b.) tollbamondás nyelvtani feladattal c.) szómagyarázó

7. A szemléltetőeszközök hányadik generációjához tartoznak a könyvek, a nyomdai termékek, a munkafüzet, a feladatgyűjtemény?

- a.) 1. b.) 2. c.) 3. d.) 4.

8. Milyen jellel jelöljük az írásbeli munka ellenőrzése során az egybeírást?

- a.) | b.) c.)

9. Melyek a fogalmazás típusai?

- a.) elbeszélő b.) leíró c.) elemző d.) megbeszélő

10. Határozza meg melyek a fogalmazás elkészítésének mozzanatai!

- a.) anyaggyűjtés b.) anyagrendezés c.) vázlatkészítés d.) szépírás

11. Határozza meg, hogy technikája szerint milyenek lehetnek a gyakorlatok?

- a.) szóbeli b.) részleges c.) teljes d.) írásbeli

12. Határozza meg, melyik szerző nevéhez fűződik a *Gondolatok a nevelésről* neveléstörténeti mű!

- a.) Comenius b.) Locke c.) Rousseau

13. A szemléltetőeszközök hányadik generációjához tartozik a magnó, a rádió, a vetítógép, a TV, az írásvetítő, a diavetítő?

- a.) 1. b.) 2. c.) 3. d.) 4.

14. A fogalmazások mely típusához tartozik a szünidőről, a kirándulásról a kedvenc olvasmányról szóló szövegalkotás

- a.) elbeszélő b.) leíró c.) elemző

15. Határozza meg, a sikeres fogalmazással szemben támasztott követelményeket!

- a.) egység b.) folytonosság c.) arányosság d.) találékonyság

16. Melyik neveléstörténeti mű jellemzőit írtuk le?

A „mindenre megtanítás művészetét” hirdeti. Azt az elvet vallotta, hogy a dolgokat tapasztalati úton, az értelem segítségével, saját gondolati mérlegeléssel, illetve mások véleménye útján kell megismertetni a tanulókkal.

- a.) Didactica Magna b.) Emil, vagy a nevelésről
c.) Gondolatok a nevelésről

17. A szemléltetőeszközök hányadik generációjához tartoznak azok a szemléltetők, melyek a tanulás irányítását is képesek ellátni, itt ember és gép között jön létre kapcsolat, a tanuló ezek segítségével önállóan képes tanulni:

- a.) 1. b.) 2. c.) 3. d.) 4.

18. A fogalmazások mely típusához tartozik a képleírás véleményil- vánítással, tájleírás, tárgyleírás, kísérlet leírás?

- a.) elbeszélő b.) leíró c.) elemző

19. Határozza meg, melyek a fogalmazástanítás fokozatai!

- a.) előkészítés b.) az ismeretek alkalmazása és gyakorlása c.) arányosság

20. Határozza meg, hogy technikája szerint milyenek lehetnek a gyakorlatok?

- a.) szóbeli b.) részleges c.) teljes d.) írásbeli

21. Melyik neveléstörténeti mű jellemzőit írtuk le? A test és a lélek összefonódását hangsúlyozza.

- a.) Didactica Magna b.) Emil, vagy a nevelésről
c.) Gondolatok a nevelésről

22. Melyik gyakorlástípusról beszélünk? Célja a tevékenység tökéletesítése, a hibaszám csökkentése, a végrehajtás tempójának, ritmusának, könnyedségének stb. fokozása.

- a.) ismétlő gyakorlás b.) alkalmazó gyakorlás c.) komplex gyakorlás

23. A tantervnek hány fokozatát különítjük el?

- a.) 3 b.) 5 c.) 8

24. Melyik neveléstörténeti mű jellemzőit írtuk le?

Felfedezi a gyermekkori egyéniséget, a gyermekkor sajátos funkcióját. Az egyéniség kibontakoztatását állítja a nevelés középpontjába. Szerinte azt tanuljon a gyerek, amit a természetes tudásvágyának megfelel.

- a.) Didactica Magna b.) Emil, vagy a nevelésről
c.) Gondolatok a nevelésről

25. Melyik gyakorlástípusról beszélünk? A tanuló mindig újabb helyzetekben, új [feladatok](#) megoldása közben aktualizálja ismereteit, készségeit.

- a.) ismétlő gyakorlás b.) alkalmazó gyakorlás c.) komplex gyakorlás

26. Határozza meg, hányszor olvassuk el a tollbamondást tollbamondás íráskor!

- a.) 5-ször b.) 2-szer c.) 8-szor d.) 3-szor

27. Határozza meg a közvetett megfigyelés eszközeit!

- a.) tárgyak, jelenségek, folyamatok b.) oktatási eszközök.

28. Melyik órátípus nem tartozik a sajátos típusú órákhoz?

- a.) tollbamondás óra
- b.) fogalmazás óra
- c.) tartalomírás óra
- d.) javítás óra

29. Határozza meg, mettől, meddig tart a reformpedagógia első szakasza!

- a.) XIX. sz. utolsó évtizedétől, az I. vh.-ig
- b.) az I. vh.-tól a harmincas évek közepéig tartó

30. Melyik gyakorlástípusról beszélünk? Több ismeretkör anyagát használja fel a tanuló, s azokat egymással kombinálva alkalmazza. (Pl. tört.-i események megítélése; szöveg fordítása más nyelvre.

- a.) ismétlő gyakorlás
- b.) alkalmazó gyakorlás
- c.) komplex gyakorlás

31. Melyek a tollbamondás típusai?

- a.) hibamegelőző tollbamondás
- b.) szótagalkotó tollbamondás
- c.) szómagyarázó

32. Határozza meg, mettől, meddig tart a reformpedagógia második szakasza!

- a.) XIX. sz. utolsó évtizedétől, az I. vh.-ig
- b.) az I. vh.-tól a harmincas évek közepéig tartó

33. Melyik pedagógiai dokumentumra gondoltunk? Az oktatásirányítás eszköze. Általában magában foglalja iskolatípusra, osztályokra, tantárgyakra bontva a nevelés-oktatás céljait, óraterveit, tananyagát, követelményeit, a feldolgozás fő módszereit, eszközeit.

- a.) tanterv
- b.) óravázlat
- c.) tanmeneterv

34. Ki dolgozta ki először a tanterv elvi alapjait

- a.) Ralph Tyler
- b.) Rousseau
- c.) Nagy Sándor

35. Melyik irányzat köthető a reformpedagógia második korszakához?

- a.) New Education Fellowship
- b.) Waldorf-iskola
- c.) [Dalton-terv](#)
- d.) „New School”

36. Határozza meg, hogy az ismeretek köre szerint milyenek lehetnek a gyakorlatok?

- a.) részleges b.) teljes c.) komplex d.) egyedi

37. Melyek a rendszerezés funkciói?

- a.) ismeretek megőrzése b.) az ismeretek különböző helyzetekben való alkalmazása
c.) az ismeretek elsajátítása d.) ismeretek mobilizálhatósága

38. Melyek a tollbamondás típusai?

- a.) szövegtollbamondás b.) kiválasztó c.) szómagyarázó

39. Határozza meg, hogy iránya szerint milyenek lehetnek a gyakorlatok?

- a.) analitikus b.) szóbeli c.) szintetikus d.) írásbeli

40. Határozza meg, miért fontos a tollbamondás óra!

- a.) a szépírást fejleszti b.) fejleszti a gondolkodást
c.) fejleszti a helyesírást

Módszertani szakirodalom

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES (2000). A fogalmazástanítás alapjai. In: Vox humana. Bolla Kálmán professzor hetvenedik születésnapjára. Budapest, ELTE, 35-41.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES (2003): A helyesírás-tanítás pedagógiája. Hungarológiai Közlemények 2: 19-40.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES: A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109>

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES: Kreatív helyesírási gyakorlatok. http://magyartanar.mnyt.hu/upld/MNYT_kreativ_helyes_2012.pdf

ANTALNÉ SZABÓ, ÁGNES (2002): A grammatikatanítás pedagógiája. In: MNYTK 216: 148-152.

ASZTALOS ANIKÓ: A tanórai beszédfejlesztést támogató óratervezési stratégiák. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=571>

BÁRDOSSY, ILDIKÓ & DUDÁS, MARGIT & PETHŐNÉ NAGY, CSILLA & PRISKINNÉ RIZNER, ERIKA (2002): *A kritikai gondolkodás fejlesztése*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.

BICSKEINÉ ZSULÁN JULIANNA (1999): A középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógia vázlata. Budapest: JATA Press.

CSEPREGI MÁRTA. Nyelvrokonságról – betűvel, képpel, hanggal <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=581>

FALUS, IVÁN (2003): *Didaktika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

FODOR ÉVA: Ötletek a 11. évfolyamos Stílusrétegek című témakör tanításához. <http://www.anyanyelvpedagogia>.

FÜLEP LAJOS (szerk.) (1989): Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába. Budapest: tankönyvkiadó.

JÁSZÓ ANNA – HANGAY ZOLTÁN (1999): Nyelvi elemzések kézikönyve. Mozaik Kiadó.

KAGAN, SPENCER (2001): *Kooperatív tanulás*. Budapest: Ökonet Kft.

Karlovitcz János. Tankönyvtípusok, tankönyvmodellek <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00045/2001-01-tm-karlovitcz-tankonyvtipusok.html>

MÁSZLAINÉ NAGY JUDIT: A beszédértés fejlesztésének lehetőségei és tanulságai 5. osztályos tanulók körében. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=541>

N. CSÁSZI ILDIKÓ: Szövegértést fejlesztő gyakorlatok az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetencia fejlesztéséhez. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=197>

NAGYNÉ SÖRÖS ERIKA: A drámapedagógia elemeinek alkalmazása felsős nyelvtan és kommunikáció tanórákon. http://modszerver.babits.pte.hu/wp-content/pdf/szakmodszertan/nagyne_soros_erika.pdf

NEMODA JUDIT: Kritikai gondolkodást fejlesztő magyarórák. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=129>

PETHÓNÉ NAGY CSILLA (2007): Módszertani kézikönyv. Budapest: Korona Kiadó.

ROBERT FISCHER (2000): Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni? Budapest: Műszaki Kiadó.

ROBERT FISCHER (2007): Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni játékokkal. Budapest: Műszaki Tankönyvkiadó.

SIPOS MÁRIA: URALONET: új eszköz a nyelvrokonság-tanításhoz. <http://www.anyanyelvpedagogia.hu/cikkek.php?id=412>

SZABÓ VERONIKA: Javaslatok az egyszerű semleges mondat tanításához a felső tagozaton. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=581>

SZŐKE-MILINTE ENIKŐ: A kommunikációs kompetencia a 2012-es NAT vitaanyagában. <http://www.anyanyelvpedagogia.hu>

TÓTH BEATRIX: A szövegértés fejlesztésének gyakorlattípusai. Magyar nyelv és kommunikáció 1 (2006), 3-5.

TÓTH BEATRIX: Fogalmazástanítás-miért és hogyan másképpen? <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=15>

TÓTH LÁSZLÓ (2006). Az írásbeli szövegalkotás pszichológiai alapjai. Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó.